

A büntetés-végrehajtási bírói gyakorlat, különös tekintettel a reintegrációs őrizetre

Összefoglaló vélemény

A Kúria elnöke 2017 évre a fenti joggyakorlat-elemzési tárgykört határozta meg.

A Kúria elnöke kijelölte a joggyakorlat-elemző csoport vezetőjét¹ és további négy kúriai bírót² tagját, valamint bevonásra került három törvényszéki bírót³, egy ügyészt,⁴ egy ügyvédet⁵, egy bv. vezetőt⁶, egy jogtudóst⁷, egy minisztériumi munkatársat⁸ és a bírósági hivatal delegáltját⁹.

A joggyakorlat-elemző csoport munkáját segítette két kúriai főtanácsadó.¹⁰

---

¹ Dr. Feleky István bírót (Kúria)

² Dr. Molnár Gábor Miklós tanácselnök (Kúria), Dr. Csák Zsolt bírót – időközben megbízott tanácselnök (Kúria), Dr. Somogyi Gábor bírót (Kúria), Dr. Soós László bírót (Kúria)

³ Dr. Idzigné dr. Novák Marianna Csilla tanácselnök (Fővárosi Törvényszék) – időközben bírót (Kúria), Dr. Nyíri Zoltán tanácselnök (Székesfehérvári Törvényszék), Benczéné dr. Viczián Katalin bírót (Debreceni Törvényszék)

⁴ Dr. Szűcs András osztályvezető ügyész (Legfőbb Ügyészség)

⁵ Dr. Bánáti János ügyvéd, elnök (Magyar Ügyvédi Kamara)

⁶ Schmehl János bv. vezérőrnagy, parancsnok-helyettes (Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság)

⁷ Prof. Dr. Vókó György igazgató (Országos Kriminológiai Intézet)

⁸ Dr. Varga Éva Csilla jogi szakreferens (Igazságügyi Minisztérium)

⁹ Dr. Lőrinczy Attila kollégiumvezető-helyettes (Fővárosi Törvényszék) – időközben bírót (Fővárosi Ítéletábla)

¹⁰ Dr. Nagy Anita, Dr. Tóth Andrea Noémi.

VIZSGÁLAT¹¹

1. A vizsgálat tárgya.

A vizsgálat a bv. bíró eljárásának kérdéseire összpontosít. Feladatunk elsődlegesen nem a hatályos jog kritikája, hanem az azt alkalmazó bv. bírói gyakorlat feltárása, és elemzése. Ez nem jelenti azt, hogy a hatályos jogra nem tehetünk észrevételeket, s ha annak szükségét látjuk, meg is tesszük.

2. A vizsgálat tárgyköre.

Vizsgálandók:

- a) a bv. bíró eljárásának általános szabályai (Bv.tv. 50-51. §);
- b) a reintegrációs őrizetes ügyek (Bv.tv. 61/A-D. §, 187/A-E. § – például: beszámítás, kezdőidőpont, munkaviszony létesítése);
- c) az ügyész tevékenységének vannak-e szabályozási vagy gyakorlati akadályai;
- d) a védelem joga [Bv.tv. 3. § 15. pont; 11. § (1)-(4) és (7) bekezdés] érvényesül-e (ezen belül: hány ügyben volt meghatalmazott vagy kirendelt védő, ugyanabban az ügyben a két forma találkozásának megoldása), vannak-e szabályozási vagy gyakorlati akadályai.

Megválaszolandó továbbá:

- e) a bv. bírói végzés elleni fellebbezés elbírálása kapcsán kifogásolható-e, hogy a törvényszék másodfokú tanácsa jár el;
- f) a jogerős bv. bírói végzések a törvényesség érdekében benyújtott jogorvoslaton [Bv.tv. 51. § (5) bekezdés] és az utólagos bv. bírói eljáráson (Bv.tv. 71. §) túl más rendkívüli jogorvoslattal (perújítás, felülvizsgálat) korrigálhatóak-e;
- g) az enyhébb végrehajtási szabályok (Bv.tv. 53. §, 104. §) és az enyhébb végrehajtási fokozat [Bv.tv. 52. §, 115. § (1)-(2) és (4) bekezdés] alkalmazásának van-e esetleges sorrendisége, és a beszámítás.

3. A vizsgálat ügyköre.

Meg kell vizsgálni valamennyi 2015-2016. években jogerősen befejezett reintegrációs ügyet. Egyebekben a 2016. I. félévében jogerősen befejezett bv. ügyeket (Bv.tv. 3. § 1. pont). Ezért – amennyiben elengedhetetlenül szükségesnek mutatkozik, és van rá megfelelő gyakorlat – legfeljebb észrevételezhetőek az alábbi 2017. január 1. napjától hatályos bv. bírói eljárások: kártalanítási eljárás az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülményekből eredő sérelem orvoslására (Bv.tv. 70/A-B. §); az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti panasz alapján megtett intézkedésről és az átszállításról hozott határozat felülvizsgálata (Bv.tv. 75/A. §).

A törvényszékek a saját lajstromuk alapján válasszák ki a bv. bíró saját eljárásában jogerősen befejezett bv. ügyeket; az ítélőtáblák a törvényszékek lajstromai alapján válasszák ki a másodfokon jogerősen befejezett bv. ügyeket, valamint a saját lajstromuk alapján válasszák ki a kizárásos és/vagy tisztán kijelöléses ügyeket; a Kúria a saját lajstroma alapján válassza ki a kizárásos és/vagy tisztán kijelöléses ügyeket. Valamennyi vizsgáló bíróság legfeljebb annyi ügyet válasszon ki, amennyi a továbbiakban kerül meghatározásra.

4. Iratbeszerzés.

Az ügyiratokat a vizsgálatot végző bíróság szerezzze be, hivatkozva a vizsgálat tényére.

5. A vizsgálat kérdésköre.

---

¹¹ Eredeti szövegezés, átfogalmazatlanul.

A 2. pontban megjelölt tárgykörbe tartozó ügyekben felmerült, a gyakorlat számára vitás és fontos kérdések felvetését, és azok kellően megokolt megválaszolását várjuk. A vizsgálandó ügyek ésszerű számbeli limitje önmagában nem feltétlenül elegendő ehhez, ezért helyes megoldásnak tartjuk, ha adott esetekben kitérnek a vizsgálat körén kívül eső ügyekben szerzett tapasztalataikra. Így volt ez korábbi más témájú joggyakorlat-elemzések során is.

6. A vizsgálat végzője, a vizsgálandó ügyek száma és a vizsgálandó ügyek kiválasztásának módja.

A törvényszék vizsgálja meg a bv. bírósági eljárásában jogerősen befejezett minden reintegrációs őrizetes ügyet, továbbá az Szv. lajstromból 20, az F. lajstromból 20 és a Bv. lajstromból 20 ügyet.

Az ítéletábrák vizsgálja meg a törvényszék által másodfokon jogerősen befejezett minden reintegrációs őrizetes ügyet, továbbá törvényszékeként a lajstromokból 20-20 ügyet és saját lajstromából minden kizárásos és/vagy kijelöléses ítéletábrái ügyet.

A Kúria vizsgálja meg saját lajstromából minden kizárásos és/vagy kijelöléses kúriai ügyet.

Amennyiben az ügyek száma nem éri el a meghatározott limitet, további vizsgálatot nem kérünk.

A vizsgálatot végző bíróság az adott lajstromból úgy választhatja ki az ügyeket, hogy lajstromszámuk 2016 első napjával kezdődjék, és értelemszerűen megbontatlan lajstromszámsorban legyenek.

7. Adatolás.

A vizsgálatról számszerű adatolást általában nem várunk. Az Országos Bírósági Hivatal ugyanis nyilvánvalóan megfelelő tájékoztatást adhat a bv. ügyek érkezési számának alakulására. Ezt azonban a joggyakorlat-elemző csoport az utóbbi tíz évre maga szerzi be.

Amennyiben valamely bíróság mégis ennek szükségét látná, közölhet adatokat (a jelentésbe foglaltan).

A vizsgálatot végző bíróságok azonban feltétlenül jelöljék meg, hogy ténylegesen hány ügyet vizsgáltak. Az ítéletábrák jelentései ennek megfelelően azt mutassák ki, hogy az illetékességi területükön működő törvényszékek és maguk összesen hány ügyet vizsgáltak.

A célzott ügyszám a vizsgálat jelentős merítését teszi lehetővé, ami növeli a hitelességét.

8. A vizsgálat ütemezése.

A kibővített joggyakorlat-elemző csoport 2017. március 24-én tartandó alakuló ülésén határozza meg a belső munkamegosztást, valamint a vizsgálat munkatervét és a feladatok ütemezését.

A törvényszékek és ítéletábrák büntető kollégiumainak felkérésére legkésőbb 2017. május elején kerülhet sor.

A kibővített joggyakorlat-elemző csoport a további üléseit szükség szerint tartja. Feltehetően 2017. július 14-én lehetőség nyílik a bv. bíráskodás múltját és jelenét feldolgozó tudományos szemléletű munka, az ügyészi, a védői és a bv. álláspont, valamint a vizsgálatot megalapozó egyéb részanyagok

(országos ügyforgalmi adatok, jogegységi határozatok, kollégiumi vélemények, közzétett bírósági

döntések, alkotmánybírósági döntések, Emberi Jogok Európai Bíróságának döntései) megismerésére.

A törvényszékek büntető kollégiumvezetői a vizsgálatot végezzék el, a saját (kollégiumuk) álláspontját is fejték ki, s jelentésüket 2017. szeptember 1. napjáig (papír alapon és elektronikusan odt. formátumban) küldjék meg az illetékes ítélőtábla büntető kollégiumvezetője részére.

Az ítélőtáblák büntető kollégiumvezetői a törvényszékek jelentéseit foglalják egybe, a saját (kollégiumuk) álláspontját is fejték ki, s az ekként összegzett és a saját vizsgálatukra vonatkozó jelentésüket 2017. november 1. napjáig (papír alapon és elektronikusan odt. formátumban) küldjék meg a joggyakorlat-elemző csoport vezetője részére. A törvényszékek jelentéseit ne továbbítsák.

A jelentésekhez mellékelhetőek alaposan kidolgozott, jelentősnek talált, elvi tartalmú határozatok.

A joggyakorlat-elemző csoport 2018. január 19-én első olvasatban, majd 2018. január 26-án második olvasatban megtárgyalja az összefoglaló vélemény tervezetét.

A joggyakorlat-elemző csoport kúriai bírái 2018. február 15-ig elfogadják az összefoglaló vélemény véglegesített tervezetét.

9. A kúriai vizsgálat során támaszkodni kívánunk például és mindenekelőtt a Legfőbb Ügyészség által végzett vizsgálatok tapasztalataira, megállapításaira, aminek megjelenítését várjuk a Legfőbb Ügyészség képviselőjétől.

Ugyancsak azt várjuk a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának és a Magyar Ügyvédi Kamara képviselőitől, hogy ne csupán az egyéni tapasztalataikat, megállapításaikat érvényesítsék az egyes kérdésekben adandó állásfoglalásaik kialakításában.

Vagyis e három szerv képviselője – ha van – lehetőleg intézményes álláspontot közvetítsen. A vizsgálat ütemezése erre megfelelő időt biztosít a számukra.

A vizsgálatot a törvényszékek az előírt 2017. szeptember 1-i határidőre elvégezték, jelentésüket megküldték az illetékes ítélőtáblák részére. Az ítélőtáblák – egy kivételével – a vizsgálatot ugyancsak elvégezték a 2017. november 1-i határidőre, és a törvényszékek anyagait is összegező jelentésüket megküldték a csoport részére.

A vizsgálat mindösszesen 3522 ügyet érintett (Pécsi Ítélőtábla: 453, Debreceni Ítélőtábla: 519, Fővárosi Ítélőtábla: 566, Szegedi Ítélőtábla: 883, Győri Ítélőtábla: 1101).

A bevontakkal kibővített csoport a 2017. március 24., július 14., 2018. január 26. és március 2. napjain tartott ülésein, és azon kívül a feladatát elvégezte.

A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI BÍRÓ¹²

I.

A büntetés-végrehajtási bíró szerepe a büntetés-végrehajtást övező jogállami biztosítékok között

A büntetés-végrehajtást övező garanciarendszernek fontos eleme a bírósághoz fordulás lehetősége, amely megilleti az elítéltet ugyanúgy, mint minden állampolgárt. Sőt, a kifejezetten bv. jogviszonyából fakadó kérdésekben a büntetés-végrehajtási (továbbiakban: bv.) bíróhoz fordulás joga is. A bv. bíró mindenkire kötelező, valódi bírói döntést hoz a lényeges jogkorlátozások mértékéről, időtartamáról, változtat az ítélő bíróság határozatán enyhítéssel vagy szigorítással, s van olyan bv. intézkedés, amelyben jogorvoslati fórum (magánelzárás fegyelmi fenyítés). Eljárását az 1979. évi 11. törvényerejű rendelet emelte ki a Be. köréből, az ehhez képest novelláris módosítást tartalmazó 1993. április 15. napján hatályba lépett 1993. évi XXXII. törvén jelentős mértékben bővítette a bv. bíró hatáskörét, változott eljárásának a szabálya, általánossá vált – már az Alkotmánybíróság megelőző döntése folytán is – a határozata elleni fellebbezés lehetősége, bizonyítás felvétele esetén köteles tárgyalást tartani.

Olyan sajátos, az igazságszolgáltatás körébe vágó feladatok ellátásáról van szó, amelyek szorosan kapcsolódnak az ítélkező tevékenységhez. A bíróság döntési jogköre az új szabályozás folytán bv. ügyekben nagyon széles körű lett, kevés országot lehet találni, ahol az elítélttel kapcsolatos ennyi bv. jogi kérdésben bíró dönt. Természetesen a bv. bíró nem lehet a büntetés-végrehajtás törvényességi felügyelője, hanem sajátos igazságszolgáltató és jogorvoslati fórum, mert különben nem is bíró lenne. Másik oldalról megközelítve a kérdést; ugyanakkor nem vállalhatja magára a büntetés-végrehajtás tipikus feladatait, mert akkor már nem bírói funkciót látna el.

Feladatainak teljesítése gyors döntést igényel, ami viszont eljárásának formalizálása, a garanciák fokozása ellen hat. Sok adminisztratív, igazgatási, végrehajtó rendelkező feladata is van ezen túlmenően, amelyekkel még korábban felruházták, viszont amelyek nem bírói feladatot képeznek. Meg kell említeni, hogy jelenleg hazánkban a bv. bíró igazgatási feladatként, tehát nem bíróiként szervezi, irányítja, ellenőrzi a bv. csoport, a bv. előadók munkáját. A szabadságvesztés-büntetés foganatba vétele érdekében tett intézkedései is lényegében ide sorolhatók. Bírói funkciójában jogosult az ítélkező bíróság által hozott büntetést (intézkedést) a végrehajtás menetében – a büntetés céljának, különösen az egyéni prevenció igényeinek megfelelően – a törvény keretei között még alakítani. Ez a feladatköre, valamint a jogorvoslati fórum funkciója már igazságszolgáltatás. A bv. bíró csak az igazságszolgáltatás keretében helyezhető el. A bv. bíró létének indokául felhozták külföldön – amely országban működik – azt az érvet, mely szerint az igazságszolgáltatásnak ki kell terjednie a bv. folyamatra is, hogy megvédje az emberi jogokat és lehetővé tegye minden emberi konfliktus megoldását a büntetések végrehajtásának stádiumában. Az Alkotmánybíróság 5/1992. (1. 30.) AB határozata alapján már 1993. január 1-jétől a bv. bíró határozatai ellen a terhelt, a védő és az ügyész fellebbezési jogának szabad érvényesülésével – mint más büntetőbírói eljárásban – biztosítottá vált a másodfokú felülbírálat alkotmányos követelménye. Kifejezetten bv. bírót, bv. bíróságot Alaptörvényünk nem ismer. A bíróságnak klasszikus értelemben az igazságszolgáltatás a feladata. A magyar jogrendszerben a bv. bírók szervezeti elhelyezésére nézve tehát egy megoldás létezik, hogy csakis az igazságszolgáltatás megtestesítői, és nem más a feladatuk, amit a jogi kultúra vívmányának tekinthetünk.

A bírói hatalmi ág és a végrehajtó hatalom részeként funkcionáló büntetés-végrehajtás különböző viszonyban állhatnak egymással, a végrehajtási szervezet teljes függetlenségétől a bíró által „irányított” végrehajtásig széles a választék. A gyakorlatban alkalmazott megoldások mögött különböző elméleti felfogások húzódnak meg, amelyek eltérő válaszokat adnak a hatalmi ágak elválasztásának mibenlétével, a büntetés céljával, illetőleg az emberi jogok védelmére hivatott eszközrendszer elemeivel kapcsolatos kérdésekre.

¹² Prof. Dr. Vókó György

Nyilvánvaló például, hogy a büntetés nevelési célját tagadó neoklasszikus iskola hívei számára elfogadhatatlan, hogy az ítélő bíróság által kiszabott tetterányos büntetést utóbb egy másik bíró az elítélt megváltozott magatartására tekintettel enyhítse vagy súlyosítsa. A reszocializációs szemléletű büntetőpolitika igazát hirdetőik ezzel ellentétben a büntetés tartalmának a végrehajtás alatti módosítását természetesnek tartják.

Nem egy európai államban (ilyen például az Egyesült Királyság) megfigyelhető a bv. bírói funkció teljes hiánya, amely azonban nem jelent kontroll nélküli állapotot. Ezekben a hatalmi ágak szigorú elkülönítése mellett kitartó országokban is igénybe vehető a fogvatartottak állampolgári jogainak védelmére a rendes bírói út, illetőleg érvényesülnek az állami, társadalmi és nemzetközi ellenőrzés különböző formái.¹³

Az európai államok másik részében a bíróság nemcsak a jogerős ítélet megszületése előtt alkalmazott személyi szabadság¹⁴ elvonását kontrollálja, hanem a kiszabott szankció végrehajtása során is feladatot kap, illetőleg a végrehajtás működése felett valamilyen formában ellenőrzést gyakorol. Léteznek olyan országok, ahol az ítélő bíróság (pl. Lettország¹⁴), s vannak olyan államok is (pl. Spanyolország¹⁵ vagy Portugália¹⁶), amelyekben egy erre a célra kijelölt speciális bíró, illetőleg bíróság rendelkezik ilyen hatáskörrel.

A szakirodalom a bv. bírói funkció három jól elkülöníthető modelljét különbözteti meg. A Kabódi Csaba nevéhez fűződő tipológia szerint ezek közül az egyik a büntetésvégrehajtás folyamatába markánsan beavatkozó, reszocializációs folyamatot irányító bíró. Ennek a bírói szerepkörnek a büntetéstan alapját az a reszocializációs szemléletű büntetőpolitika jelenti, mely szerint a szabadságvesztés-büntetés célja az elítélt személyiségének átformálása. E felfogás szerint a bíróság által kiszabott büntetésnek a végrehajtás folyamatában történő speciálpreventív szempontú változtatása csak bírói irányítással mehet végbe. A vázolt megoldás hívei célszerűnek találták, hogy ezt a tevékenységet ne az ítélő bíró, hanem egy megfelelő szakmai – büntetéstan, börtönügyi – jártassággal rendelkező szakbíró végezze.

A reszocializációs teória kudarca után a „börtönprogramot vezérlő” bíró rendeltetése is megváltozott: egyrészt megőrizte szerepét a fogvatartott „jogi ügyeiben”, másrészt új feladatként az úgynevezett közösségi szankciók (például a közérdekű munka) végrehajtásában kapott fontos szerepet. Ezt az irányvonalat követte pl. Franciaország és Portugália.

Az előző modell koncepciójától eltérő elvi kiindulóponton épül a német-osztrák megoldás, melyben a bv. bíró tevékenysége alapvetően nem érdemi-beavatkozó, hanem formális-jogvédelmi jellegű. A bv. bíró nem felügyeli a büntetésvégrehajtás működését, hanem a büntetés-végrehajtás és a fogvatartott állampolgár közötti jogvitában dönt.

A harmadik alaptípusban a bv. bíró tulajdonképpen olyan „bv. jogalkalmazó”, akinek feladata az ítélőbíróság határozatában foglalt szankcióvégrehajtás jogi kereteinek meghatározása, illetve „időközi” módosítása és felülvizsgálata. E koncepciót követte a honi mellett a lengyel jogalkotó is.¹⁷ (Meg kell azonban jegyezni, hogy a hazai megoldás, akárcsak pl. a „német változat”, korántsem „vegytiszta”, hiszen a bv. bíró nálunk jogorvoslati fórum is, Németországban pedig dönt a feltételes szabadságra bocsátás tárgyában és egyéb, az ítéleti rendelkezéseket érintő fontos kérdésekben.¹⁸)

A tágabb értelemben vett büntetőeljárás hatálya alatt álló terhelt életében a büntetés

¹³ Csernyánszky Lajos – Horváth Tibor – Heylmann Katalin – Kabódi Csaba – Lőrincz József – Nagy Ferenc – Pallo József: bv. jog. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2007. 321–322. o.

¹⁴ http://www.eurojustice.org/member_states/latvia/country_report/2819

¹⁵ http://www.eurojustice.org/member_states/spain/country_report/633

¹⁶ Lajtár István: A bv. bírói eljárás időszerű kérdései ügyészi szemmel. Ügyészségi Értesítő, 1994. évi 2. szám, 22. o.

¹⁷ Csernyánszky Lajos – Horváth Tibor – Heylmann Katalin – Kabódi Csaba – Lőrincz József – Nagy Ferenc – Pallo József: bv. jog. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2007. 322. o.

¹⁸ http://www.eurojustice.org/member_states/germany/country_report/2790

végrehajtásának megkezdése döntő változást jelent. Az alapvető emberi jogokba való beavatkozás jogalapját a büntetőeljárásban meghozott jogerős ítélet teremti meg, a tényleges jogkorlátozás azonban a végrehajtás során történik.¹⁹

A végrehajtás közvetlen hatására figyelemmel a jogi helyzetben bekövetkező bármilyen változás közvetlenül érvényesül az elítélt életében. Részben ezzel magyarázható az az igény, hogy az elítéltek jogait és kötelezettségeit érintő, a jogerős bírósági ítélet után meghozható legfontosabb döntések a végrehajtó hatalomtól és személyében is független, az igazságszolgáltatás szervezetéhez tartozó, magas szintű jogi ismeretekkel rendelkező személy hatáskörébe tartozzon. A másik ok, amely bizonyos bv. döntések bírósághoz való telepítését indokolja, alkotmányjogi természetű: a bíróság jogerős ítéletében meghatározott szankcióknak a végrehajtás menetében történő módosítása kizárólag ugyanazon hatalmi ághoz tartozó személy számára engedhető át. A bv. bíró ezen tevékenysége ugyan nem igazságszolgáltatás, de ahhoz szorosan kapcsolódó döntések alkotják. Ezek a járulékos igazságszolgáltatási feladatok – bár eltérő mértékben – valamennyi napjainkban létező bv. bírói hatáskörben jelen vannak.

Egyes, az elsőként ismertetett modellhez tartozó, legerőteljesebb bv. bírói szerepkört alkalmazó országokban a bv. ügyekben döntési jogosítványokkal rendelkező bíró még mindig határoz olyan szakmai kérdésekben, amelyek máshol a bv. szervezet kompetenciájába tartoznak (tipikusan ez a helyzet Olaszországban). E megoldás a treatment ideológia tündöklésének időszakát idézi, s bár a treatment korának „leáldozásával” a szakmai döntések bírói kézben hagyása joggal vitatható, kétségtelen, hogy ez a bírói kontroll ma is bír bizonyos fokú garanciális jelentőséggel.

A bv. bírói jogintézményre a XX. század első felében Olaszországban, majd Spanyolországban, Portugáliában megjelenése óta nagyon komoly változáson, fejlődésen ment keresztül azoknak az országoknak a tradícióira figyelemmel, amelyekben létezik.

Magyarországon a bv. bíró döntési jogkörébe (hatáskörébe) tartozik a 2013. évi CCXL. törvény (továbbiakban: Bv. Kódex) 52-75.§-ai alapján:

- 1.a szabadságvesztés végrehajtási fokozatának megváltoztatása,
- 2.enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazása,
- 3.szabadságvesztés végrehajtási fokozatának utólagos meghatározása,
- 4.magánelzárás fenyítés elleni fellebbezés elbírálása,
- 5.a feltételes szabadságra bocsátás kizártságának meghatározása,
- 6.a szabadságvesztés végrehajtása alatt kóros elmeállapotúvá vált elítéltekkel kapcsolatos eljárás,
- 7.feltételes szabadságra bocsátás,
- 8.a feltételes szabadság megszüntetése,
- 9.a reintegrációs őrizet elrendelése és megszüntetése, valamint a reintegrációs őrizetben lévő feltételes szabadságára vonatkozó eljárás különleges szabályai szerinti döntés,
- 10.az elítélt sajtó útján történő nyilatkozattételét, illetve annak közzétételét megtagadó határozat elleni fellebbezés elbírálása,
- 11.az elzárás végrehajthatósága megszűnésének megállapítása,
- 12.közérdekű munka végrehajthatósága megszűnésének megállapítása,
- 13.közérdekű munka átváltoztatása szabadságvesztésre,
- 14.a pénzbüntetés átváltoztatása szabadságvesztésre,
- 15.halasztás a közérdekű munka helyébe lépő szabadságvesztés megkezdésére,
- 16.pártfogó felügyelet elrendelése, megszüntetése,
- 17.a bíróság határozatában előírt pártfogó felügyeleti magatartási szabályok megváltoztatása,
- 18.a javítóintézeti nevelés átváltoztatása szabadságvesztésre,
- 19.fiatalkorú ideiglenes elbocsátása javítóintézetből és annak megszüntetése,
- 20.az elévülés megállapítása,
- 21.a végrehajtásért felelős szerv határozatának bírósági felülvizsgálata,

¹⁹ 5/1992. (I. 30.) AB határozat

22. biztonsági zárkába vagy részlegre helyezés felülvizsgálata,
23. a kiutasítás végrehajthatósága kizártságának megállapítására irányuló eljárásban döntés.

Maga a törvényi szabályozás is egyértelműen elkülöníti, mi az, ami bírói tevékenység, s mi az, ami bv. intézeti.

A bv. bíró illetékességét a végrehajtásért felelős szervnek, szervezeti egységnek vagy javítóintézetnek a székhelye határozza meg, vagyis ahol a szankció végrehajtása történik.

A bv. bíró eljárása csupán viszonylagosan önálló a büntetőeljáráshoz képest, amennyiben a Bv. Kódex vagy más jogszabály eltérően nem rendelkezik, a bv. bíró eljárására a büntetőeljárás szabályai irányadók. Adott esetben a Bv. Kódex és a Be. gondos egybevetése után lehet állást foglalni abban, hogy a Be. valamely rendelkezése alkalmazható-e a bv. bírói eljárásban.

A bv. bíró egyesbíróként jár el, tárgyalás tartása esetén – amint arra a Bv. Kódex novellájához fűzött miniszteri indokolás rámutat – eljárására, az érintett személyek részvételére, a tárgyalás nyilvánosságára stb. a büntetőeljárás szabályai irányadók. (Bv. Kódex 50. § (6). bek.)

A bv. bíró eljárását az Alkotmánybíróság határozata, de a törvényi szabályozás is közelítette a többi bírósági eljáráshoz. Például a Bv. Kódex 50. § (1) bekezdés b) pontjának rendelkezése előírta, hogy a bv. bíró bizonyítás felvétele esetén tárgyalást tart.

II.

Mai felvétel a bv. bírói gyakorlatról

Az OKRI kutatási megbízást kapott az Igazságügyi Minisztériumtól – az OBH engedélyével és hozzájárulásával, a törvényszékek elnökeinek támogatásával –, amelynek során a bv. ügyek intézésével is megbízott bírákat kerestük fel azzal, hogy adjanak interjút gyakorlati munkájukkal kapcsolatban. Solt Ágnes kriminál- és börtönszociológus tudományos főmunkatárs – előzetesen megadott beleegyezésükkel – 31 bv. bíróval készített mélyinterjút 18 törvényszéken, 2 járásbíróságon és 1 városi bíróságon. Ennek vizsgálatát és összegzését követően az OKRI-ben egy szakmai napon a kutatásban részt vett bv. bírák a különböző megyei gyakorlatokkal, a jogszabály szövegének eltérő értelmezéseivel, alkalmazásával való „szembesülést” követően együtt dolgoztak ki javaslatokat mind saját munkájuk egységesítésére, mind pedig a törvénymódosítást igénylő intézkedések és megfogalmazások pontosítása érdekében. Az itt is megjelent bírókkal együtt összesen 33 bv. bíró vett részt a kutatásban, így az országos gyakorlatról valóban lehetett átfogó képet kapnunk. A bv. ügyekkel rendszeresen foglalkozó bírók 90%-a nyilatkozott részletesen és nagyon őszintén arról, ahogyan a hivatásához és a jogszabályhoz viszonyul, illetve ahogyan a mindennapokban az ügyeket lefolytatja.

Az általános megállapítások közül kiemelhető, hogy a bv. bírák leterheltsége, munkaköreik és az egyes bv. intézetek között olyan különbségek vannak, melyek miatt sok szempontból összehasonlíthatatlan az egyes bírák tényleges tevékenysége, gyakorlata. Nagyobb részük nem kizárólag bv. bíró. Több mint 600 oldalnyi kutatási anyag keletkezett az OKRI-ban. A kutatás során kiderült többek között az is, hogy a bv. bírák munkája során felmerülő problémák legnagyobb része nem a feltételes szabadságra bocsátás jogintézményét érinti. Ezért az ezzel kapcsolatosokat foglalom össze – mert ez teljesíthető – a rendelkezésre álló keretek között. Más jogintézményekkel, illetve azok gyakorlati megvalósíthatóságával vannak inkább problémák (ezek közül a legkiemelkedőbb a reintegrációs őrizet). A választott terület gondjainak rövid bemutatásával is viszont megismerhetjük a bv. bírók tevékenységét.

Ahol csak kisebb megyei bv-i intézetek vannak, ott a többféle feladatkör reális, ugyanis ott a bv. bírói feladatok mennyisége csak töredéke az országos un. letöltő házakkal rendelkező megyék bv. bírói ügyeinek. Országosan kiemelkedő mértékű munkateher hárul a Főváros, Fejér és Pest megye

bv. bíraira, de Bács-Kiskun és Csongrád megye leterheltsége is messze átlag feletti. A tapasztalatok igen eltérőek az egyes megyék között, hiszen a bv. intézetek különbözőek, de ennek megfelelően az elítéltek és a bűncselekményeik súlya sem oszlik el egyenletesen. Ezért óvatosan lehet csak összehasonlításokat végezni. A megyei bv. intézetekből az elítéltek 90%-át feltételes szabadságra bocsátják, az országos bv. intézetekből a feltételes szabadságra bocsátottak átlagos aránya 66%. A Kalocsai Fegyház- és Börtönben az előterjesztettek 20%-a részesül csak feltételes kedvezményben, míg a Közép-Dunántúli Országos Bv. Intézet Baracscai Objektumából – ahol fogház fokozatúak vannak nagyobb arányban – 95%-a szabadul a kedvezményre jogosultaknak.

Összehasonlítható viszont a letöltőházak bv. bírójának gyakorlata, illetve az, ahogyan a törvény szövegét értelmezik és alkalmazzák, valamint az egyéni döntési metódus.

A megkérdezett bírók több mint 2/3-a kifejezetten szereti a munkáját és elkötelezett az intézmény fejlesztése mellett, amelyet a beszélgetés folyamatából és intenzitásából is le lehetett szűrni. Egyértelmű jelét adták a diskurzusra való igénynek az OKRI-ban rendezett bv. bírói szakmai napon. Egy olyan nyitottságra és szakmai fejlődési igényre lehet következtetni, ami megalapozhatja egy jóval egységesebb gyakorlat kialakulását, amelyre nagy szükség lenne ahhoz, hogy az olyan jelenség, mint amit „börtönturizmus”-nak neveztek el, alább hagyjon. Ez alatt azt kell érteni, hogy olyan intézetekből, ahol a feltételes kedvezmény feltételei szigorúbban ítéltetnek meg, ilyen-olyan ürüggyel átkérik magukat az elítéltek más olyan bv. intézetbe, ahol a bv. bírói gyakorlat enyhébb és a feltételes szabadságra bocsátásuk valószínűsége nagyobb.

A feltételes szabadságra bocsátás eltérő gyakorlata a törvény szövegének értelmezési különbségeiből, valamint a bírók személyes meggyőződésének eltéréseiből adódik.

Van gyakorlat, amely során szinte kizárólag a benti magatartást veszik figyelembe, és annak alapján hozzák meg döntésüket a bírák, míg másutt a bűncselekmény jellegére és az elítélt személyiségére tekintettel. Ez a legszubsztívvebb elem, de van olyan gyakorlat, amely legalábbis törekszik a személyiség feltérképezésére a jó döntés meghozatala érdekében.

Nagy eltérések vannak abban, hogy egyes megyékben ki, milyen adatokra alapozza a döntését. Az egyes nevelői/reintegrációs tiszti javaslatok között a sematikus sablonostól a kifejezetten informatív véleményekig mindenféle megtalálható. A pártfogói vélemény bekérése – tekintettel leterheltségükre – nem gyakori. A bv. bírák összességében országosan a bv. intézetek előterjesztéseit 70-100%-ban hagyják jóvá.

Eltérő véleményen vannak a bírák a törvénytisztelő életmódra készség (Bv. Kódex 188.§ (1) bek. a) pont), és a személyiség vizsgálata terén. Vannak, akik azt gondolják, hogy kifejezetten az elítélt személyisége az, amit fel kell térképezni. Mások szerint az ahhoz rendelkezésre álló adatok alapján nem tudnak megalapozottan következtetéseket levonni. Többen úgy gondolják, hogy a kedvezőtlen jellemvonások szerepe fellelhető a már elkövetett bűncselekményben, mégis arra való hivatkozással nem vonható meg tőle a kedvezmény. Abban egyetértés volt a bv. bírók között, hogy mindig az egyéniesítésre kell törekedni, az összes körülményt kell mérlegelni, mint az ítélethozatalnál. A törvénytisztelői magatartást egyrészt az iratok alapján, másrészt a személyes meghallgatáson tett személyes nyilatkozat alapján kell vizsgálni.

A bv. intézetben tanúsított magatartás elemzésének legkézenfekvőbb, első látásra leginkább objektívnek tűnő értékelési paramétere a fegyelmik és jutalmak vizsgálata. A jogszabályban lefektetett „kifogástalan magatartás” sem különösebben magyarázva, részletezve nincs, s nem alakult ki egységes értelmezése e fogalomnak. A „kifogástalan” fogalom szigorúan véve nem engedne egyetlen feddést sem. Javaslatként merült fel, hogy „a bv. intézet elvárásainak megfelelő magatartás” fogalmat használja a törvény szövege a „kifogástalan magatartás” helyett. A megkérdezett bírák 2/3 része úgy ítéli meg, hogy nem szükséges jutalomnak lennie, legfeljebb a fegyelmik ellensúlyozása miatt van szerepe. A bírák 1/3 része szerint a legfontosabb, hogy látható legyen a fejlődés íve, az elítélt kevesebb fegyelmivel rendelkezzen, mint jutalommal. Néhányan fontosnak tartják, hogy magát a fegyelmi alapjául vett cselekményt kiderítsék, de jóval jellemzőbb

csak az előterjesztésben feltüntetett kategóriák szerinti besorolás alapján értékelése a fegyelmi vétségnek. Gyakorlatilag a kiszabott fenyítés ténye az, amit a bírók negatívan értékelnek anélkül, hogy okának vizsgálatát lényegesnek gondolnák. A bv. bírónak ebből a szempontból nem feladata egy lefolytatott fegyelmi eljárás felülvizsgálata, nem kérdőjelezhető meg az, hogy az elítélt magatartását kell néznie, nem pedig a büntetéseit. Az intézeti magatartást vizsgálva ne a fegyelmi büntetés mértékét, számát, hanem a cselekményt vegyék egységesen figyelembe, mégpedig aszerint, hogy a szabad életbe való beilleszkedéssel az adott kihágás mennyire egyeztethető össze.

Nem egységes a gyakorlat abban sem, hogy az intézeti magatartás, a fegyelmi és a jutalmak vizsgálata mely időszakot öleli fel több büntetés folyamatos töltése esetén. A bírók 60%-a azt az elvet vallja, hogy szigorúan az aktuális büntetést kell nézni. A többiek amellet érvelnek, hogy a büntetés hatását, célját, az elítélt esetleges javulását, magatartásának változását folyamatában kell nézni, ezért a fogva tartás teljes egészét figyelembe veszik.

A bírók 1/3- a szerint nem zárható ki a feltételes kedvezményből az elítélt, mert nincs hová mennie; 1/3-a gondolja, hogy elvárható legalább a befogadó nyilatkozat, és erősen ajánlott egy munkáltatói szándéknyilatkozat; 1/3-a pedig a mérlegelésbe pozitívan számítja és fontosnak tartja a befogadó közeg rendezettségét, azonban nem kizáró oknak azt, ha az elítéltet nem várja senki.

Néhány bíró azt gondolja, hogy a meghallgatásra a fogvatartottnak hoznia kell a befogadó- és a munkáltatói szándéknyilatkozatot, máskülönben el sem bírálják a kedvezményt.

Mások úgy érvelnek, hogy a nyilatkozat pusztán értelmetlen formáság, amelyet azok az elítéltek tudnak beszerezni, akiknek jobb az érdekérvényesítő képességük, kapcsolattartásuk, iskolázottabbak.

Ha az elítélt külföldön tud csak munkát kapni és azt igazolja, legyen rá lehetősége.

A bírók egyik felének gyakorlatában kizáró tényező is lehet, ha az elítélt visszaeső, akár még kriminológiai értelemben is. Ezekben az esetekben a törvénytisztelő életmódra való készségre nem lehet következtetni. A bírók másik fele viszont azon az állásponton van, hogyha a törvény nem zárja ki a kedvezmény lehetőségéből, akkor ő nem dönthet másképp. Arra nézve, mit jelent a törvénytisztelő életmódra való készség és mely adatokból nyerhető ki erre utaló információ, nincs iránymutatás. A priuszt a bírók fele automatikusan bekéri, 1/3-a nem nézi sem a priuszt, sem az erkölcsi bizonyítványt. A bírók 63%-a azon a véleményen van, hogy a bűncselekmény meghatározó lehet a kedvezményre való jogosultság megítélésakor, az komolyan befolyásolja a döntését, és 19%-uk szerint csak abban, hogy elrendeljenek-e pártfogó felügyeletet.

A pártfogó felügyelet elrendelésével kapcsolatban nagy az eltérés a gyakorlatban. Országosan egységes viszont a tapasztalat a tekintetben, hogy a pártfogók leterheltsége miatt sem a pártfogói vélemény, környezettanulmány bekérése, sem pedig a felügyelet biztosítása nem működik olyan szinten, ahogyan kívánatos volna. Az elrendelés esetében leggyakrabban előforduló elsődleges szempont a bűncselekmény jellege, a második a visszaesés, ezen kívül a hosszabb idejű szabadságvesztés, a befogadó közeg kriminális fertőzöttsége, valamint az elítélt személyisége. A külön magatartási szabályok előírásának gyakorlata országszerte szintén jelentős eltéréseket mutat.

Ha a kedvezményre előterjesztett elítélt ellen büntető eljárás van folyamatban, a bírók 45%-a elhalasztja a meghallgatást, 25%-a szerint kizáró ok, de mindenképpen súlyos negatívum.

A bv. bírók 2/3-ának gyakorlatában az ügyész mindig jelen van a meghallgatáson, 1/3-uk viszont arról adott tájékoztatást, hogy az ügyész nem, vagy nem rendszeresen vesz azon részt. Az ügyész jelenléte segíti a bv. bírót, és az ügymenetet is jelentősen leegyszerűsíti és gyorsítja, hiszen azonnal jogerőre emelkedhet a végzés. A bv. bírók 1/3-a kifejezetten nagy jelentőséget tulajdonít a személyes meghallgatásnak és a közvetlenség elvének. Javaslat merült fel arra nézve is, hogy a reintegrációs tiszt legyen jelen a meghallgatáson. Jó lenne, ha védő is jelen lenne.

Eltérő az iratismertetés gyakorlata. Vannak, akik szóról szóra ismertetik, vannak, akik csak nagyjából és lényegében.

A bv. bíró nem a bv. intézetben van mindennap, nincs benne a tipikusan más szakismeretet igénylő bv. munkában, nem lát bele a zárt rendszer viszonyaiba. A bv. bírák mintegy fele mondta, hogy van azért némi rálátása a bv. informális világára, 45% nem lát bele, közülük 15% kijelentette, ez nem is dolga. Azt gondolják, hogy egy elítélt magatartása és személyisége megítélhető anélkül, hogy – legalább felszínes – ismeretük volna arról a közegről, amelyben az elítéltek magatartását vizsgálják, illetve értékelik, ahol keletkezett ügyeket eldöntenek. Elengedhetetlen a bv. intézet és a bv. bíró közötti szakmai együttműködés és jó viszony. A tanácsban vagy – mint egyes nyugat-európai országokban – bizottságban való döntést 1/3-uk tartja megfelelőnek azokban az esetekben, amikor életfogytig tartó szabadságvesztésből szabadulna az elítélt.

A bv. bírák szeretnék munkájuk eredményességéről – szakmai fejlődésük érdekében is – visszajelzést kapni. Van, hogy a pártfogó felügyelő a feltételes szabadság időtartamának végeztével küld értesítőt. Másról azonban nem kapnak visszajelzést.

A bírák nagyobb része egyetértett abban: tekintsük a feltételes kedvezményt egy olyan intézménynek, ami a beilleszkedés leendő sikerességének próbája.

Javaslatként merült fel, hogy a reintegrációs terv legyen személyre szabott az elítélt előéletéhez, bűncselekményéhez és személyiségéhez alakítva. Ez alapján készítsen a reintegrációs tiszt tervet a fogvatartott számára, egyéni képzési, vagy akár terápiás előírásokkal, s az ennek való megfelelést fogalmazhatná meg az intézeti előterjesztésen belüli javaslatában, amelyet a bv. bíró ítélne meg. A bírák tapasztalatai szerint túlságosan hosszú a 3 hónap (Bv. Kódex 188. § (2) bek.) időtartam, amellyel a bv. intézetnek a feltételes szabadságra bocsáthatóság napját megelőzően meg kell tennie az előterjesztést. A bírónak pedig 15 napon belül kell döntenie. A 3 hónap helyett szintén 15 napot kellene adni a bv. intézetnek is az előterjesztés megtételére.

A bv. bíró más tevékenységének területeiről is egy-egy gondot azért illendőnek tartok megemlíteni.

Az elzárás fegyelmi fenyítés elbírálása az azt kiszabó bv. intézet székhelye szerint illetékes törvényszékhez tartozik. Előfordul, hogy elszállítják az elítéltet más bv. intézetbe. Ezért javaslatként merült fel, hogy az elítélt tartózkodási helye szerint illetékes bíróhoz kerüljön az ügy.

Az EVSZ-nél és a fokozatváltásnál is nézni kell az elkövetett bűncselekmény jellegét. „Nemi erőszakkal 30 jutalom áll szemben. A feltételes szabadságból kizártnak van 19 jutalma. Miért ne kerülhetne enyhébb fokozatba?” – tették fel a kérdést. A törvény nem adott túl sok támpontot arra, hogy ki az, aki reintegrációs őrizetre méltó. Az az értelmezés látszik most uralkodónak, hogy automatikusan jár ez, ha nem állnak fenn törvényben meghatározott kizáró okok, cél a börtönnépesség csökkentése is.

A közérdekű munkát végrehajthatatlannak tartják a bv. bírák. A közérdekű munka átváltoztatása az elítéltek meg nem jelenésével függ össze, az átváltoztatásoknál gyakorta kell elfogatóparancsot kiadni, mert nem dolgozzák le a kiszabott büntetési időt.

A távmeghallgatásos rendszer ebben az évben történt bevezetése nem okozott osztatlan örömet a bv. bírók körében. A megküldött iratok sokszor annyira hiányosak voltak eddig is, hogy azokat helyben csak a bv. intézet tudta rendelkezésre bocsátani. A technika fejlődik és fejlődjön is, de nagyon sokat számít azért az, hogy a bíró látja az elítéltet és ő is lássa a bírót, ezért a bv. bírónak a helye a bv. intézetben van. Egy életfogytig tartó szabadságvesztésnél meg kell határozni, hogy mennyire megbízható, mennyire színjáték a megbánás, a jó magatartás, hogy jól viselkedik, és kamerán keresztül nem lehet olyan személyes benyomás, ami pedig nagyon sokat számít.

Elmondták a bv. bírák, hogy kénytelenek hagyatkozni egy szubjektív előterjesztésre. Jó lenne hozzáférni olyan többlet adathoz, amihez csak egy részletesebb beszélgetés által, vagy az elítélt részletesebb megismerésével juthatnának el, ami nincs. A pártfogók is készítsenek az előterjesztésekhez hasonló véleményeket.

Abszurd esetként adták elő a következőt: „kizárom a feltételesből, mert önként nem vonult be határidőre. Utána, mivel elkövetett egy másik bűncselekményt, és összbüntetést kapott, akkor az

összbüntetésben nincs kizárva automatikusan.”

Ha késve vonul be a szabadságvesztés büntetése letöltésére az elítélt – legyen az akár egy rövidebb idő, így 2-3 nap – akkor is megállapítható az önhiba. Ebben egyetértés volt a bírák között.

A gyakorlat minden nap felszínre hoz egy-egy kérdést, amely választ igényel.

Ha együttműködünk ezek kidolgozásában, segítséget nyújtunk egymásnak, a gyorsabb előrelépést szolgáljuk.

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata²⁰

Megállapítható, hogy a bv. bíró gyakorlatát – különös tekintettel a reintegrációs őrizetre – az Emberi Jogok Európai Bíróságának (továbbiakban EJEB) rendkívül kevés ítélete érinti.

A döntések túlnyomó többsége az Egyezmény 3. cikkére vonatkozik. A 3. cikk kimondja: „senkit sem lehet kínzásnak, vagy embertelen, megalázó bánásmódnak, vagy büntetésnek alávetni.”

A reintegrációs őrizettel kapcsolatban ítélet nem született. A Bíróság Hivatalának vezetője által 2016. november 23-án az ECHR 381.(2016.) számú, a magyar fogvatartási és bv. intézetekben uralkodó állapotokkal kapcsolatos tömeges kérelmekről szóló sajtóközleménye szerint az Emberi Jogok Európai Bírósága 2016. november 8-án megvizsgálta a magyarországi fogvatartási és bv. körülményekkel kapcsolatban benyújtott kérelmek helyzetét, amelynek száma – a fenti időpontban – meghaladta a 6800-at. Emiatt a Bíróság a 2015. március 10-én hozott irányadó ún. „pilot” ítéletében (Varga és mások Magyarország elleni ügyében hozott ítélet) kötelezte Magyarországot, hogy tegyen intézkedéseket a bv. intézetek túlzásfóltságának csökkentésére. A magyar kormány észrevétele alapján megállapította, hogy olyan új hazai jogorvoslatok bevezetése zajlott a fenti időpontban, amelyek alkalmasak lehetnek a panaszosok sérelmeinek orvoslására.

A fentiekre figyelemmel ezért indokolt a Bíróság ítéletei kapcsán azon gyakorlatot, illetve alapvető érvrendszert vizsgálni, amely a magyar bv. jogban újonnan megjelenő kártalanítás jogintézményével kapcsolatosan irányadó gyakorlatot teremthet, illetve lehetőséget biztosíthat arra, hogy Magyarország elkerülje a Bíróság előtti eljárásokat.

A Bv. kódex ennek megfelelően 2017. január 1-jétől biztosítja a fogvatartottak számára a parancsnoki panaszhoz és a kártalanításhoz való jogot, a túlzásfólt, embertelen börtön körülmények miatt.

Ennek azonban következménye, hogy nem lehet azonnal az Emberi Jogok Európai Bíróságához fordulni. Akinek tehát ilyen panasza van, előbb a hazai jogorvoslattal kell próbálkozni, vagyis a panasz benyújtásával és a kártalanítással, majd ezt követően kerülhet sor a Bíróság elé fordulásra, ha itthon a kérelme nem járt sikerrel.

A hazai eljárás legalapvetőbb feltétele a legalább 30 napig tartó rossz elhelyezési körülmények (túlzásfóltság, poloskák, nem megfelelően elkülönített WC, rossz szellőzés vagy fűtés).

Nagyon fontos utalni arra, hogy a fentiek tükrében a Bíróság az összes már beadott túlzásfóltsággal kapcsolatos kérelem vizsgálatát felfüggesztette 2017. augusztus 31-éig, tekintettel arra, hogy hatékonynak minősítette a hazai jogorvoslatot, amelyet a kérelmezőknek minden esetben ki kell meríteni. A határidő leteltéig semmilyen eljárási cselekményt nem fogadosított a Bíróság, ezt követően pedig tájékoztatni fogja a kérelmezőket az eljárás további menetéről (forrás: www.echr.coe.int).

A Bíróság sajtóközleménye vonatkozásában megállapítható, hogy – az ügyek számára figyelemmel – Magyarország aktuálisan a második legnagyobb ügyteherrel szembesülő ország. A Bíróság ugyanakkor figyelemmel volt a Kínzás és Embertelen vagy Megalázó Büntetések vagy Bánásmód Megelőzésére Létrehozott Európai Bizottság (CPT) jelentéseire is, amely bizottság 1995. december 5. és 16-a között, valamint 2005. március 30. és április 8-a között tett látogatást Magyarországon és

---

²⁰ Dr. Csák Zsolt

készített jelentést a tapasztaltakról.

A Bíróság az ebben foglaltakra is figyelemmel volt a továbbiakban ismertetendő ún. pilot ítélete meghozatala során.

A Joggyakorlat-elemző Csoport vizsgálatát illetően az alábbi releváns ítéletekre szükséges utalni, amelyek a bv. joggal állnak kapcsolatban:

- T.P. és A.T. Magyarország elleni ügyében 2016. október 4-én született ítélet a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés egyezményesértő volta tekintetében.
- Varga és mások Magyarország elleni ügyében 2015. március 10-én született ún. pilot ítélet, amely a börtönök túlszűfolttségéhez kapcsolódik. Ebben az ügyben nem csak a 3., hanem a 13. cikk sérelmét is megállapították.
- Szel és Csüllög Magyarország elleni ügyében 2011. június 7-én hozott ítélet. Mindkét ügyben a magyar börtönök embertelen és megalázó feltételei miatt a 3. és 13. cikk sérelmét állapították meg.
- Engel Magyarország elleni ügyében 2010. május 20-án hozott ítélet. A 100 százalékos rokkant fogvatartott ügyében a Bíróság megállapította a 3. cikk sérelmét.
- Magyar László Magyarország elleni ügyében 2011. május 20-án hozott ítélet. A Bíróság a 3. és a 6. cikk sérelmét állapította meg.
- a Hagyó Magyarország elleni ügyében 2013. április 23-án hozott ítélet. A Bíróság a 3., 5., 8. és 13. cikkek sérelmét állapította meg az előzetes letartóztatás és házi őrizet kapcsán (többek között a fogvatartás körülményei és a kevés látogató – hozzátartozó – engedélyezése).
- Kovács Gábor István Magyarország elleni ügyében 2012. január 17-én hozott ítélet. Egy átlagosan 16 m² alapterületű zárkában volt öt-hét személy és csak egy órát tölthetett naponta a zárkán kívül.
- Fehér Sándor Magyarország elleni ügyében 2013. október 2-án hozott ítélet. Egy személynek átlagosan 1,7 m² személyes mozgástér jutott, majd egy másik intézetben 2,16-2,4 m² jutott (forrás: www.echr.coe.int/Documents/CP_Hungary_ENG.pdf).

A fenti ítéletek közül külön kiemelés érdemel a Varga és mások Magyarország elleni ügyében 2015. március 10-én született ítélet. Az előzőekben immár utaltunk arra, hogy ez ún. „pilot” ítéletnek minősül. A Bíróság abban az esetben rendel el ilyen eljárást, ha arra a következtetésre jut, hogy egy országban rendszer szintűen fordulnak elő hasonló jogsértések. Az ítéletben megállapította, hogy a fogvatartottak rendelkezésére álló mozgástér és egyéb nem megfelelő körülményekkel együtt olyan mértékű szenvedést okozott a panaszosoknak, amely meghaladta a fogvatartással szükségszerűen együtt járó szenvedés mértékét. Ezért megvalósult az Emberi Jogok Európai Egyezményének (Egyezmény) 3. cikkében lefektetett, az embertelen és megalázó bánásmód tilalmának a megsértése. Az ügyben hat magyar panaszos szerepelt, akik részére összesen 73.900 euró megfizetését írta elő a Bíróság. A teljesség kedvéért szükséges megjelölni, hogy az ítélet érintette a Baracsikai Országos bv. Intézetet, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bv. Intézetet, a Sopronkőhidai Fegyház és Börtönt, a Pálhalmi Országos Bv. Intézetet, valamint a Szegedi Fegyház és Börtönt.

Az ítélet megállapította, hogy a bv. hatóságok a panaszosok számára 3,3 m²-nél kevesebb személyes mozgástérrel biztosítottak. A túlszűfolttséghez nem megfelelő fogvatartási körülmények társultak. Varga László panaszos magánelzárása során mindösszesen napi fél órát tölthetett a szabad levegőn, továbbá a szegényes higiéniai körülmények miatt bőrbetegsége alakult ki. Külön kihangsúlyozta a strassbourgi testület, hogy több esetben nem történt meg a WC megfelelő leválasztása, az egyik panaszos zárkájában pedig poloskák, csótányok és tetvek voltak, emellett hiányzott a megfelelő szellőztetés is.

Az ítélet arra a következtetésre is jutott, hogy a magyar viszonyok megsértették a 2016. január 11-én elfogadott európai börtön szabályokban (Recommendation Rec (2006) 2 of the Committee of

Ministers to member states on the European Prison Rules) foglaltakat. Azt például az elhelyezéssel kapcsolatban kimondja, hogy elvben a fogvatartottakat éjszaka egyszemélyes zárkában kellene elhelyezni, kivéve, ha az együttes elhelyezés kívánatosabb.

A fenti ítélet jelentősége, hogy a Bíróság kötelezi az államot arra, hogy azonosítsa a strukturális problémát, amely miatt az ügyek ismétlődnek a strassbourgi testület előtt, majd azt oldja meg. 2015-ben a tárgyalt ítélet kapcsán a Bíróság többek között azért hozott külön ítéletet, mert újabb – akkor – 450 hasonló kérelem került a strassbourgi testület elé Magyarország ellen a nem megfelelő fogvatartási körülmények miatt.

Ennek megfelelően vizsgálni szükséges, hogy az új bv. szabályzatban meghatározott mozgástér vajon megfelel-e a Bíróság által irányadónak tekintett legalább 4 m²-nek. A tudományban megjelenő álláspontok szerint a túlszűfolttság problémája elsősorban az országban uralkodó büntető politikára vezethető vissza; mivel a bíróságok túlzott mértékben szabnak ki szabadságvesztés büntetést (forrás: Juhász Andrea Erika: Varga és mások kontra Magyarország – az EJEB döntése).

Ugyancsak példaértékűnek tekinthető az Engel Magyarország elleni ügyében 2010. május 30-án született ítélet. Az életfogytiglanra ítélt és egyébként 100 százalékos rokkant kérelmező azt állította, hogy fogvatartásának körülményei – amelyeket súlyosbított indokolatlan, IV. biztonsági csoportba sorolása – megalázó bánásmódnak, illetve magánélet tisztelőben tartásához fűződő joga megsértésének minősülne. A Bíróság megállapította a 3. cikk sérelmét és a kérelmet elfogadhatónak tartotta. Ítéletében kihangsúlyozta, hogy a bánásmódnak – beleértve a bántalmazást – a súlyosság minimális szintjét el kell érnie ahhoz, hogy a 3. cikk hatálya alá essék. A súlyosság minimális szintjének megítélése relatív; az ügy összes körülményétől, így a bántalmazás időtartamától, fizikai és lelki hatásaitól – és bizonyos esetekben – az áldozat nemétől, korától és egészségi állapotától is függ. Annak eldöntéséhez, hogy valamely bánásmód a 3. cikk szerinti kérelemben „megalázó” voltak, a Bíróság egyik tényezőként azt a kérdést veszi figyelembe, hogy a bánásmód célja az érintett személy megalázása és lealacsonyítása volt, bár az ilyen cél hiánya nem zárhatja ki teljes bizonyossággal a 3. cikk megsértésének megállapítását.

A Bíróság megállapította, hogy a kérelmező álláspontja igaznak bizonyult abban a tekintetben, hogy a panaszolt körülmények folyamatos állapotot valósítottak meg. Ebbe beletartozott az orvosi vizsgálatokhoz való késedelmes hozzáférése is, amely összeegyeztethetetlen a 3. cikk alapján a hatóságokra háruló azon kötelezettséggel, hogy megfelelő vizsgálatot folytassanak le az állítólagos bántalmazások tekintetében. Mindezek alapján megállapították, hogy a Szegedi Fegyház és Börtönben történt fogvatartása alatt a kérelmezőt megalázó bánásmódnak vetették alá.

Külön kiemelés érdemel a költségek és kiadások tekintetében hozott rendelkezés. A Bíróság kifejtette, hogy esetjoga szerint a kérelmező csak annyiban jogosult a költségek és kiadások megtérítésére, amennyiben bizonyítja, hogy azok ténylegesen és szükségszerűen merültek fel, és összegüket tekintve ésszerűek. A jelen ügyben a birtokában lévő információkra és a fenti kritériumokra figyelemmel a Bíróság a teljes kért összeg megtérítését ésszerűnek tartotta. Késedelmi kamatként az Európai Központi Bank marginális kölcsön kamatát vette figyelembe, amelyhez további 3 százalékpontot kell hozzáadni. Minderre figyelemmel nem vagyoni kár tekintetében 12.000 eurót ítélt meg, az ezen összeget terhelő adók összegével együtt. Költségek és kiadások vonatkozásában pedig 3.800 eurót, továbbá az ezen összeget terhelő adók összegének kifizetésére kötelezte a magyar államot nemzeti valutában, a teljesítéskori átváltási árfolyam alkalmazásával; azzal, hogy a fent említett három hónap lejártát követően a teljesítés időpontjáig a késedelmes időszakokra az Európai Központi Bank marginális kamatát 3 százalékponttal meghaladó mértékű kamatot kell fizetni a fenti összeg után.

A teljesség kedvéért szükséges utalni az Alkotmánybíróság álláspontjára is. Az Alkotmánybíróság a

32/2014.(XI. 3.) AB határozatában megállapította, hogy a régi bv. Szabályzat 137. § (1) bekezdése nemzetközi szerződésbe (Emberi Jogok Európai Egyezménye 3. cikk) és az alaptörvénybe (III. cikk 1. bekezdés) ütközik, ezért annak 2015. március 31-i hatállyal történő megsemmisítése mellett döntött. A jogalkotó kötelezettségévé tette ugyanakkor, hogy kógens jelleggel határozza meg a fogvatartottak részére biztosítandó mozgástér minimális mértékét. Az Alkotmánybíróság kifejtette, hogy a hivatkozott szabályozás permisszív jellegére „ad absurdum az sem lett volna jogellenes, ha a jogalkalmazó teljesen megvonta volna a mozgástert a fogvatartottaktól”. Megállapította azt is, hogy a légtér mértékére vonatkozó rendelkezés 2015. március 30-áig nemzetközi szerződésbe és alaptörvénybe ütközött. Ugyanakkor a 6/2015.(III. 30.) IM rendelet által bevezetett módosítás nyomán az új bv. Szabályzat 2015. március 31-i hatállyal már eleget tesz a hivatkozott AB határozat 55. bekezdésében meghatározott követelménynek, ugyanis kógens jelleggel rendelkezik a fogvatartottak részére biztosítandó légtér mértékéről, amit 6 köbméterben határoz meg.

Összegezés:

A Bíróság ítéletei lényegében iránymutatásul szolgálhatnak a kialakuló bv. bírói gyakorlat során; míg a kormány felé a kívánatos jogi szabályozás kereteit határozhatják meg.

A Bíróság esetjoga alapján a fogvatartás körülményei és különösen a kártalanítás vizsgálata kapcsán az alábbi jellemző és legfontosabbnak tartott szempontok emelhetőek ki.

- Általánosságban megállapítható, hogy ha az egy fogvatartottra jutó személyes mozgástér kevesebb mint 3 m², azt a Bíróság extrém túlszűfoltásznak tekinti és álláspontja szerint ez a tény már önmagában is kimerítheti az Egyezmény 3. cikkében megfogalmazott tilalom megsértését. Erre vonatkozóan pedig több határozatot is hozott. A minimális 4 m²-ben megállapított mozgástert veszi alapul, a személyes tér hiánya mellé párosuló nem megfelelő fogvatartási körülmények pedig akkor jutnak jelentőséghez, ha a személyes mozgástér 3 és 4 m² között biztosított (például Trepathkin Oroszország elleni ügyében 2011. június 20-án hozott ítélet, Idalov Oroszország elleni ügyében 2012. május 22-én hozott ítélet).

- Az esetlegesen megvalósuló bántalmazás esetén egy minimális súlyosság szintjét szükséges vizsgálni. Ez függ az eset összes körülményeitől, így a bántalmazás időtartamától, valamint a fizikai és lelki hatásaitól, nem különben pedig az áldozat nemétől, korától és egészségi állapotától is.

- A megalázó bánásmód vonatkozásában pedig szempont, hogy a bánásmód célja az érintett személy megalázása és lealacsonyítása volt-e, noha az ilyen cél hiánya nem zárhatja ki teljes bizonyossággal a megalázó bánásmód megállapíthatóságát.

- Vizsgálandó szempont a panaszolt körülmények folyamatos állapota is.

- Az egészségi állapotot érintő megalázó bánásmód esetén pedig az orvosi vizsgálatához való hozzáférés lehetősége vagy annak késedelmes volta is irányadó szempont lehet.

- Immár a magyar jogszabályok alapján is értelmezhető a kínzás embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmába ütköző börtön körülmények fogalma (ide elsősorban az élettér biztosításának hiánya, az illemhely elkülönítésének hiánya, a nem megfelelő szellőztetés és fűtés, valamint egyes élősködő rovarok, bogarak) tartoznak.

- A költségek és kiadások megítélése vonatkozásában pedig bizonyítani kell, hogy azok ténylegesen és szükségszerűen merültek fel, ugyanakkor összegüknek ésszerűnek kell maradni.

A Bíróság részéről alkalmazott minimális követelmény tehát a legalább 3 m² mozgástér, melynek kiszámítása során a cellán belüli tisztálkodási felszerelések, szaniterek által elfoglalt helyet nem kell rendelkezésre álló mozgástérként számításba venni, a bútorok által elfoglalt területet azonban igen. Amennyiben a fogvatartott számára rendelkezésre álló mozgástér nem éri el a 3 m²-t, a 3. cikk sérelme megállapítható, amely vélelem megdöntéséhez a kormánynak olyan tényezők létét kell igazolnia, amelyek megfelelő módon kompenzálják a szűkösséget. A Bíróság gyakorlatában ezért a 3 m²-nél szűkösebb mozgástér nem vezet automatikusan a 3. cikk sérelmének megállapításához. A fenti vélelem megdöntéséhez három feltételnek kell teljesülnie: a mozgástér 3 m² alá csökkentésére

csak alkalmanként, rövid időre kerülhet sor, a csökkentés kis mértékű kell, hogy legyen; a mozgástér csökkentését cellán kívüli szabad mozgás és megfelelő tevékenységeknek kell ellensúlyozni; végül a fogvatartás általában véve megfelelő állapotú intézményben kerüljön végrehajtásra. Abban az esetben azonban, ha az egy főre eső mozgástér 3 és 4 m² közé esik, a fenti vélelem ugyan nem érvényesül, de a Bíróság a börtön körülmények mérlegelésénél nyomós súllyal veti latba a szűkös elhelyezést. A 4 m² feletti mozgástér viszont önmagában egyáltalán nem veti fel az Egyezmény 3. cikke szempontjából a problémát (forrás: Mursic Horvátország elleni ügyében 2016. október 20-án született ítélet. Feldolgozta Mohácsi Máté, ACTA HUMANA 2016/5. szám).

Az Emberi Jogok Európai Bírósága tehát a fenti szempontrendszer alapján vizsgálja az Egyezmény 3. cikkében foglalt embertelen bánásmód megállapíthatóságát. Az ítéletekből leszűrhető az is, hogy a Bíróság láthatóan nagyobb összegű kártalanítást állapít meg egyes esetekben, mint ahogy azt a Bv. törvény biztosítja a bv. bíró számára. Ez esetleg ösztönzően hathat a strassbourgi bírósághoz fordulás irányába, azonban nem hagyható figyelmen kívül, hogy a magyar jogi szabályozás változására figyelemmel először a bv. bíró eljárását kell kimeríteni és csak ezt követően nyílik meg a lehetőség a Bírósághoz forduláshoz. A magyar jogszabályok kimerítő alkalmazása azonban ilyen esetben kizárhatja a kérelem elfogadását. Indokolt azért lehetőleg a belső jog szerint intézni az ügyeket.

A Bv. törvény szerinti kártalanítási eljárás ezért olyan megfelelő jogorvoslati útnak minősül, amelynek hiánya kizárja a Bírósághoz fordulás jogát és a kérelem elutasítását eredményezheti.

I. A bv. bíró eljárásának általános szabályai²³

1. A 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv.tv.) – a korábbi 1979. évi 11. törvényerejű rendeletet (Bv.tvr.) 2015. január 1. napjától felváltó – sajátos törvény, mivel a büntetések és intézkedések, továbbá egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásának alapkérdéseit szabályozza.

2. A Bv.tv. javaslatának általános indokolása az I.3. pontban jelölte meg, hogy alapvetően mely nemzetközi kötelezettségvállalások határozzák meg a nemzeti szabályozást, s egyben biztosítják a vállalt nemzetközi kötelezettségek érvényesülését.

Az ENSZ egyezményei:

- az 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (kihirdette: 1976. évi 8. törvényerejű rendelet),
- a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi Egyezmény (kihirdette: 1988. évi 3. törvényerejű rendelet),
- az ENSZ Közgyűlése által 2002 decemberében elfogadott, a kínzás és más kegyetlen, embertelen és megalázó bánásmódról és büntetésről szóló 1984. évi egyezmény fakultatív jegyzőkönyve (OPCAT) (kihirdette: 2011. évi CXLIII. törvény),
- a New Yorkban, 1989. november 20-án kelt, gyermek jogairól szóló Egyezmény (kihirdette: 1991. évi LXIV. törvény) és
- a New Yorkban, 2006. december 13-án elfogadott, fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló Egyezmény (kihirdette: 2007. évi XCII. törvény),

Az Európa Tanács dokumentumai:

- az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt egyezmény (EJEE), amit az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyvvel együtt az 1993. évi XXXI. törvény hirdetett ki. Az EJEE cikkeit az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) ítélezési gyakorlata tölti ki tartalommal. Az EJEE-ből a büntetés-végrehajtást leginkább a kínzás tilalmáról szóló 3. cikk, valamint a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog, a 8. cikk érinti,

---

²¹ A vizsgálati kérdések tudatosan nyitottan megfogalmazottak. Tekintettel arra, hogy a joggyakorlat-elemzés keretében vizsgálódásra hivatott Kúriának a bv. bírói gyakorlatról nincsenek közvetlen és érdemi ismeretei. Mondhatni ez a jogterület „fől sem ér” a Kúriáig. Ugyanezzel a helyzettel találkozott – a szélesebb értelemben vett büntetőjog területén – már korábban a szabálysértési bíráskodással foglalkozó joggyakorlat-elemző csoport. A bv. bíráskodás további sajátossága, hogy – szemben a szabálysértéssel – egészében törvényszéki szinten funkcionál, mondhatni a törvényszéki szintre bezárt, s ezáltal közvetlen és érdemi tapasztalatai kizárólagosan a törvényszékeknek vannak. Az ítéletáblák és a Kúria a kizáráshoz vagy az illetékességi összeütközéshez kapcsolatosan az eljáró bíróság kijelölése tárgyában találkoznak a büntetés-végrehajtás kérdéseivel. A bv. bíráskodás tapasztalatai, illetőleg dilemmái csak részlegesen kerülnek megtárgyalásra – kollégiumaik számára elő nem írt, informális belátása alapján – ítéletáblai, vagy ítéletábla által (pl. konferenciák tartásával) koordinált regionális szinten. A Kúria egyebekben természetesen szerez bizonyos intézményes ismeretet a bv. bíráskodásról, elsődlegesen a büntető kollégiumvezetők félvévenként tartott országos tanácskozásain való részvétel keretében, ahol erre vonatkozó kérdésekre keresünk, és adunk válaszokat. Ez még így is szűk merítés. Ez indokolta, hogy a bv. bíráskodás gyakorlata mindenekelőtt feltárássra szorul, és csak ennek függvényében lehetséges az eligazításra irányuló véleményformálás. Az ítéletáblák nem rendelkeznek formalizált jogkörrel a bv. bíráskodás irányítására, nincs lehetőségük és felelősségük a területükön működő törvényszékek gyakorlatának intézményes összehangolására. A vizsgálatok regionális szintű összegzésének az ítéletáblákhoz rendelése ennek célját tartotta szem előtt.

²² Dr. Feleky István

²³ Az összefoglaló jelentés a feltett kérdésekkel részben átstrukturáltan foglalkozik. Ennek indoka az összefüggések felismerése.

– az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Rec (2006) 2. számú ajánlása az új európai bv. szabályokról.

A Bv.tv. az EJEE-re, az EJEB gyakorlatára s a szabadságuktól megfosztott személyeknek a kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód elleni védelem biztosítására (a veszélyek megelőzésére) szolgáló Európai Bizottság (CPT) jelentéseiben megfogalmazott ajánlásokra figyelemmel alakította ki a szabályozást.

3. A büntetések és az intézkedések végrehajtása során a bíróságra háruló feladatokat a törvényszéken működő, a törvényszék elnöke által kijelölt bv. bíró, vagy a katonai büntetőeljárásban elítélt katona esetében a bv. bíró feladatait a törvényszék elnöke által kijelölt katonai bíró látja el, illetőleg a törvényszék elnöke által esetenként kijelölt más nem-katonai vagy katonai bíró is elláthatja ezeket a feladatokat [Bv.tv. 47. § (1) bekezdés].

A bv. bíró eljárásra való jogosultságát (státusát) a törvényszék elnökének kijelölése alapozza meg, és a kijelölés hiánya a bíróság törvényes megalakíttóságának hiányát jelenti. Ugyanis a törvény által rendelt bíró az eljárási szabályok szerint a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságon működő, előre megállapított ügyelosztási rend alapján kijelölt bíró [a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 8. § (2) bekezdés]. A kijelölés megléte a bíróság internetes honlapján kontrollálható.²⁴ Mivel az – nem szerencsés módon – e helyütt nincs feltüntetve, az adott törvényszék elnökének megkeresésével tisztázható a kijelölés időpontja.

Ha tehát a bv. bírói feladatok ellátására ki nem jelölt bíró járt el, a Bv.tv. III. fejezetében meghatározott tárgyban hozott érdemi (2018. július 1-től: ügydöntő) határozata hatályon kívül helyezhető (felülbírálatban, utólagos bv. bírói eljárásban és a törvényesség érdekében folyó rendkívüli jogorvoslati eljárásban – míg kúriai felülvizsgálata ekkor is kizárt).

A törvényszéken működés a szervezeti keretet jelenti csupán, ennél fogva bv. bírónak kijelölhető státusában eleve törvényszéki, de akár – erre van példa, miként azt az egyik törvényszék jelezte – járásbírói bíró is azzal, hogy ahhoz szükséges a törvényszékre kirendelés.

E kérdésre a jelentések nem tértek ki. A kijelölés hiányában való eljárás konzekvenciája viszont nem érdektelen kérdés.

A bv. csoport munkáját a törvényszék elnöke által kijelölt bv. bíró szervezi, irányítja és ellenőrzi [Bv. 47. § (3) bekezdés]. Ez a kijelölés tisztán igazgatási kérdés, ily módon a kijelölés hiánya – mert ez nem „eljárás” – eljárási konzekvenciát nyilvánvalóan nem vonhat maga után.

Mivel a Bv.tv. a bírósági titkár eljárását is engedi, az ő tekintetében az igazságügyi alkalmazottak szolgálati jogviszonyáról szóló 1997. évi LXVIII. törvény (Iasz.) igazít el. Törvény által meghatározott ügyben az egyesbíró hatáskörében eljárásra jogosult bírósági titkárokat (...) a törvényszék elnöke jelöli ki [Iasz. 41/A. § (1) bekezdés 1. mondat].

A bírósági titkárok eljárása az egyik ítélőtábla megállapítása szerint az engedélyezett „szinte minden” esetben tapasztalható. Megkockáztatható, hogy nélkülük – éppúgy mint a szabálysértések intézésében – a bv. bírászkodás működőképessége (kapacitása) súlyos veszélybe került volna.

A kijelölt titkár – ugyancsak – a törvény által rendelt „bíró”. A titkár kijelölés hiányában való eljárása ugyanazzal a jogkövetkezménnyel jár mint a bíró esetében. A titkár kijelölése és annak időpontja egyaránt az adott törvényszék elnökének megkeresésével tisztázható, mert – szemben a

²⁴ Legegyszerűbben: <http://birosag.hu/birak-nevszerinti-keresoje> A bírák kijelölését tartalmazzák az egyes törvényszékek saját honlapjai is „A szervezetben szolgálatot teljesítő bírák” keresőpont alatt.

bíróval – a bíróság honlapján – kifogásolhatóan – név szerint nem kereshető, legfeljebb az adott törvényszék honlapján közzétett ügyelosztási rendből olvasható ki, hogy eljár, de annak megnyugtató megállapítására, hogy eljárhat (tehát kijelölt) és időben mikortól, ez önmagában mindössze kellően valószínűsített, mégsem elegendő támpont.

Javasoljuk, hogy (1) a bíróság internetes honlapján a bírákkal együtt a kijelölt titkárok is kereshetők legyenek, továbbá (2) az egyes törvényszékek saját honlapjain szerepeljenek a szervezetben szolgálatot teljesítő bírákkal együtt a kijelölt titkárok is, valamint (3) mind a bírák, mind a kijelölt titkárok kijelölésének időpontja is kerüljön feltüntetésre mindkét helyen. Ez egy – még ha ez hosszabb tartamú is lehet – akármely okból (pl. szolgálati jogviszony megszűnése) megszűnhető helyzet, amelyre nézve további szabályozás talán nem mutatkozik célszerűnek, illetőleg túlbonyolítaná a kérdést, de ekkor is fennmarad az adott törvényszék elnökének a megkeresése.

Javasoljuk, hogy az ügyiratokban a kijelölésre közvetve utalva törvényszéki bíró helyett bv. bíró és bírósági titkár helyett bv. titkár megnevezés szerepeljen.

4. A bv. bíró egyesbíróként jár el [Bv.tv. 50. § (1) bekezdés a) pont]. Ez azt jelenti, hogy szóba sem kerülhet – lévén az egyesbíráskodás a büntetőeljárástól eltérő strict szabály, az ilyen ügyben nem létező lehetőségként – a bíróság tanácsa elé utalás.

Megjegyzés: 2018. július 1. napjától a szöveg változatlan.

E kérdésre a jelentések nem tértek ki. Ez biztató, mert nem zárható ki egy olyan – bár helytelen – érvelés, miszerint ez nem eltérő, hanem csak főszabályként értelmezendő rendelkezés, miáltal beléphet a büntetőeljárás szabályainak alkalmazása [Bv.tv. 50. § (6) bekezdés].

5. A bv. bíró az e törvényben meghatározott esetekben iratok alapján hozhatja meg a döntést, ez esetben beszerezheti az ügyész és az elítélt nyilatkozatát. Az ügyész és az elítélt a nyilatkozatát a bíróság felhívásától számított nyolc napon belül teheti meg; egyéb esetekben, vagy ha azt szükségesnek tartja, az elítéltet meghallgatja, bizonyítás felvétele esetén tárgyalást tart, az ügyész, a végrehajtásért felelős szerv képviselője és a védő az elítélt meghallgatásán jelen lehet, a tárgyaláson az ügyész és a védő részvétele kötelező, a végrehajtásért felelős szerv képviselője jelen lehet [Bv.tv. 50. § (1) bekezdés b) pont].

Megjegyzés: 2018. július 1. napjától a szöveg csak annyiban változik, hogy az „ügyész” helyébe az „ügyészség” szó kerül, valamint a „részvétele” helyébe a „jelenléte” szó kerül. Az utóbbi változás egyértelművé teszi, hogy tárgyaláson az ügyészségnek és a védőnek ténylegesen is jelen kell lennie. A tárgyaláson való részvételt eddig is tárgyaláson való jelenlétnek értelmezte a gyakorlat.

Az elítélt meghallgatása szűk körben mellőzhető: Bv.tv. 52. § (5) bekezdés (enyhébb végrehajtási fokozat kijelölése), Bv.tv. 61/B. § (1) bekezdés (reintegrációs őrizet), Bv.tv. 67. § (4) bekezdés (kiutasítás végrehajthatóságának kizárása).

Az egyik törvényszék helyesen tért ki rá, hogy amikor a Bv.tv. előírja az elítélt meghallgatását, akkor az kötelező, s ekkor az elítélt távollétében az eljárás nem törvényes. Ugyanakkor jelzi, hogy az elítélt adott esetben – nem is kivételesen – megsérti az alávetési, együttműködési és a laccím-bejelentési kötelezettségét (Bv.tv. 8. §), ami az eljárás elhúzódásához vezet, és gyakorlatilag figyelmen kívül marad. Ezért javaslatként fogalmazza meg az eljárás szabályszerű idézés ellenében mulasztó elítélt távollétében való lefolytathatóságának lehetőségét azzal, hogy az utólagos bv. bírói eljárás biztosíthatná a jogerős döntés esetleges korrigálhatóságát.

A javaslat – elvontan – elgondolkodtató. Hasonló megoldás felhozható a szabálysértési jogból. Így: a kifogás kapcsán tartott tárgyalás megtartható [Szabs.tv. 110. § (4) bekezdés], a pénzbírság és a helyszíni bírság szabálysértési elzárásra átváltoztatása tárgyában tartott tárgyalás – igazolási kérelem biztosítása mellett – megtartandó [Szabs.tv. 141. § (13) bekezdés a)-b) pont] a szabályszerű értesítésre meg nem jelent eljárás alá vont személy távollétében. A Bv.tv. 50. § (1) bekezdés i) pontja az elítélt ismeretlen helyre távozása – és más megjelölt esetekben – az eljárás felfüggesztésével rendezi el a kérdést.

A javaslatot mégsem támogatjuk. A bv. bírói ügyek tekintetében nincs kellő érv arra, hogy az eljárásnak az ismeretlen helyre távozott elítélt távollétében való lefolytathatósága akceptálható lenne. Az átmenetileg hozzáférhetetlen elítélt hozzáférhető válhat az elővezetéssel vagy az – utalt szabálysértési eljárásban nem is alkalmazható – elfogatóparancs kibocsátásával [Bv.tv. 50. § (1) bekezdés j) pont]. Az egyik ítélőtábla szerint e két eszköz hatékonynak bizonyult.

Az egyik törvényszék helyes véleménye szerint az előterjesztések hiányosságának pótoltatása nem bizonyítás, így az tárgyalás tartását nem igényli. BH 1994.72. A feltételes szabadságra bocsátás tárgyában eljáró bv. bíró a tárgyalás kitűzése és tartása nélkül is kérheti a nevelői vagy parancsnoki vélemény pontosítását a jelenlevőktől és az azokban hivatkozott iratok bemutatását; - mindez nem minősül bizonyítás felvételének, így a védőnek a meghallgatásról való távolmaradása nem értékelhető hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértésnek.

Ugyanezen törvényszék arról is gyakorlatként számolt be, hogy ha az elítélt kérelmét a bv. intézet nem támogatja, indokolt az elítélt és az ügyész nyilatkozatának beszerzése. Nincs kifogásunk.

A jelentések alapján látható, hogy tárgyalás tartására nem, vagy elenyésző számban kerül sor.

6. A bv. bíró e törvény eltérő rendelkezése hiányában a meghallgatást az indítvány, illetve az előterjesztés beérkezését követő, vagy hivatalból történő eljárás esetén, az eljárás alapjául szolgáló ténynek vagy körülménynek a tudomására jutásától számított harminc napon belüli, fogva lévő elítélt esetén tizenöt napon belüli időpontra, a tárgyalást negyvenöt napon belüli, fogva lévő elítélt esetén harminc napon belüli időpontra tűzi ki [Bv.tv. 50. § (1) bekezdés c) pont].

Megjegyzés: 2018. július 1. napjától a szöveg változatlan.

A jelentések ezeket a szabályokat megtartottnak jelölték meg.

Az egyik törvényszék utalt arra, hogy – nyilvánvalóan az elítéltek – beadványok nagyon gyakran olvashatatlanok, értelmezhetetlenek. Ez érthető, de aligha orvosolható felvetés. Az sem akceptálható, hogy a törvényszék ezt olyan összefüggésben fogalmazta meg, hogy korlátozni kellene a bv. bíróhoz előterjeszhető kérelmek körét, amelyek közül sokat kell megküldeni a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatóság (intézmény) részére, amire a bv. bírónak nincs „kapacitása”. A Bv.tv. behatárolja, hogy mi tartozik az adott bv. bíró jogkörébe, ám az elítéltektől a jogban való jártasság sem várható el.

Ugyanez a törvényszék jelezte, hogy az elítélt gyakran kórházi kezelés „ürügyén” igyekszik kibújni a bevonulás alól, és a „következetes” bv. bírói gyakorlatuk szerint azonnali elővezetését rendelik el, s a bv. intézet orvosa dönti el, hogy szükséges-e az orvosi kezelés a büntetés-végrehajtás keretében vagy azon kívül.

Ez helytelen gyakorlat. Elsőként a kórház megkeresése szükséges, és annak függvényében kerülhet csak sor az elítélt elővezetésének elrendelésére, vagy orvosszakértő kirendelésére [Bv.tv. 50. § (1) bekezdés k) pont].

7. A bv. bíró az elítélt vagy védője kérelmére, továbbá a bírósági felülvizsgálati kérelem alapján indult eljárásban beszerzi az ügyész és a végrehajtásért felelős szerv véleményét, ezek beérkezésétől számított tizenöt napon belüli időpontra tűzi ki a meghallgatást, vagy harminc napon belüli időpontra a tárgyalást; ha iratok alapján dönt, a kérelmet tizenöt napon belül bírálja el [Bv.tv. 50. § (1) bekezdés d) pont].

Megjegyzés: 2018. július 1. napjától a szöveg csak annyiban változik, hogy az „ügyész” helyébe az „ügyészség” szó kerül.

A jelentések ezeket a szabályokat megtartottnak jelölték meg.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (a továbbiakban: BvOP) igényelte, hogy a jobb szervezhetőség érdekében a bv. bírák lehetőleg heti egy alkalommal tartsanak meghallgatást a bv. intézetekben. Jelenleg ez a havi egy-két naptól a heti két-három napig terjedően meglehetősen változó.

Az igény érthető, és irányadó jelleggel támogatható, de elsőbbsége nyilvánvalóan a bv. bírói munkaszervezés igényének van.

A BvOP szükségesnek tartja még hosszabb szabadságolási időszakban a bv. bírák megfelelő helyettesítését.

8. A bv. bíró a meghallgatást és a tárgyalást a bíróság épületében, ha az elítélt fogva van, a meghallgatást a bv. intézetben, vagy a javítóintézetben tartja [Bv.tv. 50. § (1) bekezdés e) pont].

Megjegyzés: 2018. július 1. napjától a szöveg változatlan.

A jelentések ezeket a szabályokat nem érintették. A BvOP e szabályok megtartásáról írt.

9. A bv. bíró eljárása során hozott végzés ellen – e törvény eltérő rendelkezése hiányában – fellebbezésnek van helye [Bv.tv. 50. § (1) bekezdés f) pont].

Megjegyzés: 2018. július 1. napjától a szöveg változik:

az e fejezetben szabályozott eljárása során az ügy érdemében – ide nem értve a bírósági felülvizsgálati eljárást – ügydöntő végzést hoz, amely ellen
fa) – e törvény eltérő rendelkezése hiányában – fellebbezésnek van helye.
fb) felülvizsgálatnak nincs helye.

A módosító 2017. évi CXCVII. törvény javaslatának a 410-475. §-hoz fűzött indokolásából: „Abban az esetben, ha a döntés az alapügyben eljáró bíró ítéleti rendelkezését érinti, érdemi jelentőségű (pl. fokozatváltás, feltételes szabadságra bocsátás lehetősége kizárásának), ez esetben végzése ügydöntő, míg nem ügydöntő, ha felülbíróként jár le (helyesen: el) (bírósági felülvizsgálati eljárás) vagy a határozat valamely eljárási cselekményhez kötődik (halasztás engedélyezése, elővezetési költség megállapítása vagy rendbíróság kiszabása). A módosítás tehát a Be. bírói döntésekben kialakított rendszerének való megfeleltetést valósítja meg azzal az előírással, hogy a bv. bíró végzését jogerőképes ügydöntő végzésnek minősíti a bv. bírói eljárásokban, míg azon kívüli esetekben a bv. bíró végzése – akár a peres bíróé, ha nem a büntetőjogi felelősségről vagy jogkövetkezményről határoz – nem ügydöntő és véglegessé válik.”

Egyébiránt formálisan is megközelíthető a kérdés: ügydöntőek (lesznek) azok a bv. bírói végzések, amelyekkel szemben helye van utólagos bv. bírói eljárásnak.

Az egyik törvényszék olyan gyakorlatot követ, hogy amennyiben a bíróság az elítélt kérelmének helyt ad, vagy egyéb esetben a javára dönt [például: a közérdekű munka szabadságvesztésre történő átváltoztatása iránt előterjesztett ügyészi indítványt elutasítja, vagy az elítéltet kérelmére a szabadságvesztés büntetés végrehajtása során eggyel enyhébb végrehajtási fokozatba helyezi, vagy a szabadságvesztés végrehajtása során enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazását rendeli el, vagy a közérdekű munka végrehajthatósága megszűnését állapítja meg, vagy azt állapítja meg, hogy a büntetés végrehajthatósága elévülés miatt kizárt, vagy a pártfogó felügyeletet a Bv. tv. 68. § (8) bekezdése alapján megszünteti] a végzés ellen az elítélt, illetve a védő nem élhet fellebbezéssel. Ezt azzal indokolja, hogy a Be. 324. § (1) és (2) bekezdéseiben foglaltak alapján – figyelemmel a Be. 347. § (1) bekezdés második mondatában foglaltakra is – az elítélt terhére az elítélt és a védő nem nyújthat be fellebbezést, az a törvényben kizárt. Ezen esetekben csak az ügyész részére biztosítanak fellebbezési jogot, míg a végzést csak tájékoztatásul küldik meg az elítéltnak és a védőnek, esetleges fellebbezésüket pedig a Be. 341. § (1) bekezdés első mondatában foglaltak értelmében elutasítják.

A vázolt gyakorlat kategorikus jellege vitatható. Ugyanis figyelmen kívül hagyja, hogy a fellebbezés a határozat bármely rendelkezése, vagy kizárólag az indokolás ellen is irányulhat, valamint fellebbezésnek jogi és ténybeli okból van helye [Be. 346. § (2)-(3) bekezdés, Be. 347. § (1) bekezdés]. Tehát: amennyiben a védelmi fellebbezés önmagában azt a rendelkezést támadja, amely helyt ad a védelmi indítványnak (pl. elrendeli az eggyel enyhébb végrehajtási fokozatba helyezést), avagy elutasítja az elítélt terhére eső ügyészi indítványt (pl. elutasítja az eggyel súlyosabb végrehajtási fokozatba helyezést), azaz egyebekben nem támadja a határozat egyéb rendelkezését (pl. az elítélt bűnügyi költség megfizetésére kötelezését) vagy indokolását (jogi vagy ténybeli érvelését) – akkor a védelmi fellebbezés a törvényben kizárt fellebbezés.

10. A bv. bíró az eljárást megszünteti, ha az ügyész indítványát visszavonta, illetve az előterjesztést vagy a kérelmet visszavonták [Bv.tv. 50. § (1) bekezdés g) pont].

Megjegyzés: 2018. július 1. napjától a szöveg a szöveg csak annyiban változik, hogy az „ügyész” helyébe az „ügyészség” szó kerül.

BH 1996.517. A bv. bíró az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazását hivatalból - vagyis előterjesztés, illetve indítvány nélkül - nem engedélyezheti; erre tekintettel, ha kizárólag az elítélt terjesztett elő ilyen kérelmet és azt visszavonja, az eljárást meg kell szüntetni.

Egyetlen törvényszék foglalkozott e ponttal. Bemutatta, hogy adott ügyben az ügyész indítványozta a közérdekű munka szabadságvesztésre átváltoztatását, majd az indítványát – miután a meghallgatáson kiderült, hogy az elítélt a közérdekű munkát tovább végezte – visszavonta, és a bv. bíró megszüntette az eljárást. Ez rendben is van.

Kérdésesnek azt tekintette, hogy az átváltoztatás indítványozása esetén van-e lehetőség a közérdekű munka folytatásának. A kollégiumvezetők – nem jelölte: mikori – országos értekezletére hivatkozva állította, hogy annak álláspontja szerint „a munkahely fizesse meg az indítványt követően elvégzett munka díját az elítéltnak”, de ez szerinte nem tartható, mert a Bv.tv. 280. § (3) bekezdése alapján a kijelölt munkahellyel nem létesül munkaviszony, hanem bv. jogviszony keretében végez az elítélt munkát, így díjazás sem illeti meg.

A kérdés ténylegesen a Bv.tv. 64. §-ához kötődik. Egy belső anyagban természetesen hivatkozható, hogy egy értekezleten mi hangzik el, de a kollégiumvezetők országos értekezletének legfeljebb szigorúan pro domo jellegű álláspontja (véleménye) van. A kollégiumvezetők 2017. június 14-16. napján tartott országos értekezletének emlékeztetője alapján ugyanakkor megállapítható, hogy a jelzett álláspontra nem jutott.

Amire pedig jutott: „Egységes álláspontot alakított ki az értekezlet abban a kérdésben, hogy amennyiben az elítélt a végrehajtani megkezdett közérdekű munkát önhibájából megszakítja, a pártfogó felügyelő jelentése alapján az ügyész a közérdekű munka hátra levő részének a szabadságvesztésre való átváltoztatását alappal indítványozhatja akkor is, ha az elítélt az önhibából történő megszakítást követően utóbb a munkáltatónál munkára jelentkezik. A munkáltatónak nincs lehetősége „visszafogadni” az elítéltet a közérdekű munka folytatására. Megoszlottak azonban az álláspontok abban, hogy amennyiben a munkáltató részéről a <visszafogadás> mégis megtörténik, az annak alapján végzett közérdekű munkát a bv. bíró méltányosságból az átváltoztatásnál figyelembe veheti.”

Az átváltoztatás indítványozása értelemszerűen megszakítja a közérdekű munka töltését, az esetleges „visszafogadással” végzett közérdekű munka pedig az átváltoztatásnál közömbös, a törvény ugyanis nem ismeri a „méltányosságból” való beszámítást. Ennélfogva az adott esetben polgári jogi úton elrendezhető elszámolási kérdésről lehet csak szó.

Javasoljuk: A törvény mondja ki, hogy az ügyész átváltoztatási indítványa megszakítja a közérdekű munka végrehajthatóságát, s erről az ügyésznek haladéktalanul értesítenie kell a kijelölt munkáltatót.

Javasoljuk: A törvény esetleges módosításáig az ügyész az átváltoztatási indítványáról haladéktalanul értesítse a kijelölt munkáltatót azzal, hogy a közérdekű munka végrehajtását ne folytassa.

11. A bv. bíró a határozatát hatályon kívül helyezi, ha a büntetőügyben első fokon eljárt bíróságnak a Be. XXIX. Fejezet II. Címe szerinti valamely eljárásban meghozott határozata ezt szükségessé teszi, ugyanígy jár el, ha hivatalból, az ügyész, az elítélt vagy védője indítványa alapján észleli, hogy valamely rendelkezése nem a törvénynek megfelelő. Ezekben az esetekben a Be. XXIX. Fejezetében írt szabályok alapján új határozatot hoz. [Bv.tv. 50. § (1) bekezdés h) pont].

Megjegyzés: 2018. július 1. napjától a szöveg változik: határozatát hatályon kívül helyezi, ha a büntetőügyben első fokon első fokon eljárt bíróságnak a Be. XXIX.XCIV. Fejezet II. Fejezete és a 837. Címe § (2) bekezdés a)-b) pontja szerinti valamely eljárásban meghozott határozata ezt szükségessé teszi, ugyanígy jár el, ha hivatalból, az ügyész, ügyészség indítványa, illetve az elítélt vagy védője indítványa kérelme alapján észleli, hogy valamely rendelkezése nem a törvénynek megfelelő, Ezekben ezekben az esetekben a Be. 71. XXIX. Fejezetében írt szabályok alapján § szerinti eljárásban új határozatot hoz.

[Be. XCIV. Fejezet: egyszerűsített felülvizsgálat (jelenleg: különleges eljárások). Be. 837. § (2) bekezdés különleges eljárások: a) a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontjának elhalasztása életfogytig tartó szabadságvesztés esetén, b) az összbüntetési eljárás.]

A rendelkezés első fele nem okoz problémát. Legfeljebb azt kell hozzátenni, hogy az elsőfokú bíróságra utalás csak a különleges eljárás lefolytatóját [Be. 555. § (2) bekezdés b) pont] jelöli, és az általa hozott határozatnak értelemszerűen jogerősnek is kell lennie.

A rendelkezés második fele már némi megfajlásra vár. Ebben arról van szó, hogy ha a bv. bíró – értelemszerűen ugyancsak jogerős és bármely tárgyú – végzésének valamely rendelkezése nem a törvénynek megfelelő, akkor a törvénysértő rendelkezést hivatalból vagy védelmi (elítélt, védő) indítványra hatályon kívül helyezéssel és új határozathozattal korrigálhatja.

Ez nem is önmagában nézve kérdéses, hanem abban az összefüggésben, hogy miként viszonyul az utólagos bv. eljáráshoz. Merthogy az utóbbi szerint a bv. bíró hivatalból, az ügyész indítványára, az

elítelt vagy a védő kérelmére, illetve a végrehajtásért felelős szerv jelzése alapján utólag – a Be. XXIX. Fejezetében foglaltak alapján – folytatja le az 52-70. § szerinti eljárásokat, ha határozatában nem a törvénynek megfelelően rendelkezett [Bv.tv. 71. § (1) bekezdés].

A két törvényhely egybevetése alapján tehát megállapítható, hogy a Bv.tv. 50. § (1) bekezdés h) pont 2. fordulata és a Bv.tv. 71. § (1) bekezdése az általános és a különös viszonyában áll. Nevezhető a Bv.tv. 50. § (1) bekezdés h) pont 2. fordulatában foglaltak általános különleges eljárásnak, és a Bv.tv. 71. § (1) bekezdésében foglaltakat speciális különleges eljárásnak.

Mindkettő alapján (1) a bv. bíró jogerős végzésének törvénysértő rendelkezése korrigálható, (2) mindkettő alapján hivatalból vagy védelmi (elítelt, védő) indítványra, míg a speciális különleges eljárást megindítja a végrehajtásért felelős szerv jelzése is, ellenben ez az általános különleges eljárás csak akkor vezet, amennyiben ezt a bv. bíró alaposnak találja, (3) a speciális különleges eljárásnak kizárólag akkor van helye, ha a végzés tárgya a Bv.tv. 52-70. §-ában meghatározott, következésképpen csakis minden egyéb tárgyú végzés esetében folytatható le a korrekció.

A kifejtetteknek megfelelően határozott a Kúria, amikor a felülvizsgálati indítvány elutasítása mellett megállapította, hogy az esetleges korrekcióra az alapvető jogokat sértő elhelyezés miatti kártalanítás (Bv.tv. 70/A. §) tárgyában hozott végzés kapcsán a Bv.tv. 50. § (1) bekezdés h) pont 2. fordulata (Bfv.II.1454/2017/2.), ellenben a közérdekű munka átváltoztatása (Bv.tv. 64-65. §) tárgyában hozott végzés kapcsán a Bv.tv. 71. § (1) bekezdése (Bfv.II.1799/2017/2.) alapján van törvényes lehetőség. A Bv.tv. 50. § (1) bekezdés h) pont 2. fordulata ugyanis csak akkor alkalmazható, amennyiben a Bv.tv. 71. § (1) bekezdés nem utal másra, mint ami a Bv.tv. 52-70. §-ában meghatározott eljárási cselekmény. Az alapvető jogokat sértő elhelyezés miatti kártalanítás a Bv.tv. 70/A. §-ában rendezett jogintézmény, s ezért kívül esik a Bv.tv. 52-70. §-ában meghatározottakon.

Egyetlen ítéletábra jelentése tért ki erre a kérdésre. „Igen kevés” esetben, de alkalmazták a bv. bírák és kizárólag a feltételes szabadságra bocsáthatóság kizártsága tárgyában, amikor utólag új adatok merültek fel, és a korábbi kizártságot megállapító határozattal szemben az elíteltet mégsem zárták ki a feltételes szabadságra bocsáthatóságból. A megoldás – az előbbieket szerint – helyes, de nem világos a „mégsem zárták ki” megfogalmazás, mert önmagában a hatályon kívül helyezés a megoldás.

Egyébiránt a Kúria – a megfelelő gyakorlat kialakítás a érdekében – mindkét végzésében leszögezte még: egyetlen bv. bírói végzés sem ügydöntő határozat, azaz felülvizsgálat alá nem eshet, továbbá amikor a jogorvoslati igény felülvizsgálati indítvány formájában érkezik az eljáró bv. bíróhoz, majd azt a Kúria – törvényi lehetőség hiányában szükségszerűen – elutasítja, a bv. bíró nem követelheti meg a jogorvoslati igény átformálását (átnevezését és átírását), s ismételt benyújtását, hanem köteles azt elbírálni, mely döntésével szemben ugyanúgy van helye jogorvoslatnak, miként volt a támadott végzésével szemben.

Megjegyzés: 2018. július 1. napjától a változás azt hozza magával, hogy a törvény összerendezi az eddig megkettőzött megoldást, és a Bv.tv. 50. § (1) bekezdés h) pont esetében – így a 2. fordulatra is kiterjedően – a Bv.tv. 71. § (1) bekezdésében megfogalmazott utólagos bv. eljárást kell lefolytatni. Ezáltal, ha a törvénysértés kívül esik a Bv.tv. 52-70. § szerinti tárgykörön, akkor hivatkozni kell a Bv.tv. 50. § (1) bekezdés h) pontjára – is.

A fentiek alapján tárgytalanná vált döntés: BH 2000.240. A büntetés-végrehajtási bíró az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazását engedélyező jogerős végzését a saját hatáskörében nem helyezheti hatályon kívül az annak meghozatalát megelőzően megvalósult okok alapján sem.

Összegezve: Jelenleg (1) a Bv.tv. 71. § (1) bekezdése alkalmazandó a Bv.tv. 52-70. §-ai szerinti tárgyban, (2) a Bv.tv. 50. § (1) bekezdés h) pont alkalmazandó – a Bv.tv. 52-70. §-ai szerintin kívüli – tárgyban hozott jogerős bv. végzés korrigálására. Később 2018. július 1. napjától a Bv.tv. 71. § (1) bekezdése alkalmazandó a bármely tárgyban hozott jogerős, de törvénysértő bv. végzés korrigálására.

Ettől elkülönült kérdés az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti panasz alapján megtett intézkedés (stb.) felülvizsgálatról szóló Bv.tv. 75/A. § jogintézménye.

A Legfőbb Ügyészség a kifejtettekkel mindenekben egyező állásponton van.²⁵

12. A bv. bíró az eljárást felfüggeszti, ha az elítélt ismeretlen helyre távozott, vagy külföldön tartózkodik és a kiadatása, vagy az európai elfogatóparancs alapján történő átadása iránt kell intézkedni, vagy ha a Be. XXIX. Fejezet II. Címe szerinti valamely eljárás lefolytatására hívta fel a büntetőügyben első fokon eljáró bíróságot [Bv.tv. 50. § (1) bekezdés i) pont].

Megjegyzés: 2018. július 1. napjától a szöveg változik:

(a bv. bíró) az eljárást felfüggeszti, ha az elítélt ismeretlen helyre távozott, vagy külföldön tartózkodik és a kiadatása, vagy az európai elfogatóparancs alapján történő átadása iránt kell intézkedni, vagy ha a Be. ~~XXIX. XCIV. Fejezet II. Címe~~ szerinti valamely eljárás lefolytatására hívta fel a büntetőügyben ~~első fokon~~ elsőfokon eljáró bíróságot.

[Be. XCIV. Fejezet: egyszerűsített felülvizsgálat (jelenleg: különleges eljárások). Be. 837. § (2) bekezdés különleges eljárások: a) a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontjának elhalasztása életfogytig tartó szabadságvesztés esetén, b) az összbüntetési eljárás.]

E pontot a jelentések nem érintették. Az elítélt távollétében való eljárás javaslatánál már jeleztük, ez a törvényhely rendezi el, hogy mi a teendő, s ez méltányos megoldásnak is tűnik.

13. A bv. bíró az ismeretlen helyen tartózkodó elítélttel szemben elfogatóparancsot bocsáthat ki [Bv. 50. § (1) bekezdés j) pont].

Megjegyzés: 2018. július 1. napjától a szöveg változatlan.

A jelentések itt sem vetettek fel problémát. Mégis ki kell emelni, hogy a törvény tételesen meghatározza, mely esetekben van lehetőség elfogatóparancs kibocsátására [Bv.tv. 19. § (3) bekezdés a)-e) pont]. Az ezen körön kívül eső ügyekben viszont ez nem jelenti azt, hogy elesne az eljárás felfüggeszthetősége.

Az egyik ítélet tábla közölte, hogy a Bv.tv. ugyan csak az elfogatóparancs kibocsáthatóságát nevesíti, a gyakorlat általában a fokozatosság elvét követi, miszerint azt megelőzi a lakóhely (tartózkodási hely) kutatása, elővezetés megkísérlése, esetenként körözés alkalmazása.

Ez helyes gyakorlat, mivel alkalmazható a Be. 69. § (1) bekezdés a) pontja és a Be. 73. § (1) bekezdése (stb.). Az sem véletlen, hogy az elfogatóparancsra vonatkozóan a Bv.tv. 19. § (1)

²⁵ "utólagos bv. bírói eljárás lefolytatására csak a Bv.tv. 52-70. §-ában szabályozott bv. bírói eljárások vonatkozásában van mód, így az egyéb bv. bírói eljárások tekintetében (pl. fenyítés felülvizsgálata, közérdekű munka végrehajtásának fülbeszakítása stb.) ez csak a Bv.tv. 50. §-a (1) bekezdésének h) pontja alapján megoldható. A két rendelkezés egymáshoz való viszonyára tekintettel (az utólagos bv. bírói eljárás a másikhoz képest speciális) a Bv.tv. 52-70. §-ában szabályozott eljárásokkal kapcsolatban a törvénysértő, jogerős végzések korrekciójára utólagos bv. bírói eljárás keretében, az egyéb bv. bírói eljárásokat illetően a Bv.tv. 50. §-a (1) bekezdésének h) pontjára hivatkozással indokolt sort keríteni. Ha a korrekciót a büntetőügyben első fokon eljáró bíróságnak a Be. valamely különleges eljárásában hozott határozata teszi szükségessé, azt értelemszerűen szintén csak ez utóbbi törvényi rendelkezés alapján lehet elvégezni."

bekezdés a) pontja a Be. 73. §-ának egészére utal vissza. Az ismeretlen helyen tartózkodás megállapíthatósága, és így az elfogatóparancs kibocsáthatósága általában feltételezi, hogy valamit tenni kell ennek érdekében, hiszen pl. az idézés eredménytelensége, az elítélt postai úton való elérhetlensége önmagában ehhez elégtelen.

14. A bv. bíró szükség esetén szakértői vizsgálatot rendelhet el [Bv.tv. 50. § (1) bekezdés k) pont].

Megjegyzés: 2018. július 1. napjától a szöveg változatlan.

A jelentések alapján a szakértő igénybevétele kivételes (pl. az egyik ítéletáblához tartozó egyetlen törvényszék sem rendelt ki szakértőt). A bevonulás alól a kórházi kezelés „ürügén” kibúvára azért is vissza kell utalni, mert – ha a kórház megkeresésre adott válasza alapján az ottani gyógykezelés indokoltnak mutatkozik, de annak oka mégis közelebbi tisztázásra szorul – szakértő vehető igénybe.

15. A bv. bíró az e törvényben meghatározott esetekben, amennyiben a jogosult kérelmében új körülményre nem hivatkozik, a határozat hozatalát mellőzheti, és erről a kérelmezőt értesíti [Bv.tv. 50. § (1) bekezdés l) pont].

Megjegyzés: 2018. július 1. napjától a szöveg változatlan.

A jelentések nem jeleztek problémát. Az egyik jelentés szerint a bv. bírák a körülmények vizsgálata során felelősségteljesen, a „körülmények változatlanságát” szűken értelmezve járnak el.

A határozathozatal szűk körben mellőzhető: Bv.tv. 24. § (7) bekezdés (végrehajtásért felelős szerv határozata elleni felülvizsgálat), Bv.tv. 52. § (2) bekezdés 3. mondat (enyhébb fokozat kijelölése), Bv.tv. 53. § (2) bekezdés 2. mondat (enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazása), Bv.tv. 57. § (7) bekezdés 2. mondat (feltételes szabadságra bocsátás), Bv.tv. 71. § (2) bekezdés (utólagos bv. bírói eljárás),

16. A bv. bírói eljárásokat - e törvény eltérő rendelkezése hiányában - annak a végrehajtásért felelős szervnek, szervezeti egységnek vagy javítóintézetnek a székhelye szerint illetékes bv. bíró folytatja le, ahol az eljárás alapjául szolgáló büntetést vagy intézkedést végrehajtják [Bv.tv. 50. § (2) bekezdés].

Megjegyzés: 2018. július 1. napjától a szöveg változatlan.

Ez a törvény illetékességi főszabálya. Amennyiben eltérő illetékességi szabály nincs, ez az irányadó.

Az egyik törvényszék szerint ha az ügy tárgya a közérdekű munka vagy a pénzbüntetés átváltoztatása, és az ügy az elítélt megváltozott tartózkodási helye szerint illetékes törvényszékhez kerül áttételre, akkor az esetleges halasztás iránti kérelmet is ennek a törvényszéknek kell elbírálnia.

Részben értünk egyet. A közérdekű munka átváltoztatása tárgyában az eljárást a közérdekű munka végrehajtására kijelölt munkahely, ha a kijelölésre még nem került sor, az elítélt lakóhelye, ennek hiányában – a felvetés nyilván erre irányult – tartózkodási helye szerint illetékes bv. bíró folytatja le [Bv.tv. 64. § (2) bekezdés]. A pénzbüntetés átváltoztatása tárgyában azonban az eljárást annak a törvényszéknek a gazdasági hivatala szerint illetékes bv. bíró folytatja le, amely a pénzbüntetés végrehajtása érdekében intézkedett [Bv.tv. 66. § (3) bekezdés].

A Kúria eljáró bíróság kijelölése tárgyú határozatai az illetékességi összeütközés körében. (Az ítéletábláknak a vizsgált időszakban ilyen tárgyú ügyei nem voltak.)

BH 2018.2. A közérdekű munka szabadságvesztésre átváltoztatásáról a bv. bíró eljárására vonatkozó általános illetékességi szabályok szerint a szabadságvesztés végrehajtási helye szerint illetékes bv. bíró dönt, ha a közérdekű munka szabadságvesztésre átváltoztatára azért kerül sor, mert az elíteltet a közérdekű munkára ítélet után elkövetett bűncselekmény miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélik. Ettől eltérő speciális illetékességi szabály érvényesül akkor, ha a közérdekű munka szabadságvesztésre átváltoztatására a közérdekű munka megtagadása, vagy nem teljesítése miatt kerül sor, amikor is az átváltoztatásra irányuló eljárást az elítelt lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes bv. bíró folytatja le.

BH 2014.299. A közérdekű munka félbeszakítása iránti eljárás lefolytatására a közérdekű munka végrehajtásáért felelős kormányhivatal pártfogó felügyelői szolgálatának székhelye szerint illetékes bv. bíró jogosult.

BH 2017.399. Annak, hogy az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítás iránti előterjesztést melyik bv. intézetnek nyújtotta be a terhelt, az eljáró bíró illetékessége szempontjából nincs jelentősége; a bv. bíró illetékességét az alapozza meg, hogy a kártalanítási igény elbírálásakor melyik bv. intézet hajtja végre a büntetést.

Kúria Bkk.II.1598/2016/4., Kúria Bkk.II.1873/2016/4.: Mindkét ügyben a feltételes szabadságra bocsátás kizártságának megállapítása volt kifogásolt. Az utólagos bv. bírói eljárás lefolytatására egyértelmű speciális illetékességi szabály van: a határozatot hozó bv. bíró általi utólagos eljárás kiténik a „határozatában” [Bv.tv. 71. § (1) bekezdés] birtokos szerkezetű megfogalmazásból. Kiténik továbbá abból is, hogy a Be. XXIX. Fejezetében foglaltak, vagyis a különleges eljárások sajátos szabálya értelmében az a bíróság jár el, amelyik a különleges eljárást megelőzően az ügyben első fokon hozott határozatot [Be. 555. § (2) bekezdés b) pont]. A Bv.tv. javaslatának 71. §-hoz fűzött indokolása is leszögezte: ez a rendelkezés „lehetőséget biztosít a bv. bírónak arra, hogy a korábban felsorolt eljárásokban esetlegesen tévesen meghozott határozatát – ügyészi indítványra, vagy hivatalból – korrigálhassa és a törvénynek megfelelő rendelkezést hozzon”.

Kúria Bkk.II.1873/2016/4. A Kúria nem tudott kijelölő határozatot hozni, mert – mivel az eljáró bíróság kijelölésének értelemszerű feltétele, hogy a feloldandó illetékességi összeütközés két bíróság eltérő, és jogerős határozatán alapul – egyik törvényszék sem biztosította a fellebbezés jogát, s és ennél fogva a határozatok jogerőre sem emelkedtek. Ezért az ügyiratok az elsőként eljáró törvényszékhez visszaküldésre kerültek. Az érvelés lényege, hogy a fellebbezés jogával [Bv.tv. 50. § (1) bekezdés f) pont] szemben nincs azt kizáró rendelkezés az adott kérdésben. A Kúria egyebekben megerősítette a Bkk.II.1598/2016/4. végzésében foglalt álláspontját.

Kúria Bfv.II.1640/2017/4. A Kúria ekkor sem tudott kijelölő határozatot hozni, mert ebben az esetben az utóbb eljáró törvényszék bv. csoportja – törvényhelyre nem is hivatkozva – téves rendelkezéssel zárta ki határozatával szemben a fellebbezés lehetőségét. Az ügyiratok a másodikként eljáró törvényszékhez visszaküldésre kerültek.

17. Az e fejezetben szabályozott eljárások közül azokban, amelyeknél e törvény az elítelt meghallgatását nem írja elő vagy a bírósági titkár eljárását nem tiltja meg, a bv. bíró feladatait önálló aláírási joggal a törvényszék elnöke által kijelölt bírósági titkár is elláthatja. A bírósági titkár a döntését iratok alapján hozza meg.[Bv.tv. 50. § (3) bekezdés]

Megjegyzés: 2018. július 1. napjától a szöveg változatlan.

Az „e fejezet” - a Bv.tv. III. fejezete. Ezen belül a halasztás és a részletfizetés iránti kérelemről – amennyiben az nem az ügydöntő határozat jogerőre emelkedését követően nyomban előterjesztett,

hanem ahhoz képest későbbi – bírósági titkár is határozhat [Bv.tv. 44. § (3) bekezdés 2. mondat]. Kiemelendő, hogy ehhez kijelölés nem szükséges, és ekkor csak a perbíróság titkára járhat el.

Az – erre kijelölt – bírósági titkár főszabály szerint eljárhat, ha (1) e törvény az elítélt meghallgatását nem írja elő – és az egyik törvényszék helytálló értelmezése szerint ide nem értendők azok az esetek, amikor a Bv.tv. a meghallgatást mellőzhetővé teszi –, vagy (2) a bírósági titkár eljárását – értelemszerűen azon esetekben, amikor egyébként eljárhatna, mert ellenkező értelmezés mellett a bíró helyébe lépő eljárási jogosultsága gyakorlatilag totálissá válna – nem tiltja meg, és (3) a bírósági titkár kizárólag iratok alapján hozhat döntést [Bv.tv. 50. § (3) bekezdés].

Amikor a bírósági titkár külön rendelkezés alapján eljárhat:

Az I. fejezetből: A végrehajtásért felelős szerv határozata elleni felülvizsgálat körében a bírósági titkár főszabályként nem járhat el [Bv.tv. 24. § (5) bekezdés 2. mondat], és csakis a felülvizsgálati kérelem 72. § (1) bekezdés a) pontja szerinti elutasításáról hozhat határozatot [Bv.tv. 24. § (5b) bekezdés].

A III. fejezetből: A reintegrációs őrizet tárgyában a bírósági titkár a kérelmet érdemi vizsgálat nélkül az iratok alapján elutasíthatja [Bv.tv. 61/A. § (5) bekezdés], az elítélt vagy a védő kérelmére az elrendelő határozatot az érintett hely elhagyásának feltételeire vonatkozó részében megváltoztathatja vagy eseti jelleggel engedélyezheti eltávozását az iratok alapján [Bv.tv. 61/A. § (6) bekezdés] (Bv.tv. 61/D. §) – egyebekben viszont nem járhat el.

Amikor a bírósági titkár külön rendelkezés alapján nem járhat el:

A kiutasítás végrehajthatósága kizártságának megállapítására irányuló eljárásban, ha az hivatalból indult, és az elítélt ismeretlen helyen tartózkodik, bírósági titkár nem járhat el [Bv.tv. (4a) bekezdés].

A kifejtettekből következően két törvényszék helytállóan jelezte, hogy a bírósági titkár a Bv.tv. 289. §-ában meghatározott ok fennállása esetén az iratok alapján megállapíthatja a közérdekű munka végrehajthatósága megszűnését [Bv.tv. 63. § (1) bekezdés], ellenben nem szakíthatja félbe a közérdekű munka végrehajtását [Bv.tv. 288. § (1) bekezdés] – lévén az előbbi a Bv.tv. III. fejezetének, míg az utóbbi a Bv.tv. VIII. fejezetének a szabálya.

Érdemes megismételni: amikor nem kijelölt bírósági titkár jár el, a bíróság nincs törvényesen megalapítva, és jogkövetkezménye ugyanaz, amint amikor a bv. bíró jár el kijelölés hiányában.

18. A bv. bíró végzése elleni fellebbezést a törvényszék másodfokú tanácsa tanácsulésen, bizonyítás felvétele esetén tárgyaláson bírálja el. A tárgyaláson az ügyész és a védő részvétele kötelező [Bv.tv. 50. § (4) bekezdés].

Megjegyzés: 2018. július 1. napjától a szöveg csak annyiban változik, hogy a „részvétele” helyébe a „jelenléte” szó kerül. A változás egyértelművé teszi, hogy a másodfokú tárgyaláson – miként az elsőfokú tárgyaláson – az ügyésznek és a védőnek ténylegesen is jelen kell lennie. Ezt eddig is így értelmezte a gyakorlat.

BH 2007.80. A katonai bv. bíró végzése elleni fellebbezést a megyei bíróság másodfokú tanácsa bírálja el. Az adott ügyben a megyei bíróság másodfokú tanácsa megállapította hatáskörének hiányát, és az ügyet áttette a Fővárosi Ítéltábla katonai tanácsához. A fellebbezés alapján eljáró ítéltábla a végzést hatályon kívül helyezte, és a megyei bíróságot az eljárás folytatására utasította.

BH 1995.10. A megyei (fővárosi) bíróság katonai tanácsának bv. bírása által hozott határozat elleni fellebbezés elbírálása a katonai tanács székhelyén működő megyei (fővárosi) bíróság másodfokon eljáró tanácsának a hatáskörébe tartozik. Az adott ügyben a másodfokon eljáró Legfelsőbb Bíróság megállapította hatáskörének hiányát, és az ügyet a megyei bírósághoz áttette.

A jelentések általában nem vonják kétségbe – esetenként a „nem kifogásolható” megfogalmazással élve – a hatályos szabályozást, hivatkozva arra, hogy az időszerű, gyors ügymenetet biztosítja az adott eljárási rend. Ez persze – bár nem említik – nyilvánvalóan a papír alapú eljárás gondolatmenete.

Az egyik ítéletábra azonban jelezte, hogy a felek részéről esetenként értetlenség látszik, s előfordul, hogy a védő az ítéletábrának mint másodfokú bíróságnak címezi a fellebbezést. Ugyanez az ítéletábra óvatosan utalt arra is, hogy „dogmatikailag szerencsésebb” lenne, ha másodfokon nem ugyanazon bíróság járna el. Érdekes, hogy egy másik ítéletábrához tartozó egy törvényszék is „szerencsésebbnek” tartaná az ítéletábra másodfokú hatáskörét. Egy harmadik ítéletábra területén egy törvényszék – szemben a többi törvényszék negációjával – helyezné át az ítéletábrára a fellebbezés elbírálásának fórumát.

Ennek a harmadik ítéletábrának a javaslatot is magában foglaló álláspontja:

„(A) jelenlegi szabályozás kialakítása a papír alapú, a végrehajtást egy kézben tartó hatóság vízióját rögzítő szellemiség alapján történt, mely megfelelt a múlt század közepén és végén meglévő infrastrukturális feltételeknek. A digitális bíróság alapjainak lerakásával véleményem szerint a meglévő fórumrendszer a hatályos jogszabályok figyelembe vételével is az alábbi tapasztalatok alapján újrarendelhető.

- A bv. ügyekben az írásbeliség elsődleges, ennek megfelelően a tárgyaláson kívüli, meghallgatást nem igénylő ügyekben bírósági titkár is eljárhat.
- A bv. ügyekben hamarosan bevezetjük a távmeghallgatást.
- A bv. ügyekben a fogvatartás helye az általános illetékességi ok, de a bv. intézetek nem egyenletes eloszlásban és befogadási létszámmal helyezkednek el a 19 megyében és a fővárosban, így jelentős eltérések mutatkoznak a bv. ügyérkezésben.
- Jelenleg a kártalanítási ügyekben dömping jelleggel érkeznek az ügyek, az illetékességi szabályok miatt a törvényszékek érkezése rendkívüli aránytalanságot mutat.

A probléma megoldása, hogy a törvényszék székhelyén működő járásbíróság legyen a bv. bíráskodás alapegysége, mely meghallgatását távmeghallgatás útján tartja, fellebbezési fóruma pedig a törvényszék lenne. A kártalanítási ügyeket egy kijelölt – meghallgatást és tárgyalást nem tartó – bíróság intézné (külföldi ítélet megfeleltetése, bv. átvétel mintájára).”

A papír alapúságból nem következik a javasolt megoldás, sőt szólhat az ítéletábrái felülbírálat mellett is.

A Legfőbb Ügyészség szerint a Bv.tv., valamint a Bszi. 21. § (1) bekezdése és 22. § (1) bekezdése között nincs összhang, és praktikus oknak tudja be a fellebbezés azonos törvényszéken belüli elbírálását. S mivel – írja – a bv. bírói eljárás tárgyát képező ügyek általában egyszerű megítélésűek, gyors döntést igényelnek, ezen „bagatell” ügyekkel nem célszerű terhelni az ítéletábrákat: megjegyezte viszont, hogy „a bírósági gyakorlat egységessége így nehezebben érhető el”.

Az egyik ítéletábrához tartozó egyik törvényszék meglátásában sincs a Bv.tv. és a Bszi. között összhang, mert az utóbbi alapján a törvényszék határozatai ellen előterjesztett jogorvoslatot az ítéletábra bírálja el [Bszi. 22. § (1) bekezdés]. A Bszi. 22. § (1) bekezdése azonban tartalmazza a

„törvényben meghatározott ügyekben” kitélt, s ekként az összhang hiánya nem állítható.

Egy másik ítélőtábla – a Bszi. 22. § (1) bekezdésén túl – a Bszi. 21. § (1) bekezdését is megjelölte az összhang hiányát érintően. E törvényhely azonban újfent „a törvényben meghatározott ügyekben” kitéttel vezeti be, hogy a törvényszék mikor jár el első fokon „és” másodfokon, ezért itt sem látható összhang-hiány. A kiemelt „és” szó szerepeltetése pedig kizár egy olyan értelmezhetőséget, hogy netán „a törvényben meghatározott ügyekben” kitétel ne vonatkozna a törvényszék másodfokú hatáskörére is.

Ezen ítélőtábla a Be. 13. § (2) bekezdés b) pontját is bevonta az összhang hiányának keresésébe. E törvényhely szerint másodfokon jár el az ítélőtábla a törvényszék hatáskörébe tartozó ügyekben. Ezzel mégsem érthetünk egyet, hiszen a Bv.tv. 50. § (4) bekezdése kifejezetten eltérő (speciális) szabály a Be.-hez képest, s így a Be. alkalmazhatósága elesik.

BH 2004.133. A megyei bíróság bv. bírójának határozata elleni fellebbezést az 1998. évi XIX. törvény hatálybalépése után is a megyei bíróság másodfokú tanácsa, és nem az ítélőtábla bírálja el. Az adott ügyben a a Be. 13. § (2) bekezdés b) pontjára hivatkozó megyei bíróság másodfokú tanácsa és az ítélőtábla között alakult ki negatív hatásköri összeütközés.

Az alkotmányos szabály szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti [Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdés]. Ebből nem tűnik levezethetőnek a szükségképpen más bírósághoz fordulás követelménye.

Nem feladatunk – mivel nem látunk törvényességi aggályt – az alkotmányos összefüggések boncolgatása, mindössze idézzük az Alkotmánybíróság 3285/2017. (XI.14.) AB határozatának következő részét:

[23] 2.1. Az Alkotmánybíróság számos alkalommal, többféle szempontból foglalkozott a jogorvoslati jog alkotmányos tartalmával. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint a jogorvoslathoz való jog lényegi tartalma az érdemi határozatok tekintetében a más szervhez, vagy *ugyanazon szervezeten belüli magasabb fórumhoz* fordulás lehetősége {lásd: 5/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 27., 31.; 35/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [16], legutóbb megerősítve: 3059/2017. (III. 20.) AB végzés, Indokolás [15]}.

[24] A jogorvoslathoz való alapjog biztosítását jelenti, ha az eljárásban a törvény garantálja az érintett számára, hogy ügyét az *alapügyben eljáró szervtől különböző* szerv bírálja el (513/B/1994. AB határozat, ABH 1994, 731, 734.). Minden jogorvoslat lényegi eleme a „jogorvoslás” lehetősége, vagyis a jogorvoslat fogalmilag és szubsztanciálisan *tartalmazza a jogsérelem orvosolhatóságát* {23/1998. (VI. 9.) AB határozat, ABH 1998, 182, 186., 3064/2014. (III. 26.) AB határozat, Indokolás [15]; legutóbb megerősítve: 18/2017. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [10]}. A különböző eljárásokban a jogalkotó eltérő jogorvoslati formákat, jogorvoslatot elbíró fórumokat állapíthat meg, valamint azt is eltérően határozhatja meg, hogy hány fokú jogorvoslati rendszer érvényesülhet {1437/B/1990. AB határozat, ABH 1992, 453, 454.; hasonlóan: 22/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [95]}.

[25] Az Alkotmánybíróság értelmezésében az Alaptörvényben biztosított jogorvoslathoz való jog tényleges és hatékony jogorvoslat lehetőségének a biztosítását követeli meg, így nem csak abban az esetben állapítható meg az alapjog sérelme, ha a jogorvoslat lehetőségét teljesen kizárták {lásd például 36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [61]}, hanem akkor is, ha a jogszabályban egyébként biztosított jogorvoslat más okból nem tud ténylegesen és hatékonyan érvényesülni, így például ha azt a részletszabályok rendelkezései akadályozzák meg, ezáltal üresítve ki, illetve téve formálissá a jogorvoslathoz való jogot {lásd 21/1997. (III. 26.) AB határozat, ABH 1997, 103, 105-106.; megerősítve: Abh1., Indokolás [31]}.

[26] 2.2. Az Alkotmánybíróság az Abh1.-ben²⁶ leszögezte, hogy a jogorvoslathoz való jog tényleges és hatékony érvényesülése nem csupán a jogalkotóval szemben (a jogszabályok tartalmát illetően) fennálló követelmény, hanem az Alaptörvény 28. cikkéből következően (a jogszabályok értelmezése során) a jogalkalmazó szerveket is kötelezi. Mindez összhangban van az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) 13. cikkében garantált hatékony jogorvoslathoz való jognak az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJE) ítélezési gyakorlatában kibontott tartalmával is. Az EJE maga is hangsúlyozta ugyanis, hogy az Egyezmény 13. cikkében biztosított jogorvoslati jog hatékonyságának mind a jogszabályok, mind azok gyakorlati érvényesülését illetően is fenn kell állnia, amit az Egyezményben részes államok hatóságai nem akadályozhatnak működésük során jogszerűtlenül {Ilhan kontra Törökország [GC] (22277/93.), 2000. június 27., 97. bekezdés; Karácsony és mások kontra Magyarország (42461/13.), 2014. szeptember 16., 96. bekezdés; Szél és mások kontra Magyarország (44357/13.), 2014. szeptember 16., 93. bekezdés} {lásd: Abh1., Indokolás [32]}.

Az idézett részből – dőlt betűvel utólag kiemelve – kiviláglik, hogy (1) a jogorvoslat lényegi eleme a „jogorvoslás” lehetősége, vagyis a jogorvoslat fogalmilag és szubsztanciálisan tartalmazza a jogsérelem orvosolhatóságát, (2) a jogorvoslathoz való jog lényegi tartalma az érdemi határozatok tekintetében a más szervhez, vagy ugyanazon szervezeten belüli magasabb fórumhoz fordulás lehetősége és (3) a jogorvoslathoz való alapjog biztosítását jelenti, ha az eljárásban a törvény garantálja az érintett számára, hogy ügyét az alapügyben eljáró szervtől különböző szerv bírálja el.

Az egyik törvényszék tehát tévesen vélte úgy, hogy a jogorvoslat „nem jelenthet mást, mint magasabb hatáskörű bírósághoz fordulást”.

Ezért – szem előtt tartva azt is, hogy még az érdemi (ügydöntő) határozat elleni jogorvoslat, noha kivételesen, ámde ugyanazon bírósági szervezeten belül magasabb fórumhoz sem rendelt lehet (lásd: tárgyalás mellőzésével hozott végzéssel szembeni tárgyalás tartása iránti kérelem esetében ugyanazon bíróság – sőt ki nem zárva, ugyanazon bíró – általi elbírálása) – sem törvényességi, sem alkotmányossági kifogásunk nincs.

Ennek tudatában a vizsgálat direkt felvetése kifejezetten azon alapult, hogy az ítélőtáblák működési területén a törvényszékek bv. bíraskodása – miként más jogterületen a bíraskodás – „széttarthat”, s ebben a helyzetben a kívánatos jogegység megteremtését – inkább – szolgálhatná az ítélőtábla általi másodfokú felülbírálat, mintsem az, hogy „ahány törvényszék, annyi megoldás”, amit nem oldana meg az egyik ítélőtábla javaslata a bv. bíraskodás székhelyi járásbíróságra telepítésére. Egy ítélőtábla és három kisebbségi véleményen lévő törvényszék közül az egyik törvényszék fogalmazott e szemlélet alapján úgy, hogy az ítélőtáblához rendelt felülbírálat „a joggyakorlat országosan egységes alakulását nagymértékben segítené”.

A felülbírálat szintjének megemelése feltehetően a felülbíráloi „tudás” szintjének megemelését is jelenthetné, ami egy további, és nem lebecsülendő szempont – lehetne.

Az egyik törvényszék kimutatta, hogy a 114 fellebbezett bv. végzés mindegyike helybenhagyásra került. Az egyik ítélőtábla egy törvényszék részéről ugyancsak százszázalékos helybenhagyást közölt. Ez – behatóbb vizsgálat hiányában – utalhat kifogástalan bv. bírói bíraskodásra és felülbírálatra. A jelentések nem jeleztek illetően aggályt.

Egy másik törvényszék álláspontja is részben idekapcsolható, mert állítja, hogy a „törvényszékek” másodfokú tanácsainak „nincs semmiféle” bv. bírói tapasztalata, holott „kizárólag” akkor tartaná megfelelőnek a jelenlegi rendet, amennyiben a felülbírálatot végző tanács minden egyes tagjának

²⁶ 14/2015. (V. 26.) AB határozat

hosszabb bv. bírói tapasztalata lenne, amint a támadott határozat meghozójának. Ebből máris kiolvasható, hogy a legkevésbé támogatná a felülbírálat ítélőtáblához rendelését. Javaslata egészen más irányú: első fokon a bv. intézet, és jogorvoslat esetén a bv. bíró döntsön azzal, hogy további jogorvoslatnak már ne legyen helye.

Felmerült még az is, hogy a másodfokú felülbírálat országos illetékességgel a Fővárosi Ítélőtáblához kerüljön azzal, hogy a felülbírálat koncentrációja a jogegység megteremtését segítheti elő.

A bv. bírói végzés elleni fellebbezésre az álláspontbeli helyzet: (1) többségi véleménnyel a fellebbezés elbírálása jó helyen van, nincs ok a változtatásra, (2) kisebbségi véleménnyel a fellebbezés elbírálását az ítélőtáblákra kellene bízni, (3) a fellebbezéseket országos illetékességgel a Fővárosi Ítélőtábla bírálja el, (4) a bv. bíróságot a fellebbezés elbírálásának jelenlegi helyén hagyásával a székhelyi járásbíróságra kell telepíteni, (5) előbb a bv. intézet döntsön, mellyel szemben a bv. bíró a kizárólagos jogorvoslati fórum.

19. A 2018. július 1. napjától beiktatásra kerül a Bv.tv.-be az alábbi új rendelkezés. Vizsgálattal nem érintett, és nem okozhat értelmezési nehézséget.

Bv.tv. 50. § (4a) Az elítélt vagy az egyéb jogcímen fogvatartott

a) törvényes képviselője,

b) nagykorú hozzátartozója,

c) ha külföldi állampolgár, állama konzuli tisztviselője,

d) ha kényszergyógykezelés hatálya alatt áll, házastársa vagy élettársa,

e) ha fiatalkorú, a gondozását ellátó nagykorú személy,

a bv. bírói eljárásban segítőként vehet részt, a meghallgatáson, illetve a tárgyaláson akkor lehet jelen, ha azt a bv. bíró a bíróság épületében tartja, egyéb jog akkor illeti meg, ha arról e törvény kifejezetten rendelkezik. Ha e törvény jogorvoslati jogot biztosít, akkor a segítőt felvilágosításkérési és iratmegismerési jog illeti meg. A fiatalkorú és a kényszergyógykezelt törvényes képviselőjének észrevételezési, felvilágosításkérési, indítványtételi, iratmegismerési, valamint jogorvoslati jogára a védő jogai irányadók.

20. A bv. bírói eljárások során felmerült bűnügyi költség – e törvény eltérő rendelkezése hiányában, valamint az (1) bekezdés g) pontja kivételével – az elítéltet terheli [Bv.tv. 50. § (5) bekezdés].

Megjegyzés: 2018. július 1. napjától változik a szöveg: A bv. bírói eljárások során eljárásban bűnügyi költség a Be. 145. § (1) bekezdés a) pontjában meghatározott díj vagy költség. A felmerült bűnügyi költség - e törvény eltérő rendelkezése hiányában, valamint az (1) bekezdés g) pontja kivételével - az elítéltet terheli.

[Be. 145. § (1) bekezdés a) pont: az a díj vagy költség, amelyet a büntetőeljárásban, illetve a büntetőeljárással összefüggésben az állam előlegezett.]

Az egyik törvényszék szerint a bűnügyi költséget a fogvatartó bv. intézetnek kellene előlegeznie, de a kérdés „vitatott és jogilag rendezetlen”.

Ez nincs így. A bűnügyi költséget – ha jogszabály kivételt nem tesz, és a jelen vizsgálat tárgyára nézve nincs kivétel – a rendelkezésére álló költségvetési fedezet terhére a bv. bíró eljárása során a bíróság előlegezi [a bűnügyi költségek előlegezéséről szóló 21/2003. (VI. 24.) IM-PM-BM együttes rendelet 1. § (1) bekezdés c) pont utolsó fordulat]. A bv. intézet az előzetes letartóztatással, az ideiglenes kényszergyógykezeléssel, a kényszergyógykezeléssel, a szabadságvesztés és az elzárás végrehajtásával felmerült bűnügyi költséget előlegezi mint foganatosító szerv [együttes rendelet 2. § (2) bekezdés]. Másként fogalmazva: a bv. bírói eljárás és a végrehajtás foganatosítással kapcsolatos

bűnügyi költség előlegezése nem vonható egy kalap alá.

21. Ha e törvény, vagy más törvény eltérően nem rendelkezik, a bv. bíró eljárására a büntetőeljárás szabályait kell alkalmazni [Bv.tv. 50. § (6) bekezdés].

Megjegyzés: 2018. július 1. napjától változik a szöveg: Ha e törvény, vagy más törvény eltérően nem rendelkezik, a bv. bíró eljárására a büntetőeljárás szabályait kell alkalmazni azzal, hogy bizonyítási indítvány előterjesztésére vonatkozóan a Be. 520. §²⁷ nem alkalmazható és előkészítő ülés megtartásának nincs helye.

A Kúria már ismertetett Bkk.II.1873/2016/4. és Bfv.II.1640/2017/4. számú végzései alapján megismételjük, hogy az illetékesség hiányából fakadó áttétel kapcsán nincs a fellebbezés jogát [Bv.tv. 50. § (1) bekezdés f) pont] kizáró rendelkezés, valamint az eljáró bíróság kijelölésének értelemszerű feltétele, hogy a feloldandó illetékességi összeütközés két bíróság eltérő, és jogerős határozatán alapul. Ennek hiányában eljáró bíróságot kijelölő határozat nem hozható, az ügyiratok pedig visszaküldendők.

22. A bv. bíró végzése ellen a fellebbezést, ha azt kihirdetés útján közölték, nyomban be kell jelenteni, ha azt kézbesítés útján közölték, nyolc napon belül írásban lehet benyújtani. Az elmulasztott határidő utolsó napjától számított tizenöt nap elteltével igazolásnak nincs helye. A fellebbezésnek - ha e törvény másképp nem rendelkezik - halasztó hatálya nincs a végrehajtásra. [Bv.tv. 51. § (1) bekezdés]

Megjegyzés: 2018. július 1. napjától a szöveg változatlan.

A jelentések alapján nincs probléma.

23. Fellebbezésre jogosult az ügyész, az elítélt, a védő az elítélt hozzájárulása nélkül is, és a fiatakorú törvényes képviselője [Bv.tv. 51. § (2) bekezdés].

Megjegyzés: 2018. július 1. napjától a szöveg csak annyiban változik, hogy az „ügyész” helyébe az „ügyészség” szó kerül. Továbbá a megjelölt időponttól a fiatakorú és a kényszergyógykezelt törvényes képviselőjének észrevételezési, felvilágosításkérési, indítványtételi, iratmegismerési, valamint jogorvoslati jogára a védő jogai irányadók [Bv.tv. 50. § (4a) bekezdés].

A jelentések alapján nincs probléma. Egyedül a később taglalásra kerülő reintegrációs őrizet tekintetében merült fel az arra nem jogosulttól származó kérelem esete.

24. Ha a fellebbezési határidő valamennyi jogosultra nézve lejárt, a bv. bíró haladéktalanul, de legkésőbb három munkanapon belül az iratokat felterjeszti a törvényszék másodfokú tanácsához [Bv.tv. 51. § (3) bekezdés].

Megjegyzés: 2018. július 1. napjától a szöveg változatlan.

Egyetlen törvényszék gyakorlata az ügyiratok megyei főügyészség útján történő felterjesztése. Egy másik törvényszék pedig közölte, hogy a bv. bíró az ügyiratokat – bár a Bv.tv. erre nem utal – közvetlenül terjeszti fel. Az egyik ítélőtábla ugyancsak jelezte, hogy a területén a közvetlen felterjesztést követő gyakorlat érvényesül.

A közvetlen felterjesztés a helytálló. Hiszen a közvetlen felterjesztés a Be. 341. § (2) bekezdésében szereplő „a másodfokú bíróság mellett működő ügyész útján” rendelkezés hiányából következik.

²⁷ A Be. 520. §-a a tárgyalás előkészítése után benyújtott indítványok kérdéseivel foglalkozik.

Vagyis a Bv.tv. e kérdésben a Be.-től eltérő rendelkezést ad.

Az adott törvényszék a közvetlen felterjesztést problémásnak látja, mert így a törvényszék másodfokú tanácsa nem ismerheti meg a megyei főügyészség álláspontját, a megyei főügyészség pedig nincs az ügyészi fellebbezés visszavonhatóságának a helyzetében. Ezt más jelentések nem hozták szóba.

A megyei főügyészséget kiiktató közvetlen felterjesztés a gyakorlatban nem jelent problémát, nem akadályozza a tanácsulésen történő elbírálást.

Az adott törvényszék szerint a – ritkán előforduló – tárgyalás tartása esetén elengedhetetlen a más által bejelentett fellebbezés, illetőleg az egyéb, az elsőfokú határozat meghozatalát követően érkezett irat másolatának megküldése a megyei főügyészségnek.

Egyetértünk azzal, hogy tárgyalás tartása esetén a bárkitől származó – ide értve tehát az ügyész által bejelentettet is – fellebbezés küldendő meg, egyebekben viszont a megyei főügyészségre tartozik az ügyiratok tanulmányozása. Ezért további iratmásolat megküldésére nincs szükség.

25. A fellebbezést a törvényszék a felterjesztéstől számított tizenöt napon belül, fogva lévő elítélt esetén nyolc napon belül tanácsulésen, bizonyítás felvétele esetén tárgyaláson bírálja el. A tárgyalás hatánapját a felterjesztéstől számított harminc napon belüli, fogva lévő elítélt esetén tizenöt napon belüli időpontra kell kitűzni.[Bv.tv. 51. § (4) bekezdés]

Megjegyzés: 2018. július 1. napjától a szöveg változatlan.

A jelentések nem jeleztek határidőt sértő eljárást.

26. A bv. bíró és a törvényszék másodfokú határozatával szemben a Be. 431. §-a szerinti törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat alapján a Kúria a törvénysértés megállapítása esetén a megtámadott határozatot megváltoztathatja vagy hatályon kívül helyezheti, és szükség esetén az eljárást új eljárásra utasíthatja [Bv.tv. 51. § (5) bekezdés].

Megjegyzés: 2018. január 1. napjától a szöveg a beiktatott a)-b) ponttal szerkezetében, továbbá a „Be.” szövegrészre kurtítással, azaz mellőle a „431. §-a” kiiktatásával és hatályon kívül helyezéshez kötötten „az eljárást megszüntetheti” lehetőség beiktatásával változott. A módosító törvény javaslatának indokolásából: „A Be. 431. §-a nevesíti tartalmi szempontból azokat a határozatokat, melyet a Kúria a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat alapján meghozhat. Ez a rendelkezés nem vonatkozhat olyan eljárásra, ahol a Kúria bv. bírói határozatot vizsgál meg, hiszen a bv. bírói végzése nem érinti a büntetőjogi felelősséget, és szankció kiszabásáról sem rendelkezik. Erre tekintettel szükséges külön szerepeltetni a Bv. tv.-ben azokat a határozatokat, amelyeket a Kúria meghozhat, ha a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat tárgya bv. bíró végzése, melyek közé a módosítás iktatja be az eljárás megszüntetésének lehetőségét”.

A jelentések nem hivatkoztak egyetlen vonatkozó határozatra sem. A Bv.tv. hatálya alatt (2015-2017) ilyen tárgyú ügy egy volt a Kúria előtt.

Kúria Bt.I.1432/2016/4. Lényege: A bíróság a 2003. október 22. napján jogerős alapítéletet a terhelt távollétében hozta. A bv. bíró a büntetés letöltésére vonatkozó felhívást mellőzve 2003. november 4-én elfogatóparancsot bocsátott ki. Az elfogott elítéltet a bv. intézet befogadta. A bv. bíró megállapította, hogy az elítélt feltételes szabadságra nem bocsátható. Végzését a törvényszék helybenhagyta. Az elítélt a végzés utólagos megváltoztatását indítványozta. Az indítványt a bv. bíró elutasította. Végzését a törvényszék helybenhagyta. Az ítélt ismételt indítványának elbírálását a bv. bíró mellőzte.

A legfőbb ügyész a törvényesség érdekében jogorvoslati indítványt terjesztett elő. A Kúria ennek helyt adva a következőket fontolta meg. Az 1978. évi IV. törvény (korábbi Btk.) 47. § (4) bekezdés e) pontja (nem bocsátható feltételes szabadságra, aki a szabadságvesztés letöltését önhibájából nem kezdte meg) és a büntetőügyekben hozott határozatok végrehajtása során a bíróságokra és egyéb szervekre háruló feladatokról szóló 9/2002. (IV. 9.) IM rendelet 23. § (3) bekezdése (a bv. bírónak a szabadságvesztés végrehajtásának megkezdésére vonatkozó felhívása tartalmazza a tájékoztatást arról, hogy nem bocsátható feltételes szabadságra, aki a szabadságvesztés letöltését önhibájából nem kezdte meg) egyaránt 2009. augusztus 9. napjától hatályos. A BKv 82. számú kollégiumi vélemény és a 2/2010. BJE jogegységi határozat tartalma lényegében azonos. Az utóbbi megfogalmazásában anyagi jogi feltétel, hogy az önhiba tanúsítása 2009. augusztus 9-ét követően valósuljon meg; azaz a szabadságvesztést kiszabó ítélet jogerőre emelkedésének nincs jelentősége, annak azonban igen, hogy a jogerőre emelkedett ítéletben kiszabott szabadságvesztés végrehajtásának megkezdésére szóló felhívás mikor kelt; amennyiben 2009. augusztus 9-ét követően és a szabadságvesztés letöltését a felhívás alapján az elítélt önhibájából nem kezdte meg, az elítéltet ki kell zárni a kedvezményből.

Az érintett eljárás ennek nem felelt meg. A Kúria megállapította a törvénysértést, s a végzéseket hatályon kívül helyezte, és megállapította, hogy az elítélt feltételes szabadságra bocsátható.

A Kúria kitért arra is, hogy jelenleg a Bv.tv. 87. § (1) és (2) bekezdése tartalmazza a korábbi Btk. 47. § (4) bekezdés e) pontjának és a korábbi 9/2002. (IV. 9.) IM rendelet 23. § (3) bekezdésének megfelelő rendelkezéseket. Következésképpen a BKv 82. számú kollégiumi vélemény és a 2/2010. BJE jogegységi határozat továbbra is irányadó. Jelenleg a Bv.tv. 55. § (1) bekezdése szerinti bv. bírói eljárásban hozott törvénysértő végzés pedig a Bv.tv. 71. § (1) bekezdése szerinti utólagos bv. bírói eljárásban korrigálható.

27. A bv. bíró jogerős végzésének törvénysértő rendelkezése jelenleg az utólagos bv. bírói eljárással [Bv.tv. 71. § (1) bekezdés] vagy e körön kívül a Bv.tv. 50. § (1) bekezdés h) pontja alapján korrigálható. (2018. július 1. napjától egyaránt az utólagos bv. bírói eljárással). Egyebekben a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat (Be. 431. §) biztosítja a rendkívüli jogorvoslás lehetőségét [Bv.tv. 51. § (5) bekezdés]. Jelezte az egyik ítélőtábla, hogy alkalmazhatóságát szűk körre szorítja az utólagos bv. bírói eljárás lehetősége. Ez így van, hiszen az utólagos bv. bírói eljárás gyakorlatilag „alanyi jogon” igényelhető, így általában fennáll a „másként nem támadhatóság”.

A jelen helyzetben a bv. bíró jogerős végzése nem ügydöntő határozat, ezért azzal szemben azt egyaránt feltételező perújításnak [Be. 408. § (1) bekezdés] és felülvizsgálatnak [Be. 416. § (1) bekezdés] nincs helye. A felülvizsgálat 2018. július 1. napjától a Bv.tv. 50. § (1) bekezdés f) pont fb) alpont tételes rendelkezésével is kizárttá válik.

A Kúria határozataiból:

Az elítélt pénzbüntetés részletfizetése tárgyában – a határozat jogerőre emelkedését követően – előterjesztett kérelmének elbírálására a különleges eljárások szabályait (Be. XXIX. Fejezet) kell alkalmazni [Bv.tv. 44. § (3) bekezdés 1. mondat]. Ugyanakkor a Be. 416. §-a (4) bekezdésének c) pontja szerint nincs helye felülvizsgálatnak, ha a törvénysértés különleges eljárás (XXIX. Fejezet I-II. Cím) lefolytatásával orvosolható. A bv. eljárás ezzel esik tekintet alá. (Bfv.II.413/2016/2.)

A feltételes szabadságból kizártságot megállapító bv. bírói végzés nem ügydöntő határozat, ennél fogva felülvizsgálata törvényben kizárt (Kúria Bfv.II.416/2016/2.). Ez vonatkozik valamennyi bv. bírói végzésre.

A Legfőbb Ügyészség sem látott lehetőséget perújításra és felülvizsgálatra, míg alkotmányjogi panaszra és jogegységi eljárásra igen, utóbbi esetében azzal, hogy az nem eredményezheti a bv. bírói végzés korrekcióját, mert a Be. 439. § (3) bekezdése csak a terhelt büntetőjogi felelősségét

megállapító rendelkezés törvénysértését orvosolhatja.

A jelentések álláspontja egybeesik. Két ítélőtábla foglalkozott az alkotmányjogi panasz bv. bírói végzés ellenében való igénybevehetőségének kérdésével, de az egyik tamaskodott, míg a másik a 2011. évi CLI. törvény 26. § (1) bekezdését felhívva egyértelműen alkalmazhatónak találta. Ez a kérdés nem rendes bíróság által végezhető sajátos jogorvoslat, ezért nem feladatunk a válasz keresése.

Arra azonban utalunk, hogy a Bv.tv. teljességgel hallgat az alkotmányjogi panaszról, s ez nem változik a 2018. július 1-től hatályos állapotában sem. A 3002/2014. (I.24.) AB végzés indokolása [15]-[22] bekezdéseinek summázata: Bár az Abtv. (érdemi határozat) és a Be. (ügydöntő határozat) dogmatikailag eltérő kifejezéseket használ, és az Abtv. szerinti érdemi döntés nem esik egybe az ügydöntő határozatok fogalmával, az Abtv. 27. § első és második fordulata alapján alkotmányjogi panasz keretében valamennyi ügydöntő határozat (a felmentő és a bűnösséget megállapító ítélet, a tárgyalás mellőzésével hozott és az eljárást megszüntető ügydöntő végzés) alkotmányossági vizsgálatára van lehetőség, míg a nem ügydöntő határozatok esetében erre nincs lehetőség. Az Alkotmánybíróság az utóbb hozott 3016/2018. (I.22.) AB végzésében a 3002/2014. (I.24.) AB végzést követő állandó gyakorlatként szövelt az abban foglaltakról.

Mivel azonban a Bv.tv. 50. § (1) bekezdés 2018. július 1-től hatályos f) pontja szerint a bv. bíró az e (III.) fejezetben szabályozott eljárása során az ügy érdemében – ide nem értve a bírósági felülvizsgálati eljárást – ügydöntő végzést hoz, nem tudjuk előrevetíteni, hogy az Alkotmánybíróság majdan miként értelmezi a bv. bírói ügydöntő határozatok alkotmányjogi panasszal támadhatóságának kérdését.

Megemlítjük még a jogegységi eljárás lehetőségét is. Ennek nincs akadálya a bv. bírói végzések kapcsán. A jelen helyzetben: 2/2010. (VII. 16.) BJE az 1978. évi IV. törvény (korábbi Btk.) 47. § (4) bekezdés e) pontjának alkalmazhatóságáról, továbbá az 1979. évi 11. törvényerejű rendelet 17. §-a alapján hozott jogerős döntés utólagos megváltoztathatóságáról; 4/2000. BJE az elítélt bv. bíró általi kötelező meghallgatásáról a bv. intézet fegyelmi határozata elleni fellebbezés elbírálása előtt.

Az egyik ítélőtábla ismertetett egy bv. bírói végzést, melynek kapcsán megkérdőjelezte a saját hatáskörben történt hatályon kívül helyezés jogalapját, amit feltehetően nem létezőnek látott. A bv. bíró az elítéltet nem bocsátotta feltételes szabadságra az 1 év 10 hónap szabadságvesztésből, végzése helybenhagyásra került. Utóbb azonban kiderült, hogy a szabadságvesztés csak 10 hónap tartamra lett foganatba véve, s így a korábbi döntés idő előtti. Ezért a bv. bíró a korábbi jogerős végzést hatályon kívül helyezte. E végzés is helyben lett hagyva.

A bv. bíró második döntésének jogalapja a Bv.tv. 71. § (1) bekezdése, mert az első döntés a Be. 57-60. §-aiban szabályozott tárgykörbe tartozott. A bv. bíró a Bv.tv. hatálybalépése előtt még nem hivatkozhatott tételes jogra, de a Bv.tv. hatálybalépése után eljárta másodfokú tanács már igen, amit ha elmulasztott is, a megoldás kifogástalan.

28. Az enyhébb végrehajtási fokozat (a továbbiakban: EVF – Bv.tv. 52. §, 115. §) és az enyhébb végrehajtási szabályok (a továbbiakban: EVSZ – Bv.tv. 53. §, 104. §) alkalmazhatóságának feltételrendszere lényegében egybeesik.

Egyetlen törvényszék állította, hogy célszerű előbb az EVSZ engedélyezése, s csak az annak során tanúsított elítélti magatartásra figyelemmel kerüljön sor az összességében nagyobb kedvezményt nyújtó EVF alkalmazására. Megjegyezzük: a kedvezményrendszer hasonlíthatósága nem tűnik egyértelműnek, különösen azért, mert a feltételes szabadságra bocsáthatóságra gyakorolt szerepüket a Btk. alkalmazásával elvesztették a végrehajtási fokozatok (ezt jelezte is az egyik ítélőtábla, és a

felvetéshez kapcsolódó gyakorlati tapasztalatokat „kikopónak” nevezte), ámde az 1978. évi Btk. alkalmazása esetén van, és nem is elhanyagolható szerepük. Ugyancsak egyetlen törvényszék állította ennek az ellenkezőjét azzal, hogy azért célszerűbb előbb az EVF engedélyezése, mert az előbb megkapott EVSZ egy utóbbi fokozatváltással megszűnik.

A többségi álláspont lényege, hogy a törvény nem ír elő semmiféle alkalmazandósági sorrendiséget a két jogintézmény között, s ennek következtében mindig az elítélti kérelemmel vagy bv. intézet általi előterjesztéssel igényeltről kell dönten.

A Legfőbb Ügyészség gondos összevetést követően megállapította, hogy a Bv.tv. „nem tartalmaz semmilyen direkt megkötést (...) a törvényszékek gyakorlatában nem érvényesül sorrendi megkötöttség, s álláspontom szerint ez a jelenleg hatályos szabályozás mellett nem is kifogásolható”. A bv. bíró mindig arról dönt, amire irányul az előterjesztés vagy a kérelem.

Meglepő, hogy a jelentések – két kivétellel – nem számoltak be azonos igénylő vagylagos igényéről, avagy az egy időben igénylők eltérő igényéről. (Kivételes a teljesített időben követő második igény előterjesztése is.) Ezen esetekben a döntés egészében szabad, igényhez kötöttséget a törvény nem ír elő. Ezt meghaladóan is fennállhat a dilemma, de a bv. bíró hivatalból eleve nem dönthet, így ha azt nem módosítja az arra jogosult, akkor nem látunk lehetőséget a jogintézmények „átjárhatóságára”. Egy törvényszék szerint a Bv.tv. nem zárja ki az EVF És az EVSZ párhuzamos (egyidejű) engedélyezését sem, és a vagylagos indítvány mindkét tekintetben elbírálásra is kerül. Az egyik ítéletábra egy ilyen esetről írta, hogy az adott döntés azonos igénylő mindkét igényét elfogadta (elrendelésre került mind az EVF, mind az EVSZ).

A jelentések beszámítással kapcsolatos problémát nem jeleztek. A legalább letöltendő tartamnak önmagában kell teljesülnie, abba nincs beszámíthatóság.

29. Kérdés: Az enyhébb végrehajtási fokozatba helyezéshez fegyház, illetőleg börtön fokozatban, valamint az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazásához börtön, illetőleg fogház fokozatban minimálisan letöltendő időtartamokba be kell-e számítani az elítélt által előzetes fogvatartásban és házi őrizetben töltött időt [Bv.tv. 104. § (2) bekezdés b) pont, 115. § (2) bekezdés c) pont].

A bíróságok megfeledeztek erről a kérdéstről A Legfőbb Ügyészség kiegészítette: A Bv.tv. e jogintézmények alkalmazását kizáró egyes okoknál kifejezetten előírja az előzetes fogvatartásban és a házi őrizetben töltött idő beszámítását [Bv. tv. 104. § (2) bekezdés a) pont, 115. § (2) bekezdés a) pont]. Abból, hogy a kérdésben említett esetekben a Bv.tv. beszámításról nem tesz említést, a jogalkotó azon szándékára lehet következtetni, hogy ezek vonatkozásában azt nem kívánta lehetővé tenni. Tapasztalataink szerint az országos bírósági gyakorlat a korábbi megosztottságtól eltérően ma már egységes abban a tekintetben, hogy az enyhébb fokozat kijelöléséhez, illetőleg az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazásához az egyes végrehajtási fokozatban minimálisan letöltendő időtartamokba nem lehet beszámítani az előzetes fogva tartásban és a házi őrizetben töltött időt. Egyetértünk.

30. Az egyik ítéletábra szerint az elítéltet – hogy ne essen el a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségétől – az ítélet kihirdetésekor is figyelmeztetni kellene a lakcím-bejelentési kötelezettségére.

A Bv.tv. 8. § (4) bekezdés 2. mondata alapján e kötelezettségére „az elítéltet az ítélet kihirdetésekor, továbbá a végrehajtás során adott tájékoztatásakor vagy a részére kiadott idézésben, felhívásban figyelmeztetni kell”. Továbbá arra, hogy a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből ki kell zárni, ha a határozott ideig tartó szabadságvesztés letöltését önhibájából határidőben nem kezdte meg, az elítéltet a szabadságvesztés megkezdésére kiadott felhívásban, halasztás engedélyezése esetén a határozatban figyelmeztetni kell [Bv.tv. 87. § (2) bekezdés]. Ha a figyelmeztetés az ítélet

kihirdetésekor bármely okból – pl. az elítélt jelen sem volt vagy egyébként – elmaradt, ámde a felhívásban vagy határozatban megtörtént, attól még nem tehető vitássá, hogy az elítélt a lakcímbeljelentési kötelezettségének nem tett eleget, és ennek folytán a következmény alkalmazható. Ekként voltaképpen közömbös is, hogy az ítélet kihirdetésekor megtörtént-e az előírt figyelmeztetés.

Annak jelzése már helytálló, hogy a felhívások szövegezése egyéniesített legyen (pl. az elzárás vagy a pénzbüntetés helyébe lépő szabadságvesztés megkezdésére való felhívás ne utaljon a feltételes szabadságra bocsáthatóságból kizárásra).

31. A jogorvoslatot hiányosan rögzítik a bv. bírói meghallgatás során, mert jellemző, hogy csupán annyi áll a jegyzőkönyvben, hogy „fellebbezek”, de az már nem, hogy mit, miért és mi végett.

Ezzel egyetértünk. Ez így van a büntetőügyekben is. Ez a gyakorlat szemben áll a Be. 251. § (1) bekezdésével (a vádlott, a védő indítványát kimerítően kell a jegyzőkönyvbe felvenni), a Be. 323. § (2) bekezdésével (a fellebbezőnek meg kell jelölnie, hogy a határozat mely rendelkezését sérelmezi, és a fellebbezés mire irányul), (3) bekezdésével (a fellebbezésben új tényt is lehet állítani, új bizonyítékra is lehet hivatkozni, mellőzött bizonyítást is lehet indítványozni), a Be. 346. § (2) bekezdésével (a fellebbezés az ítélet bármely rendelkezése vagy kizárólag az indokolás ellen is irányulhat), (3) bekezdésével (fellebbezésnek jogi és ténybeli okból van helye). Az más kérdés, ha a fellebbezésre jogosult – persze a szükséges kioktatás ellenére – mégsem pontosítja a fellebbezését. A kioktatásnak ekkor ki kell tűnnie a jegyzőkönyvből.

32. Az egyik ítélőtábla a bv. határozatok záradékolása kapcsán felveti, hogy máris alkalmazni kellene az új Be.-ből az ún. véglegessé válási záradékot. Csak a Bv.tv. 25. § (2) bekezdés c) pontja igényel záradékolást, egyebekben a záradékolás hiányát vagy eltérő tartalmát kifogásolja (jogerőre emelkedés napja, esetenként végrehajthatóság megállapítása is), s magát a záradékolás jogalapját sem látja.

A gyakorlatban felmerült problémát más jelentések nem jeleztek, ezért nincs min változtatni. A Bv.tv. 2018. július 1. napjától pedig meg sem követeli, hogy a bv. bírói határozat véglegessé válási záradékkal legyen ellátott.

Az ítélőtábla a záradék kijavítása körében megjegyzi, hogy az hivatalból vagy kérelemre, alakszerű és jogorvoslati jogot biztosító határozathozatal nélkül is megejthető. Ez nem kifogásolható álláspont.

33. A bv. bírói határozat – mert nem ügydöntő – rövidített indokolással nem szerkeszthető [Be. 259. § (1) bekezdés]. Ennek ellenére esetenként az érdemi indokolás is elmarad vagy az indokolás csak a jogszabályok felsorolásából áll (a példák jogorvoslattal nem támadható határozatokra vonatkoznak). Egyetértünk.

34. Az egyik ítélőtábla kifogásolta a határozat jegyzőkönyvbe foglalását is. Kétségtelen, hogy ez általában nem célszerű, de a Bv.tv. törvény nem tartalmaz eltérő szabályt attól, hogy jegyzőkönyvbe lehet foglalni – az ügydöntő határozat kivételével – az eljárás során hozott határozatokat is [Be. 251. § (4) bekezdés].

35. Az egyik ítélőtábla helyenként eltérést észlelt a határozatok rendelkező részének megfogalmazásában. A közérdekű munka szabadságvesztésre átváltoztatása esetén hol kimondják, hogy nem bocsátható feltételes szabadságra, hol nem. Az utóbbi a követendő, mert fogalmilag nem létező rendelkezésnek nincs helye. A feltételes szabadságra bocsátás tárgyában hol „mellőzi”, hol „kizárja”, hol „nem bocsátja” a megfogalmazás. Ezért a mellőzés a Bv.tv. 58. § (3) bekezdés 2. mondatának, míg a kizárás a Bv.tv. 87. § (1) bekezdésének esetére tartandó fenn, egyebekben a

„nem bocsátja” formula tűnik követendőnek.

36. Az egyik törvényszék véleménye. A feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárás (Bv.tv. 87. §) kapcsán előfordul, hogy elítélt figyelmeztetését tartalmazó szabadságvesztés megkezdésére kiadott felhívás vagy a halasztás engedélyező határozat kézbesítése szabályszerű – hozzátartozója vette át, nem kereste helyzete –, azonban bizonyítható, hogy az elítélt azt nem olvashatta, mert pl. külföldön tartózkodik, vagy azért nem volt kézbesíthető, mert az elítélt ismeretlen helyre távozott és elfogatóparancs kibocsátását követően került a bv. intézetbe. A törvényszék gyakorlata szerint ez olyan önhiba, amely miatt a feltételes szabadságra bocsátásból kizárást megalapozza.

Kétségtelen, hogy a figyelmeztetés elmaradása esetén nincs helye a terhelt kizárásának a feltételes szabadság kedvezményéből (EBH 2017.B.5. I.). Az elvi határozat indokolásából: [22] Ahogy azt a Legfelsőbb Bíróság 2/2010. BJE határozata kimondta: az 1978. évi IV. törvény 47. § (4) bekezdés e) pontja alkalmazhatóságának anyagi jogi feltétele az, hogy az önhiba tanúsítása 2009. augusztus 9-ét követően valósuljon meg; azaz a szabadságvesztést kiszabó ítélet jogerőre emelkedésének nincs jelentősége, annak azonban igen, hogy a jogerőre emelkedett ítéletben kiszabott szabadságvesztés végrehajtásának megkezdésére szóló felhívás mikor kelt; amennyiben 2009. augusztus 9-ét követően és a szabadságvesztés letöltését a felhívás alapján az elítélt önhibájából nem kezdte meg, az elítéltet ki kell zárni a kedvezményből. [25] Erre is tekintettel a Kúria 82. BK véleménye szerint az 1978. évi IV. törvény 47. § (4) bekezdés e) pontja csak azokban az esetekben alkalmazható, amikor a szabadságvesztés letöltésére vonatkozó bírósági felhívás tartalmazza azt a tájékoztatást, hogy nem bocsátható feltételes szabadságra, aki a szabadságvesztés letöltését önhibájából nem kezdte meg.

A Bv.tv. javaslatának az indokolásából: „Azon értékelési elvek és szempontok szerepeltetése, amelyek mentén eldönthető, hogy az elítélt valóban önhibájából nem kezdte meg szabadságvesztése letöltését a kijelölt időpontban, jelen jogszabályban nem indokolt, mivel ennek mérlegelése minden esetben bv. bírói eljárás keretében történik.”

Az önhiba megállapításához tekintettel kell lenni a kézbesítési vélelem – Bv.tv. által ki nem zárt – megdönthetőségére (Be. 70/A. §). Kiemelendő, hogy erre csak a Be. 70. § (7) bekezdésében meghatározott kézbesítési vélelemmel [a kézbesítési bizonyítvánnyal (tértivevénnyel) feladott hivatalos iratot a kézbesítés második megkísérlésének napját követő ötödik munkanapon kézbesítettnek kell tekinteni, ha a kézbesítés azért volt eredménytelen, mert a címzett az iratot nem vette át] szemben van helye. Ha a kézbesítés szabályszerűnek bizonyul [Be. 70/A. § (1) bekezdés a) pont], a kézbesítési vélelem nem megdőntött. Ha a címzett a hivatalos iratot nem az a) pontban meghatározott okból, önhibáján kívül nem vette át [Be. 70/A. § (1) bekezdés b) pont], a kézbesítési vélelem újfent nem megdőntött (pl. az eljárás során ismertté vált címét hosszabb-rövidebb ideig, de anélkül hagyta el, hogy hivatalos iratainak átvételéről gondoskodott volna).

Ellenben nincs helye a kézbesítési vélelem megdőntésének a Be. 70. § (4) bekezdése esetén [a kézbesítés szabályszerű, ha a hivatalos iratot a címzett vagy helyette a külön jogszabály szerint átvételre jogosult más személy – tipikus esetben a hozzátartozó – átvette. A hivatalos iratot szabályszerűen kézbesítettnek kell tekinteni, ha az irat átvételét, illetőleg a kézbesítési bizonyítvány (tértivevény) aláírását megtagadják], ugyanis ez tényleges kézbesítés, nem vélelmen alapul.

Nincs helye a kézbesítési vélelem megdőntésének akkor sem, ha az elítélt ismeretlen helyre távozott, mert akkor már hirdetményi kézbesítésnek van helye [Be. 70. § (5) bekezdés a) pont], melynek kapcsán e szabályok megtartása vizsgálendő, s azok megtartottsága esetén a kézbesítés szabályszerű.

Megjegyzés: 2018. július 1-től a „nem kereste” helyzetben az eddigi kézbesítési vélelem

megnevezése kézbesítési fikció (új Be. 132. §), ámde ún. kézbesítési kifogás nemcsak a kézbesítési fikcióval, hanem a postai úton történő kézbesítés valamennyi esetében előterjeszhető (új Be. 133-134. §) azzal, hogy a kifogás benyújtásának a kézbesítési fikció beállta vagy a kézbesítés napjától számított három hónap elteltével nincs helye, és e határidő elmulasztása miatt nem lehet igazolással élni. Szóval az eljárás némileg bonyolódik, ugyanakkor időben korlátozódik a kifogásolhatóság, vagyis ezt követően – úgy tűnik – nem vezethet pl. hatályon kívül helyezéshez, vagy egyéb jogkövetkezmény eliminálásához.

37. Az egyik törvényszék szerint aggályos és a jogalkotó szándékával nyilvánvalóan ellentétes a Bv.tv. 406. § (7) bekezdésében foglalt szabályozás (előzetesen letartóztatott vádirat benyújtása utáni sajtónyilatkozata), mivel annak alapján akkor is a törvényszék másodfokú tanácsa jár el másodfokon, amennyiben első fokon a nyilatkozattétel tárgyában az ítéltábla határozott.

A szöveg 2018. július 1. napjától csak a „ügyész” helyébe lépő „ügyészség” részében változik.

A kérdező szerinti helyzet nem fordulhat elő.

Bv.tv. 406. § (5) A kérelemről az iratoknak a hozzá érkezésétől számított három munkanapon belül az iratok alapján a) a vádemelés előtt az ügyészség határozattal, b) a vádemelés után a bíróság végzéssel határoz.

(7) A fellebbezést az iratok hozzá érkezését követően három munkanapon belül az (5) bekezdés a) pontja esetén a nyomozási bíró, az (5) bekezdés b) pontja esetén a törvényszék másodfokú tanácsa tanácsulésen bírálja el.

(9) Az ügyészség és a bíróság eljárására egyebekben a Be. szabályait kell alkalmazni.

Vagyis a törvény – az ésszerűség alapján – oly módon értelmezendő, hogy az (5) bekezdés b) pontja kizárólag a járásbíróság elsőfokú eljárásában hozott végzésére és a (7) bekezdés 2. fordulata e végzés felülbírálatára vonatkozik. A (9) bekezdés értelmében egyebekben (is) a Be. szabályait kell alkalmazni.

A Bv.tvr. korábbi azonos szabályozása miatt visszautalunk a döntési jogkör az előzetes letartóztatásban lévő vádlott nyilatkozattételi jogosultsága tárgyában kialakított BKv 85. kollégiumi véleményre.

A Bv.tv. 406. § (5), (7) és (9) bekezdése a Bv.tvr. 118/A. § (5), (7) és (9) bekezdésének felel meg. A lényeg: „A 118/A. § (5) bekezdése b) pontja szerinti bíróság értelemszerűen az a bíróság, mely előtt a vádlott vád szerinti ügyében (a hatásköri és illetékességi szabályok alapján) az eljárás folyamatban van.”

A vélemény tételes megoldása:

„3. a) Ekként a vádirat benyújtásával kezdődő bírósági eljárásban a kérelem tárgyában első fokon mindig az a bíróság dönt, mely előtt a vádlott ügyében az eljárás folyamatban van.

A fellebbezésről pedig

- a megyei bíróság másodfokú tanácsa dönt, ha első fokon helyi bíróság határozott;
- az ítéltábla tanácsa dönt, ha első fokon a megyei bíróság elsőfokon eljáró tanácsa határozott;
- az ítéltábla tanácsa dönt, ha első fokon a megyei bíróság másodfokon eljáró tanácsa határozott;
- a Legfelsőbb Bíróság tanácsa dönt, ha első fokon az ítéltábla másodfokon eljáró tanácsa határozott;
- a Legfelsőbb Bíróság tanácsa dönt, ha első fokon az ítéltábla harmadfokon eljáró tanácsa határozott.”

EBH 2014.B.5. A rendelkezési jogkör gyakorlója dönt minden olyan kérdésben, amely a folyamatban levő büntetőeljárás sikerét, kimenetelét érintheti. Az előzetes letartóztatásban lévő terhelt sajtóban, illetve elektronikus hírközlési hálózat útján történő közzététellel megvalósuló nyilatkozattételéhez a hozzájárulást a vádirat benyújtásáig az ügyész, ezt követően pedig az eljárást folytató bíróság (perbíróság) adja meg, mert az ügyész, illetőleg az eljáró bíróság azok, akik a büntetés-végrehajtási jog szerint a rendelkezési jogkör gyakorlói [1979. évi 11. tvr. 118/A. § (5) bek.; 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet 237-257. §].

Az adott esetben a másodfokon eljáró ítélőtábla vélte úgy, hogy a vádlott sajtónyilatkozata tárgyában a bv. bíró a döntésre jogosult. A Kúria döntésének veleje: „[44] Ekként tehát téves az ítélőtábla azon okfejtése, amely szerint a Bv.tvr. e rendelkezései felülírnák a Be. fellebbezési fórumaira vonatkozó szabályozást. Az Ítélőtábla értelmezésétől eltérően a Bv.tvr. 118/A. § (9) bekezdése éppen a Be. jogorvoslati fórumrendszerére utal vissza, nem pedig felülírja azt. [45] Lényegében ezzel az okfejtéssel áll összhangban a BKv 85. számú büntető kollégiumi vélemény is.”

Javasoljuk a törvény módosítását: Bv.tv. 406. § (7) A fellebbezést az iratok hozzá érkezését követően három munkanapon belül az (5) bekezdés a) pontja esetén a nyomozási bíró, az (5) bekezdés b) pontja esetén *tanácsulésen bírálja el* *ba) a törvényszék másodfokú tanácsa, ha első fokon a járásbíró határozott, bb) az ítélőtábla tanácsa, ha első fokon a törvényszék első fokon eljáró tanácsa vagy a törvényszék másodfokon eljáró tanácsa, bc) a Kúria tanácsa, ha első fokon az ítélőtábla másodfokon vagy harmadfokon eljáró tanácsa határozott.*

38. Az egyik törvényszék felvetésében a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtása során a tanú a rendőri elővezetés foganatosítása során hivatkozott arra, hogy két héttel korábban szült. Ugyanakkor a Bv.tv. 432. § (1) bekezdése szerint a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtására a VII. Fejezetben foglaltakat az (1a)-(3) bekezdésben meghatározott eltérésekkel kell alkalmazni, és a (3) bekezdése kimondja, hogy az elzárás végrehajtásának elhalasztása vagy félbeszakítása csak a rendbíróság helyébe lépő elzárásra kötelezett kórházi gyógykezelésének szükségessége esetén és csak ezen időtartamig engedélyezhető. Ez a törvényszék szerint méltánytalan.

Nincs probléma. A Bv.tv. 432. § (4) bekezdés 2. mondatából (az elévülési időbe nem számít be a rendbíróság helyébe lépő elzárás halasztására vagy félbeszakítására engedélyezett idő) kiténik, hogy valamiféle szabályozási zavar áll fenn. Mindezek ellenére nyilvánvalóan más a halasztás és a félbeszakítás, illetőleg a végrehajthatatlanság. Márpedig a Bv.tv. 278. §-a értelmében az elzárás vagy annak hátralevő része nem hajtható végre, ha az ítélet (2018. július 1-től: ügydöntő határozat) jogerőre emelkedését követően az elzárásra ítélt a) a szülést követően gyermekének gondozásáról egy éven át saját háztartásában gondoskodott. Mivel a Bv.tv. 432. § (3) bekezdés csak a halasztást és a félbeszakítást zárja ki, de a Bv.tv. 278. §-át nem: a rendbíróság helyébe lépő elzárás tekintetében is érvényesítendő a végrehajthatatlanság szabálya.

39. Az egyik törvényszék jelezte: utólag kiderülhet, hogy a terhelt az egészségi állapota folytán alkalmatlan a közérdekű munka végzésére, de ennek következménye csak abban az esetben egyértelműen elrendezett a végrehajthatóság megszűnésével, ha az alkalmatlanná válás az ítélet (2018. július 1-től: ügydöntő határozat) jogerőre emelkedése után következett be [Bv.tv. 289. § c) pont], viszont kérdéses, hogy milyen eljárás követendő, ha az alkalmatlanság már a jogerős kiszabás előtt fennállt. Szerinte az ügyészség – nem egységesen – a perújításban látja a megoldást.

A perújítás a megoldás. Perújításnak van helye, ha az alapügyben akár felmerült, akár fel nem merült tényre vonatkozó olyan új bizonyítékot hoznak fel, amely valószínűvé teszi, hogy lényegesen enyhébb büntetést kell kiszabni, vagy büntetés helyett intézkedést kell alkalmazni [Be. 408. § (1) bekezdés a)1. pont 2-3. fordulat]. Tehát az adott büntetés volt törvénysértő. A

felülvizsgálat csak azt a helyzetet kezeli, ha a büntetési nem kiszabása ütközik törvénybe [Be. 416. § (1) bekezdés b) pont 2. fordulat].

40. Az egyik törvényszék felvetése. Fiatalkorú esetén a pénzbüntetést behajthatatlansága esetén a) ha a 112. § lehetővé teszi (= ha az ítélet meghozatalakor tizenhatodik életévét betöltötte), közérdekű munkára vagy b) szabadságvesztésre kell átváltoztatni [Btk. 113. § (3) bekezdés]. A „sárga” Btk. kommentár szerint a bv. bíró „akkor is dönthet a behajthatatlan pénzbüntetés szabadságvesztésre történő átváltoztatásáról, ha egyébként a közérdekű munka alkalmazásának feltételei fennállnak”. Ezzel szemben a bv. bíró a fiatalkorúval szemben kiszabott behajthatatlan pénzbüntetést, ha a Btk. 112. és 113. §-a a közérdekű munka átváltoztatását lehetővé teszi, közérdekű munkára, ha az kizárt, szabadságvesztésre változtatja át [Bv.tv. 66. § (2) bekezdés]. A törvényszék mindebből arra következtet, hogy a Bv.tv. kötelező „sorrend” előírásával elvonta a bv. bíró vagylagos döntési jogát.

Nem értünk egyet. A Btk. és a Bv.tv. egymással megfelelésben áll, s így a Bv.tv. nem elvonta, hanem nem adta meg a bv. bíró döntési jogát arra, hogy tetszése alapján választhasson. Közelebbről: a bv. bíró nem dönthet szabadságvesztésre változtatásról, ha a terhelt az ítélet meghozatalakor még nem töltötte be a tizenhatodik életévét, illetőleg közérdekű munkára változtatásról, ha a terhelt az ítélet meghozatalakor már betöltötte be a tizenhatodik életévét. A „sárga” kommentár idézett része ezzel nincs ellentétben: arra utal, hogy a tizenhatodik életévét betöltött fiatalkorú esetében elvileg alkalmazható a közérdekű munka, ám a törvény mégis a szabadságvesztésre átváltoztatást írja elő.

41. Az egyik törvényszék kérdése. A közérdekű munka vagy annak hátralévő része nem hajtható végre, ha az ítélet jogerőre emelkedése után az elítélt öt évet vagy azt meghaladó időt töltött szabadságvesztésben vagy előzetes letartóztatásban (2018. július 1-től: letartóztatásban) [Bv.tv. 289. § d) pont]. Ezt a legalább öt évet folyamatosan kell-e tölteni. Erre nincs iránymutatás.

Éppen azért, mert a törvény nem köti a töltést folyamatossághoz, össztartamában értelmezendő a legalább öt év. Egyébként a közérdekű munka végrehajthatósága öt év elteltével évül el [Bv.tv. 28. § (2) bekezdés 2. fordulat]. Az öt év külön meghatározása azt zárja ki, hogy az összeszámított öt éven túl ne lehessen végrehajthatóság, ami előállhat a nem folyamatos töltés mellett az elévülés félbeszakítása miatt [Bv.tv. 14. § (5) bekezdés, 29. § (4) bekezdés].

42. Az egyik törvényszék kérdezte, hogy ha a feltételes szabadság tartamára pártfogó felügyelet alá helyezett elítélt a feltételes szabadság tartama alatt külföldön kíván munkát vállalni, a pártfogó felügyelet elrendelhető-e akként, hogy az elítélt rendszeresen „telefonon, Skype vagy videó útján tartja a kapcsolatot a pártfogóval”.

A válasz: nincs lehetőség külföldi munkavégzésre. A feltételes szabadság a szabadságvesztés része, annak végrehajtása alatt szünetel az elítélt joga a tartózkodási hely szabad megváltoztatásához [Bv.tv. 121. § (1) bekezdés b) pont], és külön rendelkezéssel nem utazhat külföldre, akit végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték, az ítélet jogerőre emelkedésétől a szabadságvesztés végrehajtásának utolsó napjáig, vagy a szabadságvesztés büntetés végrehajthatóságának megszűnéséig [a külföldre utazásról szóló 1998. évi XII. törvény 16. § (1) bekezdés c) pont ca)-cb) alpont]. Továbbá a pártfogó felügyelet nem távfelügyelet, a pártfogó felügyelő rendszeres és szükség szerint személyes kapcsolattartás útján kíséri figyelemmel a pártfogolt magatartását, munkahelyén vagy az oktatási intézményben, illetve lakóhelyén tanúsított viselkedését és életvitelét [Bv.tv. 310. § (3) bekezdés a) pont].

43. A kártalanítás

A téma nem képezte a joggyakorlat-elemzés tárgyát, de – észlelve a kártalanítási eljárások

számának radikális megnövekedését – nyitva hagytuk az alapvető problémák felvetésének a lehetőségét.

43.1. Az egyik törvényszék továbbra is vitatottnak tartja, hogy jár-e kártalanítás az elítélteknek akkor, amikor a jogszabályban előírt életteret biztosították a számára, azonban a Bv.tv. 10/A. §-ában írt egyéb sérelem (pl. illemhely elkülönítésének hiánya) igazolható. A vonatkozó bírósági gyakorlat eltérő. A törvényszéki álláspont szerint a megfelelő élettér biztosítása esetén az egyéb – a jogszabályban rögzített – sérelmek nem alapozhatják meg a bv. bírói eljárásban a kártalanítást. Ez a törvény „ehhez esetlegesen kapcsolódó” megfogalmazásából vezethető le.

A Legfőbb Ügyészség szerint a jogszabály szerint biztosított élettér „fölött” önmagában a „kapcsolódó” körülmények kártalanítást nem alapoznak meg.

A kártalanítási eljárás alapvető szabályait 2017. január 1-től – részben 2018. január 1-től és 2018. július 1-től hatályos módosításokkal – a Bv.tv. 10/A-B. §-a, részletszabályait pedig 2017. január 1-től – változatlan tartalommal – a 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 10/C. §-a tartalmazza.

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Rec (2006) 2. számú ajánlása az (új) Európai Börtön szabályokról (EBSZ) 18.1. A fogvatartási helyiségeknek, különösen azoknak, amelyek a fogvatartottak éjszakai helyéül szolgálnak, meg kell felelniük az emberi méltóság és amennyire lehetséges, a magánszféra támasztotta követelményeknek, figyelemmel az éghajlati feltételekre, eleget kell tenniük az egészség, a higiénia területén - különösen az alapterületre, a légköbméterre, a megvilágításra, a fűtésre és a szellőzésre - előírt minimális feltételeknek. 18.3. A belső jognak meg kell határoznia a szükséges minimális feltételeket az 1. és a 2. bekezdésekben felsorolt pontok vonatkozásában. 18.4. A belső jognak rendelkeznie kell az annak biztosítását szolgáló mechanizmusokról, hogy ezeket a minimális feltételeket ne sértse a büntetés-végrehajtási helyek zsúfoltsága. Az R (99) 22. számú ajánlás pedig hangsúlyozza, hogy a túlszűfolttség extrém szintjének elkerülése céljából meg kell állapítani az egyes bv. intézetek maximális befogadóképességének a mértékét.²⁸

„(S)em az EBSZ, sem más nemzetközi egyezmény nem írja elő az elhelyezés minimális négyzetméterét, miközben utal arra, hogy a minimális értékeket a hazai szabályozásban rögzíteni kell. A nemzetközi normarendszerben mégis van egy általánosan elfogadott érték, amely először az CPT 2. számú általános jelentésében²⁹ jelent meg. A szervezet rögzíti, hogy egyszemélyes elhelyezés esetén hat, míg közös elhelyezés során négy négyzetméter az elfogadható terület. Esetjogában, a túltelítettséghez köthető konkrét ügyekben pedig az EJEB következetesen hivatkozik erre a CPT-jelentésre, így a bíróság jogalkalmazó tevékenysége jogforrássá erősödött. Mindazonáltal a CPT a legideálisabbnak a 9-10 m²-es egyszemélyes zárkákat tartja. Az Európa Tanács ugyan elvárja a tagállamoktól, hogy intézkedéseket tegyenek a túlszűfolttség leküzdésére, azonban azt már magukra a kormányzatokra, illetve a hatóságokra bízta, hogy ennek milyen módon tesznek eleget.”³⁰

43.2. Az EJEB követelményrendszere³¹

A mozgástér kiszámításánál figyelmen kívül marad a zárkán belüli tisztálkodási felszerelések, szaniterek által elfoglalt hely, míg a bútorok által elfoglalt területet be kell számítani.

²⁸ Ismerteti a 32/2014. (XI. 3.) AB határozat indokolásának [17]-[18] bekezdése.

²⁹ CPT 2nd General Report CPT/INF(92) 3. 1992. április 13.

³⁰ Idézet dr. Nagy Anita előanyagából.

³¹ Dr. Csák Zsolt előanyagának rezüméje.

- 3 m² alatti mozgástér

Nem feltétlenül egyezményesértő, de az ezen vélelem megdöntéséhez a kormánynak megfelelő módon kompenzáló három együttes feltételt kell igazolnia: (1) a mozgástér csökkentésére alkalmanként, rövid időre került sor, (2) a mozgástér csökkentését zárkán kívüli szabad mozgás és megfelelő tevékenység ellensúlyozta és (3) a fogvatartás általában véve megfelelő állapotú intézményben került végrehajtásra.

E kizáró feltételrendszer hiánya: extrém túlzásfoltosság, amely önmagában is kimerítheti az egyezményesértést.

- 3-4 m² közötti mozgástér

Az egyezményesértő vélelem nem érvényesül, de a fogvatartási körülmények mérlegelésénél nyomós súllyal esik latba a szűkös elhelyezés. Az emellé párosuló nem megfelelő fogvatartási körülmények csak ekkor jutnak jelentőséghez.

- legalább 4 m² mozgástér

Önmagában egyáltalán nem veti fel az egyezményesértést.

A magyar szabályozás 2017. január 1-től (ami nem változott 2018. január 1-től, és nem változik 2018. július 1-től):

A zárkában vagy a lakóhelyiségben elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy minden elítéltre hat köbméter légtér és egyéni elhelyezés esetén legalább hat, közösen elhelyezett elítéltek esetén személyenként legalább négy négyzetméter élettér jusson [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 121. § (1) bekezdés].

Az élettér kiszámításakor a zárka vagy a lakóhelyiség alapterületéből az illemhely és a mosdó által elfoglalt területet - függetlenül attól, hogy ezek leválasztása megtörtént-e - figyelmen kívül kell hagyni [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 121. § (2) bekezdés].

Megjegyzés: 2017. január 1. napja előtt a személyenkénti hat köbméter légtér mellett még „férfi elítélt esetén legalább három négyzetméter, női elítélt és fiatalok esetén három és fél négyzetméter mozgástér” volt előírva.

A jelenleg is hatályos magyar szabályozás mindenekben eleget tesz az EJEB követelményrendszerének. Az élettér felöleli a köbméterben meghatározott légtérrel és az életterrel, aminek a személyenkénti „legalább négyzetméter” is megfelel, ha tehát azt eléri (vagy meghaladja), kiküszöböli az egyezményesértést.

A kérdésre azt a választ kell adni, hogy a személyenkénti négy négyzetméter élettér (mozgástér) biztosítása esetén – az eredményes kártalanítási eljárást is kizárva – az e mellé párosuló nem megfelelő fogvatartási körülmények közömbösek. Ellenben – figyelemmel az EJEB gyakorlatára is – a személyenkénti négy négyzetméter élettér (mozgástér) alatti helyzetben a negatív többlet már értékelés alá vonandó.

Másként fogalmazva: Ha a jogszabályban előírt élettér biztosított, a kapcsolódó sérelmek önmagukban nem alapoznak meg kártalanítást. Ha a jogszabályban előírt élettér nem biztosított, az önmagában megalapozza a kártalanítást, s ekkor értékelendők a kapcsolódó sérelmek is.

Ismert olyan álláspont is, hogy az EJEB gyakorlatában a 3 m²/fogvatartott alatti terület automatikus jogsértést jelent.³² Ez azonban egyrészt leegyszerűsítés, ez alól is van – a már rögzítettek szerint – kimentési lehetőség, másrészt nem változtat azon, hogy a magyar jogszabályban előírt élettér alatti helyzetben a magyar bv. bírónak szükségszerűen értékelnie kell a többletet, a kapcsolódó sérelmeket is.

³² Dr. Horváth Péter bíró, EJEB-gyakornok a 2018. január 11-i jelentésében a Domján ítélet kapcsán írta. http://kpintra.justice.hu/sites/default/files/jelentes_a_domjan_uggyel_kapcsolatban_0.pdf

Erre a helyzetre vonatkozik a „kapcsolódó” kitétel. A módosító 2016. évi CX. törvény javaslatának a 22. §-hoz fűzött indokolása is ezt mutatja: „A kártalanítás (...) a jogszabályban előírt élettér biztosításának hiánya és az ehhez esetlegesen kapcsolódó más, a kínzás, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmába ütköző *elhelyezési körülmény* (...) által előidézett sérelem miatt jár (...) A szabályozásból egyértelműen következik, hogy a kártalanítást *minden esetben* a kínzás, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmába ütköző *zsúfolt elhelyezési körülmény* alapozza meg. A büntetés-végrehajtási bíró a sérelem mértékének megállapításakor veszi figyelembe a *zsúfolt elhelyezés körülményből eredő sérelmet súlyosító körülmények fennállását, halmozódását.*” (A dőlt betűs kiemelés utólagos.)

Ebben az esetben nyilvánvalóan differenciálni kell a kártalanítás egy napra eső összegét [Bv.tv. 10/A. § (3) bekezdés]. Más esetben, azaz „kapcsolódó” körülmények hiányában is helye lehet a differenciálásnak, mert nem közömbös, hogy az élettér biztosításának a hiánya konkrét esetben eltérő mértékű lehet.

43.3. Az egyik törvényszék véleménye. Nem ismertetjük, mert ez valójában nem kérdés, hanem a Bv.tv. 10/A. § (4) bekezdésének összevetése a Bv.tv. 436. § (10)-(11) bekezdésével. Egyetértünk, össze kell vetni.

43.4. Az egyik törvényszék véleménye arról, hogy ha az elítélt a 2016. december 31. napját követő szabadulásáig panaszt nem terjesztett elő, az adott esetben a 2016. december 31-ig terjedő időszakra kérhető-e a kártalanítás.

A kártalanítás iránti igény benyújtásának feltétele az is, hogy az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt a 144/B. §-ban meghatározott panaszt elő kell terjeszteni a végrehajtásért felelős szerv vezetőjéhez [Bv.tv. 10/A. § (5) bekezdés 1. mondat]. Ugyanakkor a Bv.tv. 436. § (10) bekezdés a) és b) pontjában meghatározott feltételek teljesülése esetén 2016. december 31-ig is van jogosultság a kártalanításra. Ennek függvényében lehet a kérdést megválaszolni.

43.4. Az egyik törvényszék felvetése megegyezett a kollégiumvezetők 2017. november 13-15. napján tartott országos tanácskozásán másik törvényszék azon kérdésével, hogy az EJEB előtt újra indultak-e azok a kártalanítási eljárások, melyek kapcsán a felfüggesztés határideje 2017. augusztus 31. napján lejárt, de erről hivatalos tájékoztatás nem érkezett. Azaz mi a teendő.

Ha adat merül fel arra, hogy a Bv.tv. 2017. január 1-i módosítását megelőzően az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt a) a polgári bíróság előtt eljárás indult, vagy b) az EJEB-hez kérelmet nyújtottak be és a kérelmet az EJEB a módosítás hatálybalépésének napjáig nyilvántartásba vette, a büntetés-végrehajtási bíró ezen eljárások befejezéséig, illetve az EJEB eljárása esetében az ügy nemzeti elbírálásra való utalásáról szóló értesítéséig az eljárást felfüggeszti [Bv.tv. 436. § (12) bekezdés].

A bíróságok figyelmét elkerülte a kérdés tételes jogszabályi elrendezése. A fogvatartott személy esetében a büntetőeljárás lefolytatása során, továbbá a büntetőügyekben hozott határozatok végrehajtása során a bíróságokra és egyéb szervekre háruló feladatokról szóló 11/2014. (XII. 13.) IM rendelet – 2017. január 1. napjától hatályos – 188. § (1) bekezdése előírja, hogy az EJEB-nek a magyarországi fogvatartási körülményekkel kapcsolatos kérelmek vizsgálatát felfüggesztő határozata a Bv.tv. 436. § (12) bekezdése alkalmazása szempontjából a nemzeti elbírálásra utaló döntésnek tekintendő.

Tehát 2017. augusztus 31. napját követően az EJEB további intézkedése nélkül a korábban felfüggesztett eljárás folytatható. Megjegyzendő, hogy a többségi gyakorlat – pragmatikus szempontból – az eljárás folytatása mellett döntött.

Az eljárás lefolytatása esetén alappal várható, hogy az EJEB a kérelmet elutasítja, mivel az új szabályozás megfelel az elvárásainak. Ebben az esetben az is elkerülhető, hogy a terhelt kétszer kapjon kártérítést, egyszer a kártalanítási eljárásban, másodszor pedig az EJEB döntése alapján.

Az EJEB Domján kontra Magyarország ügyben 2017. november 23-án közzétett határozatának lényege: Megállapította, hogy az eddigi tapasztalatok alapján a Magyarország által bevezetett preventív és kompenzációs jogorvoslat egyaránt alkalmasnak bizonyul a börtönzsúfoltságból – és egyéb, nem megfelelő fogvatartási körülményből – eredő egyezményesértések hatékony orvoslására, továbbá a kompenzációs jogorvoslat során megítélhető kártalanítás napi összegét is az EJEB gyakorlatának megfelelően határozták meg. Minden kérelmező köteles kimeríteni az újonnan bevezetett jogorvoslati lehetőségeket. Az ügybeli elítélt kérelme idő előtt benyújtott, s az elfoghatatlanként elutasításra került.³³

Ezzel az eljárások – mondhatni az EJEB részéről is – „visszahelyeződtek” nemzeti hatáskörbe. Ennélfogva nemcsak célszerű folytatni az eljárást, hanem azt folytatni kell.³⁴

43.5. A kártalanítás tárgyában hozott határozat érintheti a sértettet. A gyakorlatban kérdéses a sértett fellebbezési joga, mert arról nincs rendelkezés a Bv.tv.-ben.

A bv. bíróság a határozatban a kártalanítás összegéből a még fennálló követelés erejéig a polgári jogi igény, illetve a bűncselekmény miatt megállapított kártérítés vagy sérelemdíj jogosultja javára történő kifizetésről rendelkezik, ha a büntetőbíróság a sértett vagy örököse javára polgári jogi igényt ítélt meg, vagy a polgári jogi igény érvényesítését egyéb törvényes útra utasította, és azt a sértett (vagy örököse) igényli (Bv.tv. 70/B. §).

A bv. bíróság végzése ellen fellebbezésre jogosult az ügyész, az elítélt, a védő az elítélt hozzájárulása nélkül is, és a fiatakorú törvényes képviselője [Bv.tv. 51. § (2) bekezdés]. Ez a főszabály. Ellenben ha e törvény, vagy más törvény eltérően nem rendelkezik, a bv. bíróság eljárására a büntetőeljárás szabályait kell alkalmazni [Bv.tv. 50. § (6) bekezdés]. Fellebbezésre pedig jogosult az, akivel szemben az ítélet rendelkezést tartalmaz, a reá vonatkozó rendelkezés ellen [Be. 324. § (1) bekezdés h) pont] és a nem ügydöntő végzés elleni fellebbezés elintézésére az ítélet elleni fellebbezés szabályai irányadók [Be. 347. § (1) bekezdés]. A Bv.tv. a sértett (vagy örököse) fellebbezési jogát nem zárta ki, vagyis nincs eltérő szabálya.

Mindezek alapján: a kártalanítás tárgyában hozott határozat ellen a sértettnek (vagy örökösének) fellebbezési joga van, feltéve, hogy adott igényét érvényesítette, mert annak hiányában a fellebbezési joga a törvényben kizártnak tekintendő.

³³ Igazságügyi Minisztérium sajtóközleménye.

<http://www.kormany.hu/hu/igazsagugyi-miniszterium/hirek/elfogadta-az-emberi-jogok-europai-birosaga-a-bortonzsufoltsagra-adott-magyar-valaszt>

³⁴ Dr. Horváth Péter bíróság, EJEB-gyakorlatok a 2018. január 11-i jelentésében a Domján ítélet kapcsán írta: (...) az EJEB nem hoz semmilyen határozatot nemzeti elbírálásra utalásról, tartalmilag tekintve a hatékony hazai jogorvoslat ki nem merítése (non-exhaustion) miatti elutasító döntése hordozza magában ezt a kvázi „nemzeti elbírálásra utalást” (...) értesítést kizárólag a kérelmezőnek, illetve képviselőjének küld a kérelem elutasításáról (...) így az otthon felfüggesztett eljárást e nélkül, illetve ilyen értesítés hiányában kell lefolytatni (...) a kérelmező kétszer (illetve párhuzamosan) nem kaphat kártalanítást (...) Ha pedig nem kaptak kártalanítást, pedig kértek (...) nagy valószínűség szerint Strasbourgban sem lenne eredményes az igény, hiszen – ha más releváns jogsértés nem merült fel – az EJEB egy belső jog szerint már elbírált döntést nem ír(hat) felül (4th instance).

http://kpintra.justice.hu/sites/default/files/jelentes_a_domjan_uggyel_kapcsolatban_0.pdf

II. Az ügyész

44. A jelentések úgy látják, hogy az ügyész – bv. bíraskodással kapcsolatos – tevékenységének nincsenek szabályozási vagy gyakorlati akadályai.

A Bv.tv. nem szól arról, hogy a bv. ügyekben való eljáráshoz van-e szükség – miként a bíró és a bírósági titkár esetében – az ügyész kijelölésére. Ilyen követelményt nem támaszt sem az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. törvény, de még a bv. törvényességi felügyeleti és jogvédelmi ügyészi tevékenységről szóló 20/2014. (XII. 23.) LÜ utasítás sem. Ennek szem előtt tartásával megállapítható, hogy nem törvényességi kérdés az ügyész esetleges belső kijelöltsége, vagy annak hiánya.

Több törvényszék a reintegrációs őrizet keretében kijelölt lakás eseti elhagyásának engedélyezését [Bv.tv. 61/A. § (6) bekezdés] érintően jelezte, hogy a kérelem gyakran olyan időpontban érkezik, amikor azonnal kell dönteni (pl. temetés, munkavégzéshez szükséges egyeztetett orvosi vizsgálat), és így egyfelől elmarad az ügyész nyilatkozatának beszerzése [Bv.tv. 50. § (1) bekezdés b) pont], másfelől az ügyész gyakorlatilag el is eshet a jogorvoslat előterjesztésének lehetőségétől, ha a határozat már a meg is történt elhagyást követően érkezik hozzá. Ilyen helyzetben a jogorvoslati lehetőség „kiüresedik”. Esetleges fellebbezés mellett is „okafogyottá” válhat a felülbírálat. Az egyik törvényszék szerint ennek megoldására a Bv.tv. módosítására volna szükség.

A Legfőbb Ügyészség ugyancsak erről a nehézségről írt, még hozzá egy nyelven („okafogyott”, „kiüresedik”). Megjegyezte, hogy többször azonban nem volt ésszerű indoka a késedelmes megküldésnek.

A törvény más helyütt elrendezi, hogy mi a teendő, amennyiben a szabadságvesztés [Bv.tv. 39. § (9) bekezdés], az elzárás [Bv.tv. 40. § (7) bekezdés], a közérdekű munka [Bv.tv. 41. § (5) bekezdés], 2018. január 1-től a rendbíráság helyébe lépő elzárás [Bv.tv. 43/B. § (2) bekezdés] végrehajtásának elhalasztása iránti kérelem „elintézésre alkalmatlan időben” érkezik. Feltehetően ilyesmi megoldásra vár a törvényszék. (Felhívjuk a figyelmet rá, hogy a továbbiakban az eseti engedélyt intézkedésnek tekintjük, mellyel szemben nincs helye jogorvoslatnak. A további okfejtés csak az ellenkező értelmezésre vonatkozik.)

Minden helyzetre azonban nincs törvényi megoldás. Ezekben az általános társadalmi felfogás értelmében méltánylandó „menni kell” esetekben is az a lényeg, hogy legyen döntési lehetősége a bv. bírónak, akár annak árán is, hogy az ügyész ténylegesen elesik a hatékony jogorvoslati lehetőségétől, és/vagy a felülbírálat okafogyottá válik. Egyébként nincs olyan szabály, hogy a bv. bíró végzése az ügyész esetleges fellebbezése miatt ne lenne végrehajtható. Ez mutatja meg elsődlegesen, hogy a döntés ekkor sem szenved legitimitási hiányban.

A törvényszékek – miként a BvOP is – igénylik az ügyészi részvételt a meghallgatásokon, melynek praktikus oka az, hogy így azonnal kivehető a jogorvoslati nyilatkozata, vagyis gyorsul az ügymenet. Ennél fontosabb szempont, hogy az ügyész által jelen legyen az ügyészi szakértelem is, aminek a bv. bíró általi azonnali megismerése és akceptálása szükségtelenné teheti az ügyész esetleges fellebbezését. Itt említendő, hogy az egyik ítéletábra szerint az ügyészi indítványok túlnyomó részükben megalapozottak, és a bíróságok ritkán hoznak az indítvánnyal ellentétes döntést, az ügyészi és a bv. bírói álláspontok egybeesése az egyik törvényszéken százszázalékos volt. Ha az ügyész nincs jelen, ellenkező álláspontja már csak a fellebbezésében jelenik meg. Ez viszont ellentmond annak az igénynek, hogy a bv. bírói ügyek minél előbb befejezést nyerhessenek. Az ügyészi jelenlét azért is bír jelentőséggel, mert a meghallgatáson felmerült tények ismeretében az ügyésznek lehetősége van indítványának azonnali visszavonására is, ami az eljárás megszüntetésével [Bv.tv. 50. § (1) bekezdés g) pont 1. fordulat] jár, s tárgytalanná teszi a bv. bíró érdemi határozathozatalát.

Az egyik ítélőtábla a bv. bírák és a bv. ügykörben eljáró ügyészek kiváló szakmai kapcsolatáról írt.

A meghallgatásokon az ügyészi részvétel inkább jellemzőnek mondható – eltekintve az egyik ítélőtábla reintegrációs őrizettel kapcsolatos meghökkenítő közlésétől: az egyik törvényszéken egyszer sem, a másik törvényszéken fele részben, a harmadik törvényszéken általában megjelent az ügyész.³⁵ Az egyik ítélőtábla szerint a reintegrációs őrizetes ügyekben lényegesen többször volt jelen a meghallgatáson az ügyész, mint más ügýtípusokban.

A jelenlegi helyzet: a bv. törvényességi felügyeleti és jogvédelmi ügyészi tevékenységről szóló 20/2014. (XII. 23.) LÜ utasítás 6. § (1) Az ügyész a bv. bíró (...) által tartott meghallgatáson lehetőség szerint, az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt meghallgatásán, továbbá a bv. bírói tárgyaláson minden alkalommal részt vesz.

Az utasítás tehát a tárgyaláson való kötelező ügyészi rendelkezésnek eleget tesz („részt vesz”). A meghallgatáson való részvétel nem kötelező jellege folytán pedig az utasításbeli főszabályból („lehetőség szerint”) ugyanakkor kiolvasható a részvételi gyakoriságra való felhívás. Ennek aligha felel meg, ha az ügyészi jelenlét mérsékelt arányú.

A Legfőbb Ügyészség álláspontja szerint az ügyész meghallgatásról való távolléte nem ellentétes a vonatkozó törvényi rendelkezéssel, valamint az idézett legfőbb ügyészi utasításban írtakkal. A Legfőbb Ügyészség mindazonáltal egyetért azzal, hogy a meghallgatáson való ügyészi jelenlét elősegítheti a megalapozott bv. bírói döntés meghozatalát, ezért arra a jövőben is ösztönzi az ügyészeket minden olyan esetben, amikor a részvétel más irányú hivatali feladataik ellátását nem akadályozza. Ennek is köszönhetően 2017-ben 12 %-kal (12.437-ről 14.011-re) nőtt a bv. bírói meghallgatásokon, illetve tárgyalásokon való ügyészi részvétel.

III. A védő

45. A törvény alkalmazásában védő: a Be. szerinti védő, valamint a büntetések és az intézkedések végrehajtása alatt az elítélt vagy az egyéb jogcímen fogvatartott bv. ügyében eljáró ügyvéd (Bv.tv. 3. § 15. pont). Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítás iránt indított büntetés-végrehajtási bírói eljárásokban védő alatt a jogi képviselőt is érteni kell.[Bv.tv. 50. § (7) bekezdés].

A Bv.tv. tartalmaz a perbíróság hatáskörébe tartozó rendelkezéseket is. Ezek részben a már jogerős ügödöntő határozatok végrehajtásához kötődnek: Bv.tv. 39. § a szabadságvesztés végrehajtásának elhalasztása, Bv.tv. 40. § az elzárás végrehajtásának elhalasztása, Bv.tv. 41. § a közérdekű munka végrehajtásának elhalasztása, Bv.tv. 42. § halasztás és részletfizetés engedélyezése pénzbüntetés esetén, Bv.tv. 43. § javítóintézeti nevelés végrehajtásának elhalasztása, Bv.tv. 43/A. § a kiutasítás végrehajtásának elhalasztása, 2018. január 1-től Bv.tv. 43/B. § rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának elhalasztása, 2018. július 1-től Bv.tv. 44/A. § bírósági mentesítés.

Ezek közül direkt módon védői és fiatalkorú esetében törvényes képviselői kérelmezhetőségről (majd) a Bv.tv. 44//A. § szól. Ez nem okoz problémát egyebekben sem, mert kérelmezési jogát az elítélt a védője (a rendbírósággal sújtott a képviselője), fiatalkorú elítélt a törvényes képviselője útján is gyakorolhatja.

³⁵ Ez a megállapítás értelemszerűen a vizsgált ügyekre vonatkozik. A Legfőbb Ügyészség kimutatta, hogy ahol a jelentés szerint nem volt ügyészi jelenlét, ott az adott törvényszék 2015. április 1. és 2017. december 31. napjai között tartott 157 bv. bírói meghallgatásból 41 esetben vett részt az ügyész.

A jelenlegi helyzetben az előzetesen letartóztatott vagy ideiglenesen kényszergyógykezelt esetében a büntetőeljárásban adott meghatalmazás vagy kirendelés hatálya kiterjed a bv. ügyre is [Bv.tv. 11. § (4) bekezdés utolsó mondat]. A jogerős ügydöntő határozattal kiszabott büntetés vagy alkalmazott intézkedés végrehajtása körében csak akkor járhat el védő, amennyiben ezen eljárásra külön feljogosítottá válik. Ugyanis: a kirendelés, illetőleg a meghatalmazás hatálya - ha a meghatalmazásból más nem tűnik ki - a büntetőeljárás jogerős befejezéséig tart, de kiterjed a perújításra, a felülvizsgálatra, valamint a különleges eljárásokra is [Be. 49. § (1) bekezdés] – tehát a bv. ügyekre már nem.

A helyzet 2018. július 1-től változik: A meghatalmazás hatálya - ha a meghatalmazásból más nem tűnik ki - a büntetőeljárás jogerős befejezését követően kiterjed azon eljárásokra, amelyek a végrehajtás körében az alapügyben eljáró bíróság hatáskörébe tartoznak, valamint a bv. ügyre. Letartóztatott vagy előzetes kényszergyógykezelt esetében a büntetőeljárásban adott meghatalmazás vagy kirendelés hatálya kiterjed a bv. ügyre is. [Bv.tv. 11. § (4a) bekezdés]

A módosító 2017. évi CXCVII. törvény javaslatának 410-475. §-hoz fűzött indokolásából: „tartalmi változtatást is eszközöl, amikor meghatározza a védői meghatalmazás terjedelmét. A hatályos szabályozás a kényszerintézkedés hatálya alatt álló esetekben mondja ki a büntetőeljárásban adott meghatalmazás vagy kirendelés hatályának kiterjedését a bv. ügyre, az ezen a körön kívüli meghatalmazás terjedelmére vonatkozóan azonban a szabályozás kiegészítése indokolt. Erre tekintettel a törvény a hiánypótlás célzatával egyértelművé teszi, hogy - eltérő megállapodás hiányában - a meghatalmazás hatálya a büntetőeljárás jogerős befejezését követően kiterjed azon eljárásokra, amelyek a végrehajtás körében az alapügyben eljáró bíróság hatáskörébe tartoznak (pl. halasztás, részletfizetési kérelem), továbbá a bv. ügyre.”

Az egyik ítéletábra szerint „akkor jár el a korábban a büntetőeljárás során a védelmet biztosító ügyvéd, ha a meghatalmazása a bv. szakra is kiterjed”. Ilyen tartalmú meghatalmazás – érthető okból („sikertelenségi klauzula”) – bizonyára kivételes.

Az elítélt természetesen nincs kötve az alapügyben eljáró védőjéhez, hiszen bármikor újabb védőt hatalmazhat meg, illetőleg (a 2018. július 1. napja utáni helyzetben is) kérheti addigi kirendelt védőjének a felmentését, és új védő kirendelését.

A védő részvétele a bv. bírói eljárásban általában csak lehetőség, és kizárólag a tárgyaláson kötelező (2018. július 1-től átfogalmazottan) a jelenléte [Bv.tv. 50. § (1) bekezdés b) pont], azaz: a büntetőeljárásbeli kötelező védelemről nincs szó. Helyesen állapította meg az egyik ítéletábra, hogy a bv. eljárásokban „nincs ügyvédkényszer”. Következésképpen annak nincs olyan esete (pl. fogvatartás, kóros elmeállapot, az eljárás nyelvének nem értése), amikor kötelezővé válna a védő bevonása. Mindezek mellett a bv. bíró az elítélt és egyéb jogcímen fogvatartott, ezek törvényes képviselője vagy nagykorú hozzátartozója, külföldi állampolgár esetén továbbá hazája (2018. július 1-től: állama) konzuli tisztviselője kérelmére vagy hivatalból, de a Be. 48. § (3) bekezdése alapján, ekként – ha szükségesnek tartja – védőt rendel [Bv.tv. 11. § (4) bekezdés 2. mondat] ki, pontosabban a szükségesség megítélés függvényében rendelhet ki.

Az egyik védő kirendelésére azért került sor, mert „az elítélt nehezen kommunikál, a beszéde alig érthető”, amit az ítéletábra úgy vett, hogy „az elítélt jogainak biztosítása érdekében a védő kirendelése nyilvánvalóan indokolt volt”. Tartunk tőle, hogy közvetve a Be. 46. § c) pontban gondolkodás áll a kirendelés mögött, de egyébiránt a kirendelés a kirendelhetőség folytán nem kifogásolható azzal, hogy a kommunikáció megnehezülése jeltolmács igénybevételével (is) ellensúlyozandó, ami viszont kötelező, elmaradása felülbírálat során hatályon kívül helyezéshez vezető eljárási hiba.

BH 2016.111. A súlyos fokban kommunikációképtelen terhelt a beszédfogvatékkal esik egy tekintet alá, ezért kihallgatása csak szakember (tolmács) közreműködésével törvényes.

BH 2013.208. Ha a nem magyar anyanyelvű terhelt az eljárás során az anyanyelvét kívánja használni, részére tolmácsot kell kirendelni. A tolmács jelenléte a tárgyaláson (nyilvános ülésen) kötelező, távollétében az nem tartható meg.

Az egyik törvényszék gyakorlata, hogy ha az elítélt fogvatartott, akkor részére a Be. 46. § b) pontjára hivatkozással védőt rendelnek ki.

Amitől az előbb még csak tartottunk, az itt világossá vált. Ebből az tűnik ki, hogy kötelező védelemben gondolkodnak. Ez az előbb már kifejtettek értelmében, vagyis a kirendelhetőség ellenére mégis téves gyakorlat, mert a Bv.tv. 11. § (4) bekezdés 2. pontja, illetőleg a Be. 48. § (3) bekezdése, és nem a Be. 46. § b) pontja alapján van – hangsúlyozottan – lehetőség a védő kirendelésére.

Utalunk viszont arra, hogy a szabálysértési bíráskodás joggyakorlat-elemzése is a következőkre jutott: „Kötelező képviseletet a szabálysértési törvény kizárólagosan a bíróság elé állításos eljárásra ír elő [Szabs.tv. 124. § (3) bekezdés 1. mondat: a rendőrség ügyvédet rendel ki, ha az eljárás alá vont személynek nincs meghatalmazott ügyvédje]. Ez olyan speciális szabályozás, hogy a szabálysértési eljáráson nem kérhető számon a büntetőeljárás kötelező védelemre vonatkozó szabályozásának a követése. Ily módon mutatkozhat meglepőnek, mégsem kötelező az eljárás alá vont személy érdekeinek ügyvédi képviselete, ha fogva tartják, hallássérült, siketvak, vak, beszédképtelen vagy – a beszámítási képességére tekintet nélkül – kóros elmeállapotú, a magyar nyelvet, illetőleg az eljárás nyelvét nem ismeri, egyéb okból nem képes személyesen védekezni [Be. 46. § b)-e) pont].” Ez vonatkozik – általános kötelező védelem hiányában – a bv. bíráskodásra is.

2018. július 1-től a Bv.tv. 11. §-a kiegészül: (9) A bv. ügyben és a fogvatartási ügyben az elítélt és az egyéb jogcímen fogvatartott fiatalkorú törvényes képviselőjét felvilágosításkérési és iratmegismerési jog illeti meg és önálló nyilatkozattételi jogosultsága van. A törvényes képviselet ellátása érdekében a fiatalkorú törvényes képviselője - a fogvatartást foganatosító szerv rendjének a megtartásával - mind szóban, mind írásban és személyesen ellenőrzés mellett tarthat kapcsolatot. Ez esetben a telefonon történő és a személyes kapcsolattartás nem számítható be a rezsimszabályokhoz igazodó kapcsolattartásként.

A jelentésekből az a kép bontakozik ki, hogy a védő kötelező részvételével (jelenlétével) tartandó tárgyalásra eleve csekély számban került sor. A védő eljárásának száma a fakultatív részvételével (jelenlétével) tartható meghallgatáson mérsékelt, amikor mégis eljár, az jellemzően a feltételes szabadsághoz és a reintegrációs őrizethez kapcsolódik.

Az egyik ítéletábra kimutatása szerint a területén vizsgált összesen 453 ügyből 40 esetben (8,8%) járt el védő, ezen belül 33 meghatalmazott (82,5%) és 7 kirendelt (17,5%). Egy másik ítéletábra kimutatása alapján a vizsgált összesen 883 ügyből 52 esetben (5,88%), ezen belül 38 meghatalmazott (73%) és 14 kirendelt (17%). [Az egyik – más ítéletábrához tartozó – törvényszék kimutatása szerint az általa vizsgált összesen 114 ügyből 15 esetben (13,15%) járt el védő, ezen belül 12 meghatalmazás (80%), 3 kirendelés (20%) alapján.] Érdemes megjegyezni, hogy vannak olyan törvényszékek, amelyek egyetlen esetben sem rendeltek ki védőt.

A két ítéletábra adatsorának egybevetésével megkövethető megállapítás, hogy az ügyek kb. 7-8%-ában jár el védő, s közülük kb. 70-80% meghatalmazott és kb. 20-30% kirendelt. Az adatokkal óvatosan kell bánni, az egyik törvényszék pl. az ügyei 1-2%-ára tette a védői részvételt.

Az egyik ítéletábra a meghatalmazott védő esetében nagyobb aktivitást észlelt, mint amikor kirendelt védő járt el. Egy másik ítéletábra szerint a védő kirendelése sem feltétlenül biztosítja az

elítelt hatékony védelmét, mert előfordult, hogy az elítelt fellebbezett, míg a védő nem. Megjegyezzük, hogy a védő a bv. ügyben is független résztvevője az eljárásnak, függetlensége az elítelt vonatkozásában is fennáll, amit az „önálló” indítványozási (2018. július 1-től: nyilatkozattételi) joga [Bv.tv. 11. § (1) bekezdés], s az juttat kifejezésre, hogy az elítelt nélkül is jogosult – de nem kötelezett – a fellebbezésre [Bv.tv. 51. § (2) bekezdés]. A védő önálló eljárási státusa alapján a szakmai kompetenciája körébe tartozik, hogy mit és miként tart reálisnak és megfelelőnek a terhelt érdekei szempontjából. Önmagában még az általános körű védői passzivitásból, a nem-fellebbezésből nem vonható következtetés az ellátott védelem elégtelenségére, s nem vezet érdekellentétet sem.³⁶

Az egyik (itt: az előzőhöz képest másik) ítéletértékelése: „A védői aktivitás hiánya a bv. eljárásokban összefügg azok jellegével (egyszerű megítélésű ügyek, bizonyítás felvételére kivételes esetben kerül sor, a jogszabály pontosan meghatározza a kérelmek teljesítésének feltételeit például a feltételes szabadság, az enyhébb végrehajtási fokozat, az enyhébb végrehajtási szabályok vagy a reintegrációs őrizet engedélyezése esetében, a bv. intézetek az elítéltek javára is megteszik előterjesztéseiket), illetőleg a meghallgatások helyszínével és megközelíthetőségével (vidéki bv. intézetek), ennek ellenére a vizsgálat nem tárt fel a védelem jogának teljesülésével kapcsolatban szabályozási vagy gyakorlati problémákat.”

Ezzel egyetértünk. A további, és egyúttal alapvető okot az képezi, hogy a Bv.tv. – miként a Szabs.tv. – eredendően nem célozza meg a nem személyesen gyakorolandó védelem jogának a kiszélesítését.

Az egyik törvényszék a védő kirendelését a bv. intézetben fogvatartott elítéltek és egyéb jogcímen fogvatartottak fegyelmi felelősségéről szóló 14/2014. (XII. 17.) IM rendelet 23. § (1) bekezdésére alapozta.

A jogszabályhely szerint: a fogvatartott a fegyelmi eljárás bármely szakaszában védőt hatalmazhat meg, vagy védő kirendelése iránti kérelmet terjeszthet elő a bv. bíróhoz. Ez azonban csak leképezése a Bv.tv. szabályozásának, és meghaladása a tárgybeli korábbi „védőt nem ismerő” 11/1996. (X. 15.) IM rendelet szabályozásának, vagyis ez nem a kirendelés jogalapja. Sejtteni véljük, hogy az adott jogszabályra utalás azt jelentheti, hogy a fegyelmi eljárást nem tekinti bv. ügynek. Ellenben a bv. ügyek közé tartozik a fegyelmi eljárás mint a büntetés (stb.) végrehajtásával kapcsolatos olyan eljárás, amely a végrehajtás rendjének fenntartására irányul, és lényeges kihatással van az elítelt és az egyéb jogcímen fogvatartott jogaira és kötelezettségeire (Bv.tv. 3. § 1. pont).

A jelentések szerint nem volt olyan helyzet, amikor összetalálkozott volna a meghatalmazáson és a kirendelésen alapuló védelem, emellett helyesen közölték: a meghatalmazásnak van elsőbbsége, a kettősség a Be. 48. § (4) bekezdése alapján oldandó fel.

A védő Bv.tv. 11. § (1) bekezdésében biztosított irat-betekintési (2018. július 1-től: iratmegismerési) jogának tartalmát a Bv.tv. 26. §-a tölti ki tartalommal. Ezt azonban a jelentések nem érintették.

A jelentések nem találkoztak konzuli képviselő fellépésével.

IV. A reintegrációs őrizet

46. Az összerendezés

³⁶ A védői jogok jogok a bírósági eljárásban. Összefoglaló vélemény, vizsgálat 7.7. pont.
http://www.kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/elfogadott_osszegzo_velemeny.pdf

A reintegrációs őrizetet a Bv.tv. törvény két helyen szabályozza. Az áttekinthetőség érdekében – remélhetően logikus sorrendben – ezen szabályokat a végrehajtási rendeletek szabályaival együtt rendeztük össze. Függetlenül attól, hogy mi érinti közvetlenül a bv. bíró tevékenységét, illetőleg arról van-e mondandók.

47. A cél

Fontos kérdés. Elsődlegesen a jogintézmény lényegének feltárása szempontjából, ami átvezet annak megoldhatóságához is, hogy milyen „szigort” célszerű alkalmazni a kijelölt lakás elhagyása cél-okainak meghatározásánál. Amennyiben ugyanis a helyén kezeljük, hogy a büntetés-végrehajtás keretében folyó általános reintegráción belül a speciális reintegrációs őrizet az általánost továbbberősítő funkcióval bír, akkor az általános célhoz kell igazodnia a cél-okok meghatározásának is. Vagyis ez a speciális cél nem írhatja felül, nem ronthatja le az általános célt.

A reintegrációs őrizetet a 2014. évi LXXII. törvény 113. §-a 2015. április 1-től hatályosan iktatta be a Bv.tv.-be. A módosító törvény javaslatának általános indokolása túlzó mértékű magyarázkodásba nem bocsátkozott: „újítás a (...) bevezetése (...) a bv. intézetek telítettségének csökkentése és a fogvatartottak társadalmi beilleszkedésének elősegítése érdekében”.

A kettős cél mindkét elemében általános irány, pragmatikus jogpolitikai cél. A bv. bíró döntését viszont az az irány kell mozgassa, hogy ha a megszabott általános és speciális előfeltételek adottak, akkor a rábizott további szabályokat az elítelt társadalomba való beilleszkedése (precízebben: visszailleszkedése³⁷) érdekében alakítsa. Ez nem is lehet másként, hiszen a Bv.tv. alapvető rendelkezése szerint a büntetés-végrehajtás feladata a büntetési célok érvényesítése, az egyéniesítés szempontjainak, az egyéni megelőzés szolgálása [Bv.tv. 1. § (1) bekezdés], mégpedig úgy, hogy „elősegítse az elítelt társadalmi beilleszkedését és a jogkövető magatartás kialakulását” [Bv.tv. 1. § (2) bekezdés].

A reintegrációs őrizet célja valójában egybeesik a szabadságvesztés végrehajtásának a céljával, merthogy a szabadságvesztés végrehajtásának célja az ítéletben (2018. július 1-től: ügydöntő határozatban) meghatározott joghátrány érvényesítése, valamint a végrehajtás alatti reintegrációs tevékenység eredményeként annak elősegítése, hogy az elítelt szabadulása után a társadalomba sikeresen visszailleszkedjen és a társadalom jogkövető tagjává váljon [Bv.tv. 83. § (1) bekezdés].

A szabadságvesztés végrehajtása során tehát eleve reintegrációs tevékenység (is) folyik, amihez – miként például a feltételes szabadságra bocsáthatóság – a reintegrációs őrizet (is) szükségszerűen igazodik, azt mintegy – így látjuk: hathatósan (hatékonyan) – kiegészíti.

A célban megjelenő idea mellett a törvény kellő figyelemmel van rá, hogy mégiscsak társadalomra veszélyes cselekményt (bűncselekményt) elkövetett, társadalomra egyértelműen veszélyes (végrehajtandó szabadságvesztésre elítelt) személy számára ad – a korábbiakhoz képest – jelentős kedvezményt (a teljes körű szabadságelvonás feloldását). A törvény ezért relatíve szabad, de egy lakásban tartózkodáshoz és annak elhagyásában engedélyhez kötött, s elektronikus eszközzel felügyelt életkörülményeket enged a számára. Mindezt annak érdekében, hogy elősegítse az elítelt visszailleszkedését az általa megsértett társadalomba.

A reintegrációs őrizet a formális megjelenésében módfelett hasonlítani látszik a házi őrizethez (2018. július 1-től: a bűnügyi felügyelet lehetséges formájához), de alapvetően eltérő a rendeltetésük: „közös bennük annyi elem, hogy mindkettő hozzájárul a <börtönképesség> csökkenéséhez. A célját tekintve a reintegrációs őrizet esetében az alapvető feladat, hogy az elítéltek minél hamarabb visszakerüljenek a társadalomba, addig a házi őrizet esetében a Be. 129.

³⁷ A reintegráció jelentése: helyreállítás, visszaállítás, visszahelyezés.

§-ban biztosított előzetes letartóztatás kiváltása az elsődleges cél”.³⁸

Egyebekben a reintegrációs őrizet racionális alku az állam és az elítélt között. Az állam célzott nyeresége, hogy (1) intézményesen emberi és anyagi infrastruktúrát, végső soron pénzt takarítson meg, s ezáltal egyúttal elérje (2) a Bv.tv. preambulumban foglalt és a nemzetközi kötelezettségvállásaiból is következő eredendő azon célt is, hogy védje a további fogvatartott sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait, kiemelten emberi méltóságának a tiszteletben tartása érdekében, a kínzás, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmának és az egyenlő bánásmód követelményének érvényesülését, s (3) mindezek érdekében számottevő engedményt nyújt az adott viszonylag kevésbé társadalomra veszélyes elítélt részére. Az elítélt nyeresége az, hogy az, hogy (1) a társadalomtól szigorúan izolált körülmények közül kikerülve átmenetileg relatíve, de mégis jóval szabadabb életkörülmények közé kerülhet, továbbá (2) jóval realisabb esélyt kap a társadalomba való visszailleszkedésre, végső soron a személyi szabadságának teljes körű visszaszerzésének érdekében, (3) aminek fejében ígér, jelesül azt, hogy a rá rótt szabályokat maradéktalanul megtartja. Az állam nyeresége és engedménye, valamint az elítélt nyeresége és ígérete – a társadalom szempontjából szemlélve – kellő mértékben egyensúlyban áll egymással. Az állam és az elítélt alkuja tehát egy sajátos büntetőjogi kontraktus. Ennek biztosítékaként, ha azt az elítélt megszegi, az állam visszaveszi az engedményét, melynek következményeként – amennyiben az elítélt nem volt feltételes szabadságra bocsátható – le kell töltenie a fennmaradó büntetését, illetőleg feltételes szabadságra bocsáthatósága kétségessé válhat.

Az egyik ítélőtábla jelezte, hogy az utalt döntés értelmében a reintegrációs őrizet célja a „családi és társadalmi integráció”. Az egyik ítélőtábla által utalt döntéssel elutasításra került sor, mert az elítélt ellen újabb büntetőeljárás indult nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt, ami ugyan önmagában nem kizáró ok, de nincs a szabadságvesztés célja megvalósulásának vizsgálatához szükséges érdemesség. Egyetértünk azzal, hogy az elkövetési időnek is van jelentősége, amit nem jelölt meg.

48. A fogalom

A reintegrációs őrizet fogalmilag az elítélt szabadságának teljes elvonását megszünteti, de mozgási szabadságát és a tartózkodási helye szabad megválasztásának jogát korlátozza [Bv.tv. 187/A. § (3) bekezdés]. Ez bizonyos mértékben korrigálandó, mert az elítélt mozgási szabadsága valóban korlátozott, míg a tartózkodási hely szabad megválasztásának joga megvonásra kerül.

„Európában a reintegrációs őrizet elnevezése electronic monitoring (EM) és Európában kétféle modellt létezik az alkalmazására vonatkozóan, az ún. frontdoor és az ún. backdoor modell. A kettő közötti lényegi különbség, hogy míg a frontdoor modellnél az elítélt a bv. intézetbe be sem kerül, addig a backdoor modellnél az elítélt bv. intézetből történő korábbi kiengedésére kerül sor lábbilincs alkalmazásával.

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Rec (2014) 4. számú ajánlása részletesen rögzíti az electronic monitoring célját, s annak érdekében, hogy támogassa ezen alternatív szankció szélesebb körű alkalmazását, illetve hogy a tagállamok a szabadságvesztés büntetést mintegy ultima ratio jelleggel alkalmazzák, felsorolja az alkalmazási lehetőségét a büntetőeljárás során. Így: a büntetőeljárás tárgyalás előtti szakaszában; a börtönbüntetés felfüggesztésének vagy végrehajtásának feltételeként; a kiszabott büntetés vagy intézkedés végrehajtása felügyeletének önálló módjaként; más próbaidős beavatkozásokkal együtt; börtönben tartózkodó elítéltek szabadulását megelőzően; feltételes szabadlábra helyezés keretében; bizonyos típusú elkövetők börtönből történő kiengedését követő intenzív irányítása felügyeleti intézkedéseként; a bűnelkövetők börtönbeli vagy nyitott börtönök határain belüli mozgása ellenőrzésére; egyes

³⁸ Idézet dr. Nagy Anita előanyagából.

gyanúsítottakkal vagy elkövetőkkel szemben konkrét bűncselekmények áldozatai védelmére (...)

Az ajánlás deklarálja az electronic monitoring fogalmát, miszerint: Az <elektronikus felügyelet> egy olyan általános kifejezés, amely a büntetőeljárásban részt vevő személyek helyzetének, mozgásának és meghatározott magatartásának megfigyelésére utal. Az elektronikus megfigyelés jelenlegi formái rádióhullámú, biometrikus vagy műholdas nyomkövető technológián alapulnak. Ezek általában egy, a személyre felhelyezett eszközt jelentenek, melyet távolról felügyelnek.”³⁹

Kérdéses, hogy a reintegrációs őrizet tartama alatt engedélyezhető-e a kijelölt lakás elhagyásának olyan célja, amely abba a körbe esik, amely körben szünetel a szabadságvesztést töltő elítélt joga [Bv.tv. 121. § (1)-(2) bekezdés]: a békés gyülekezéshez, a sztrájkhoz, a szabad orvosválasztáshoz, ahhoz, hogy az országgyűlési képviselők, a helyi és kisebbségi önkormányzati képviselők és polgármesterek, valamint az európai parlamenti képviselők választásán választható legyen, az elektronikus ügyintézéshez, valamint amelyekre a közügyektől eltiltás, illetve a bíróság ítéletében (2018. július 1-től: ügydöntő határozatában) meghatározott foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás és kilitálás kiterjed.

Az értelmezhetőség dilemmás. Elsőre úgy tűnik, hogy helytelen a Bv.tv. 187/A. § (3) bekezdésén túleső jogmegvonás. Igen ám, de aligha kérdőjelezhető meg, hogy pl. a foglalkozástól eltiltott az adott foglalkozást nem gyakorolhatja, a járművezetéstől eltiltott nem vezethet, a kilitált nem térhet vissza az érintett helyre. Megjegyzést érdemel, hogy ez a probléma fennáll a feltételes szabadság tekintetében is.

Javasoljuk, hogy a Bv.tv. direkt szabályozással rendezze annak a kérdését, hogy amely körben szünetel a szabadságvesztést töltő elítélt joga [Bv.tv. 121. § (1)-(2) bekezdés], szünetel-e a reintegrációs őrizet és a feltételes szabadság tartama alatt.

49. Az előterjesztés

A reintegrációs őrizet elrendelésére a bv. intézet tesz előterjesztést a bv. bírónak [Bv.tv. 61/A. § (1) bekezdés]. A bv. intézet Befogadási és Fogvatartási Bizottsága (BFB) tesz javaslatot a reintegrációs őrizet elrendelésére [Bv.tv. 96. § (1) bekezdés a) pont]. A reintegrációs őrizet elrendelését a szabadságvesztés végrehajtása alatt egy alkalommal az elítélt vagy védője is kezdeményezheti. A kérelmet a bv. intézet – értékelő véleményével és javaslatával – tizenöt napon belül továbbítja a bv. bírónak [Bv.tv. 61/A. § (2) bekezdés]. A kezdeményezés azonban mégsem csupán kezdeményezés, valójában – ahogy a továbbiakban a Bv.tv. maga is így nevezi – kérelem, amit a bv. intézet akkor sem tekinthet nem létezőnek, amennyiben azt a véleményével nem egyezőnek találja. Ezért a kezdeményezést a továbbiakban mindvégig kérelem gyanánt jelöljük.

Javasoljuk a törvény módosítását: Bv.tv. 61/A. § (2) A reintegrációs őrizet elrendelését a szabadságvesztés végrehajtása alatt egy alkalommal az elítélt vagy védője is kérelmezheti.

A BFB az elítéltet meghallgatja [Bv.tv. 96. § (2) bekezdés]. A Bv.tv. nem mondja ki, de abból, hogy a BFB tesz javaslatot, értelemszerűen látszik következni, hogy a BFB-t megilleti a javaslatétel a védelmi kérelemre vonatkozó vélemény kialakításához is. E feladat(ok) testületre testálása nyilvánvalóan a szubjektív elem kiküszöbölését szolgálja.

Mindkét esetben a bv. intézet a tényleges előterjesztő. Tételesen: a reintegrációs őrizet alkalmazása iránt, továbbá az elítélt kérelme esetén a bv. intézet előterjesztést tesz a bv. bírónak [Bv.tv. 187/A. § (2) bekezdés].

Az egyik ítélőtábla jelezte, hogy az elítéltnak (vagy védőjének) van jogosultsága a

³⁹ Idézet dr. Nagy Anita előanyagából.

kérelmezhetőségre, míg másnak – adott esetben például – az elítélt hozzátartozójának már nincs.

Azzal egyetértünk, hogy a törvényben megjelöltekén kívül esőknek nincs kérelmezési jogosultsága. Célszerű viszont ebben az esetben a terhelt megnyilatkoztatása, s ha maga is kéri, akkor az már az ő kérelmének vehető.

Ezt a BvOP is osztja, miután ezt a gyakorlatot követik.

A BvOP mégis támogatná, hogy a hozzátartozók önjogon váljanak kérelmezővé.

Ezt nem támogatjuk. Az elrendelés az elítélt érdekkörébe tartozik, és annak kifejezett feltétele, hogy azt vállalja. Erről tehát az elítéltnak (vagy védőjének) kell döntenie.

Helytálló értelmezéssel a kérelmet a fogvatartó bv. intézethez kell előterjeszteni. Ezért a kérelem közvetlenül a bv. bíróhoz történő benyújtása nem indítja meg a bv. bírói eljárást, azt reintegrációs őrizetes ügyként kell iktatni, de – átirattal – továbbítani kell a fogvatartó bv. intézethez (ügyviteli befejezés).

50. Az előterjesztés megalapozása

A bv. intézet a reintegrációs őrizet esedékessége előtt három hónappal megvizsgálja, hogy a Bv. tv. 187/A. § (1) bekezdésében meghatározott feltételek teljesülnek-e, és hogy az elítélt esetében nem állnak-e fenn a Bv. tv. 187/C. §-ában megjelölt kizáró okok [a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbírság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/A. § (1) bekezdés].

A reintegrációs tiszt tájékoztatja az elítéltet a reintegrációs őrizet feltételeiről és szabályairól, továbbá írásban nyilatkoztatja arról, hogy a vállalja-e a reintegrációs őrizet feltételeit [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/A. § (2) bekezdés].

Ha az elítélt vállalja a reintegrációs őrizet feltételeit, a BFB a javaslattevél előtt az elítéltet meghallgatja. Ennek során meg kell kérdezni az elítéltet a szabadulást követő terveiről, továbbá a BFB felhívja az elítéltet arra, hogy öt napon belül jelölje meg azt a Magyarország területén található lakást, amely a reintegrációs őrizet végrehajtási helyeként szolgálhat, továbbá annak a személynek a nevét és elérhetőségét, aki a lakásnak az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazására való alkalmasságának a felmérése során a bv. pártfogó felügyelővel kapcsolatot tart. Az elítéltet tájékoztatni kell arról, hogy ha a megjelölt ingatlan nem a saját tulajdonában vagy használatában van, a tulajdonosnak vagy lakáshasználatra jogosultnak a Bv. tv. 187/B. § (4) bekezdése szerinti, írásos befogadó nyilatkozatát harminc napon belül mutassa be. [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/A. § (3) bekezdés].

A BvOP jelezte a következő esetet. Az önkormányzati tulajdonú lakásban jogszerűen tartózkodó hozzátartozó befogadó nyilatkozatot tett, és a bv. bíró engedélyezte az elítélt reintegrációs őrizetbe helyezését. Az esetről az önkormányzat tudomást szerzett, írásos nyilatkozatot tett arra vonatkozóan, hogy – mint tulajdonos – nem járul hozzá az elítélt ott tartózkodásához. Emiatt egy hét elteltével a reintegrációs őrizet megszüntetésre került.

A BvOP szerint a vagylagosság „a tulajdonosnak vagy lakáshasználatra jogosultnak” megfogalmazás nem kellően pontos, mert amennyiben nem az elítélt tulajdonát képezi az ingatlan, nem elegendő a bérlő vagy más jogcímen ott tartózkodó személy befogadó nyilatkozatának beszerzése, hanem a tulajdonos hozzájárulása is szükséges.

A válasz. A „lakáshasználatra jogosult” [16/2014. (XII.19.) IM rendelet 136/A. § (3) bekezdés] a

„bérlő” [Bv.tv. 187/B. § (1) bekezdés]. A lakások és helyiségek bérletére, valamint az elidegenítésükre vonatkozó egyes szabályokról szóló 1993. évi LXXVIII. törvény alapján kell a bv. intézetnek már az előterjesztése előtt tisztázni a helyzetet, majd a bv. bírónak döntenie.

Önkormányzati bérlakás tekintetében e törvény ily módon szabályoz: 21. § (1) A bérlő a lakásba más személyt – a kiskorú gyermeke, valamint a befogadott gyermekének az együttlakás ideje alatt született gyermeke kivételével – a bérbeadó írásbeli hozzájárulásával fogadhat be. (2) Önkormányzati lakásba a bérlő a bérbeadó írásbeli hozzájárulása nélkül is befogadhatja házastársát, gyermekét, befogadott gyermekének a gyermekét, valamint szülőjét.

Ha tehát az elítélt a bérlő – jellemző esetben – házastársa, gyermeke, szülője, akkor őt a bérlő önjogán befogadhatja, és az önkormányzat „vétőja” jogtalan, s így nem akceptálható.

A meghallgatásról és az elítéltnak a lakás megjelölése, valamint a Bv. tv. 187/B. § (4) bekezdésében foglaltak elmulasztása következményeire való figyelmeztetéséről jegyzőkönyvet kell felvenni, és abban rögzíteni kell az elítéltnak a figyelmeztetés tudomásul vételére vonatkozó nyilatkozatát, amelyet az elítélt saját kezűleg aláír [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/A. § (4) bekezdés].

Ha az elítélt a megadott határidőben a reintegrációs őrizet végrehajtási helyeként kijelölhető lakást nem jelöl meg, a bv. intézet a reintegrációs őrizet elrendelése iránti előterjesztést mellőzi [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/A. § (5) bekezdés]. Ha a kérelem – bár szinte elképzelhetetlen – nem jelöli meg a reintegrációs őrizet végrehajtási helyeként kijelölhető lakást, akkor a kérelem a bv. intézet részéről hiánypótlásra szorul [ez csak a 136/B. § (1) bekezdésében jelenik meg]. Vagyis el kell kerülni egy ilyen fogyatékoságban szenvedő kérelem elutasítását.

A lakás megjelölését követően a bv. intézet megkeresi a kijelölendő lakás elhelyezkedése szerint területileg illetékes bv. pártfogó felügyelőt a Bv. tv. 187/B. § (1) bekezdésében foglalt feladatok végrehajtására. Ha a befogadó nyilatkozatot a lakás tulajdonosa vagy bérlője a bv. pártfogó felügyelőnek adja át az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazhatóságának felmérésekor vagy a környeztanulmány elkészítésekor, azt soron kívül az ügy irataihoz kell csatolni. [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/A. § (6) bekezdés].

Ha a felméréséről készült jegyzőkönyv szerint a reintegrációs őrizet végrehajtására az elítélt által megjelölt lakás az elektronikus távfelügyeleti eszközök alkalmazására alkalmatlan, továbbá ha a befogadó nyilatkozatot tevő a nyilatkozatát visszavonja, az elítélt egy alkalommal megjelölhet egy másik lakást. Ez esetben a bv. intézet az (5) és (6) bekezdés szerint jár el [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/A. § (7) bekezdés].

Ha az elítélt nem jelölt meg másik lakást vagy az általa ismételt megjelölt lakás is alkalmatlan az elektronikus távfelügyeleti eszközök alkalmazására, a bv. intézet a reintegrációs őrizet elrendelése iránti előterjesztést mellőzi [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/A. § (8) bekezdés].

A bv. intézet a reintegrációs őrizet elrendelésére az előterjesztést a bv. bírónak a Bv. tv. 187/A. § (1a) bekezdésében meghatározott hatánapot legalább harminc nappal megelőzően teszi meg. Az előterjesztéshez a lakás alkalmasságának felméréséről készült jegyzőkönyvet és a bv. pártfogó felügyelői környeztanulmányt mellékelni kell. [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/A. § (8) bekezdés]

A reintegrációs őrizet elrendelése iránti kérelem esetén a bv. intézet a 136/A. §-ban foglaltak szerint jár el azzal, hogy a kérelem előterjesztése a hiánypótlásra felhívás eredménytelensége esetén sem mellőzhető [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/B. § (1) bekezdés].

Kérdéses, hogy mennyiben célszerű, ha a kérelmező a hiánypótlást követően sem jelöl meg technikai értelemben megfelelő lakást, hiszen a kérelem nem foghat helyt, és szükségtelennek mutatkozik egy merőben formális bv. bírói elutasítás.

Javasoljuk, hogy az előterjesztés mellőzendő legyen, ha a kérelmező a hiánypótlást követően sem jelöl meg technikai értelemben megfelelő lakást.

Ha a bv. bíró a Bv. tv. 187/B. § (6) bekezdésében foglalt eljárás lefolytatására hívja fel a bv. intézetet, a Bv. tv. 187/B. § (1)-(3) bekezdése szerint kell eljárni [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/B. § (1) bekezdés].

A Bv.tv. vonatkozó rendelkezései:

A bv. intézet az előterjesztés vagy a kérelem véleményezésének megalapozása érdekében megkeresi a reintegrációs őrizet végrehajtására az elítélt által megjelölt lakás elhelyezkedése szerint illetékes bv. pártfogó felügyelőt az elektronikus távfelügyeleti eszköznek a lakásban való alkalmazhatóságának a felmérése, és annak alkalmazhatósága esetén környezettanulmány elkészítése céljából [Bv.tv. 187/B. § (1) bekezdés].

A Pártfogó Felügyelői Szolgálat tevékenységéről szóló 8/2013. (VI. 29.) KIM rendelet határozza meg a bv. pártfogó felügyelő teendőit. A reintegrációs őrizet elrendelésére vonatkozó előterjesztésnek, illetve az ilyen irányú kérelem véleményezésének a megalapozása érdekében elrendelt környezettanulmány elkészítése során (...) a bv. pártfogó felügyelő a szakmai ténymegállapítások keretében és az összegző értékelésben azt mutatja be, hogy a befogadó környezet megfelelően szolgálja-e az elítélt társadalmi visszailleszkedését, és hogy a büntetés célja a reintegrációs őrizet elrendelése esetén megvalósulhat-e. Ebben az esetben (...) kockázatelemzést, illetve kockázatértékelést a bűnismétlési kockázatok megállapítása érdekében végzi. [62/A. § (3a) bekezdés]. A bv. pártfogó felügyelő a helyszínen ellenőrzi a távfelügyeleti eszköz alkalmazhatóságának feltételeit, környezettanulmányt készít, abban szakmai ténymegállapításokat tesz az elítélt családi körülményeire, baráti és kisközösségi kapcsolati helyzetére, a kijelölendő lakásban lakóknak az elítélthez fűződő kapcsolatára és az elítéltnak a lakásba történő befogadásához való viszonyulására, az elítélt visszailleszkedését célzó terveiről, a befogadó környezetre, a befogadó környezetnek az elítélt által elkövetett bűncselekményhez való viszonyára, és így tovább (62/C. §).

Az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazhatóságát a bv. pártfogó felügyelő a megkeresés megérkezésétől számított nyolc napon belül felméri. A felmérésről jegyzőkönyvet kell felvenni. A felmérés elvégzése érdekében a bv. pártfogó felügyelő jogosult a reintegrációs őrizet végrehajtására az elítélt által megjelölt lakásba belépni. [Bv.tv. 187/B. § (2) bekezdés] Az (1) bekezdés szerinti környezettanulmányt a bv. pártfogó felügyelő a megkeresés megérkezésétől számított harminc napon belül készíti el és küldi meg a megkereső bv. intézetnek [Bv.tv. 187/B. § (3) bekezdés].

Az egyik ítélőtábla megemlítette, hogy az elrendelést kizáró ok (nevezetesen: többszörös visszaesői minőség) folytán fölöslegesnek bizonyult a bv. pártfogó felügyelő eljárása.

Ha a reintegrációs őrizet végrehajtására kijelölendő lakás nem az elítélt kizárólagos tulajdona vagy bérleménye, akkor a tulajdonosnak vagy a bérlőnek az elítélt ott tartózkodására vonatkozó előzetes, írásbeli befogadó nyilatkozata szükséges. A befogadó nyilatkozat megtehető a (2) bekezdés szerinti felmérés elvégzésekor, illetve a környezettanulmány elkészítésekor is, ha annak szükségessége akkor válik ismertté. [Bv.tv. 187/B. § (4) bekezdés]

A kérelem már tartalmazhatja a tulajdonos vagy a bérlő befogadó nyilatkozatát, annak a megerősítése kerülhet szóba, ami kifejezetten üdvös is, mert nem zárható ki, hogy addigra az illető

meggondolta magát.

Ha a kérelemre induló eljárásban a 187/A. § (1) bekezdés a)-c) pontjában meghatározott feltételek nem teljesülnek vagy a 187/C. § a)-d) pontjában meghatározott valamely kizáró ok áll fenn, a bv. intézet a kérelemre vonatkozó vélemény és javaslat elkészítése során a bv. pártfogó felügyelő megkeresését mellőzi [Bv.tv. 187/B. § (5) bekezdés]. Mert: tárgyaltan.

A bv. bíró az (5) bekezdés szerinti esetben is felhívhatja a bv. intézetet a távfelügyeleti eszköznek a lakásban való alkalmazhatóságának a felmérése és annak alkalmazhatósága esetén környezettanulmány elkészítése céljából a bv. pártfogó felügyelő megkeresésére [Bv.tv. 187/B. § (6) bekezdés].

Ezt úgy kell érteni, hogy a bv. bíró a kérelemre induló eljárásban előzetesen eltérően láthatja (értékelheti) a megjelölt feltételek vagy akadályok kérdésében elfoglalt bv. intézeti álláspontot. Ezért a bv. bíró az előterjesztésre induló eljárásban is ugyanígy intézkedhet.

51. Az illetékesség

A Bv.tv. az előterjesztés reintegrációs őrizet elrendelése kapcsán nem határoz meg a főszabálytól [Bv.tv. 50. § (2) bekezdés] eltérő illetékességi szabályt. Az elrendelés tárgyában tehát a fogvatartó bv. intézetnek a székhelye szerinti bv. bíró az illetékes. Ezért a fogvatartó bv. intézetnek hozzá kell az előterjesztést, valamint a kérelemre tett véleményt és javaslatot előterjesztenie.

A reintegrációs őrizet elrendelése esetén, ha a reintegrációs őrizet végrehajtására kijelölt lakás nem a törvényszék illetékességi területén van, a bv. bíró a végzés jogerőre emelkedését követően az iratokat megküldi a reintegrációs őrizet végrehajtására kijelölt lakás helye szerint illetékes törvényszék bv. csoportjának [a fogvatartott személy esetében a büntetőeljárás lefolytatása során, továbbá a büntetőügyekben hozott határozatok végrehajtása során a bíróságokra és egyéb szervekre háruló feladatokról szóló 11/2014. (XII.13.) IM rendelet 46/A. § (3) bekezdés].

Az iratmegküldés egy értelemszerű, világos, egyszerűen követhető szabály. Ennek ellenére az egyik törvényszék szerint „nem ment át a gyakorlatba”, az elrendelő bv. bírák vagy nem küldik meg az iratokat, vagy tévesen a büntetés-végrehajtási intézet részére küldik meg azokat. Így a fogvatartó bv. csoport az elítélt kapcsolattartási kérelme, vagy a feltételes szabadság kapcsán a bv. intézet jelzése alapján tud, és ezt követően szerzi be az iratokat. Ennek a helyzetnek a leképződése az is, hogy a bíróságok egységes iratkezelési szabályairól szóló 17/2014. (XII.23.) OBH utasítás (Beisz.) 156. § (2) bekezdése a reintegrációs őrizet kapcsán olyan kezdőiratot nem ismer, amely a végrehajtó bv. csoport részére történő megküldéshez kapcsolódik.

Az iratok bv. bíróhoz való meg nem küldését fel kell számolni, a jogszabályi követelménynek érvényt kell szerezni.

A kijelölt lakás elhagyása feltételeinek megváltoztatásáról vagy az eltávozás eseti engedélyezéséről [Bv.tv. 61/A. § (6) bekezdés], a feltételes szabadságra bocsáthatóságról [Bv.tv. 61/B. § (4) bekezdés 1. mondat] és a reintegrációs őrizet megszüntetéséről [Bv.tv. 61/C. § (1) bekezdés] már a kijelölt lakás elhelyezkedése szerint illetékes bv. bíró dönt.

52. A határozat tartalma

A bv. bíró kétféle tartalmú döntést hozhat: a reintegrációs őrizet elrendelése, avagy az előterjesztés vagy a kérelem elutasítása.

A bv. bíró a kérelmet érdemi vizsgálat nélkül az iratok alapján – alakszerű és fellebbezési jogot engedő végzéssel – elutasítja, ha a reintegrációs őrizet elrendelését e törvény kizárja [Bv.tv. 61/A. § (5) bekezdés].

A „kizárja” kitétlen az elrendelési feltételek [Bv.tv. 187/A. § (1) bekezdés] hiánya és az elrendelés akadályai (Bv.tv. 187/C.§) egyaránt értendőek.

A Bv.tv. 61/A. § (5) bekezdéséből úgy tűnik, mintha az elítélt vagy a védő közvetlenül a bv. bíróhoz benyújtott kérelmét lehetne elutasítani, de nem: annak közvetlen benyújtása esetén a bv. bíró nincs döntési helyzetben. Ehhez képest valójában arról van szó, hogy az elutasításra ekkor is csak a bv. intézet előterjesztése, valamint a védelmi kérelemre tett véleménye és javaslata beérkezése után kerülhet sor.

Nem kétséges továbbá, hogy a bv. bíró akkor is elutasító határozatot hoz, amennyiben a bv. intézet maga tesz előterjesztést az elrendelésre, de a reintegrációs őrizet elrendelését e törvény kizárja. Az elutasító végzés ebben az esetben is alakszerű kell, hogy legyen, és azzal szemben biztosítani kell a fellebbezés jogát.

Bár a kérdés már megválaszolt, mégis feltehető a kérdés, a bv. intézet reintegrációs őrizet elrendelésére irányuló előterjesztése esetében hozhat-e elutasító végzést a bv. bíró, amennyiben a reintegrációs őrizet elrendelésének az e törvényben meghatározott feltételei ugyan fennállnak, és annak akadályai sincs, ám mégis aggályosnak találja az elrendelést.

Erre a válasz egyértelműen: igen. Ugyanis a bv. bíró a feltételek fennállta és az akadályok hiánya mellett (ellenére) további szempontot is mérlegelhet, éspedig azt, hogy általános feltételként a szabadságvesztés céljának megvalósulása ilyen módon is biztosítható-e [Bv.tv. 187/A. (1) bekezdés]. Ennélfogva, ha a bv. bíró úgy értékeli, hogy a szabadságvesztés céljának biztosítása az adott esetben nem lehetséges, akkor „nem kényszerül” a meggyőződése ellenére dönteni az elrendelésről.

Amennyiben a bv. bíró az elutasító végzés iratok alapján történő meghozatalát elmulasztotta, és valamely elrendelési feltétel hiányát vagy akadályát csak a meghallgatáson észleli, akkor is elutasító végzést kell hoznia (alakszerűen és a fellebbezési jog biztosítva).

Az egyik ítélőtábla arról számolt be, hogy „meglepő módon” az egyik törvényszéken a kérelem elutasításával szemben fellebbezés nem volt, és más törvényszékeken is csak az ügyek 10% alatti fellebbezést tapasztalt. Ennek okát annak tudta be, az elítéltek még a mérlegelést sem igénylő feltételek hiányával sem voltak tisztában.

53. Az elrendelés feltételei

Ha a szabadságvesztés céljának megvalósulása ilyen módon is biztosítható, a feltételes szabadságra bocsátás esedékessége, illetve ennek kizárása vagy kizártsága esetén a szabadulás várható időpontja előtt reintegrációs őrizetbe helyezhető az az elítélt, aki azt vállalja és gondatlan bűncselekmény elkövetése miatt ítélték szabadságvesztésre, vagy ha szándékos bűncselekmény elkövetése miatt ítélték szabadságvesztésre, akkor a) nem a Btk. 459. § (1) bekezdés 26. pontjában meghatározott személy elleni erőszakos bűncselekmény miatt ítélték el, b) első ízben ítélték végrehajtandó szabadságvesztésre vagy visszaesőnek nem minősülő bűnismétlő, és c) öt évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztést tölt [Bv.tv. 187/A. § (1) bekezdés].

Itt bújik meg a reintegrációs őrizet elrendelhetőségének általános feltételeként az, hogy biztosítható-

e ennek elrendelésével (alkalmazásával) a szabadságvesztés célja.⁴⁰ A szabadságvesztésre is áll, hogy mindennemű büntetés célja a társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy akár az elkövető, akár más bűncselekményt kövessen el (Btk. 79. §).

Az egyik ítélőtábla szerint „országosan terjedő gyakorlat”, hogy a reintegrációs őrizetbe helyezést a bv. bíró akkor akként rendeli el, hogy ha kizáró körülmény nem merült fel, de ezen túlmenő mérlegelést nem végez. Az egyik törvényszék ezzel szemben azt az álláspontot foglalja el, hogy a reintegrációs őrizet elrendelése nem jelent automatikus alkalmazást, mivel a Bv.tv.187/A. § (1) bekezdése a megengedhetőséget a törvényi feltételeken túl a büntetési célok megvalósulásához köti.

A jelentések alapján ilyen országos gyakorlat nincs. Az ítélőtábla nem foglalt állást. A törvényszék gyakorlatával értünk egyet.

Az egyik törvényszék dilemmája, hogy ha az elítéltet egyazon ítélettel ítélték első ízben végrehajtandó szabadságvesztésre és rendelték el egy vele szemben végrehajtásában felfüggesztve kiszabott szabadságvesztés végrehajtását, amit elsőként hajtanak végre, akkor „méltánytalan”, hogy nem kerülhet reintegrációs őrizetbe.

Ez nem méltányossági kérdés. Ebben az esetben azért nem kerülhet sor a reintegrációs őrizet elrendelésére, mert annak akadálya, hogy az elítélttel szemben további szabadságvesztést kell végrehajtani [Bv.tv. 187/C. § a) pont].

Ha az előbbi esetben elsőként a végrehajtandóként kiszabott szabadságvesztést hajtják végre, a reintegrációs őrizet ekkor sem rendelhető el, mert ekkor is további szabadságvesztést kell végrehajtani [Bv.tv. 187/C. § a) pont]. Az egyik jelentésben utalt döntés ezzel megegyezik.

A Legfőbb Ügyészség szerint ebben az esetben „előfordulhat”, hogy a végrehajtásában felfüggesztve kiszabott szabadságvesztésből sem lesz reintegrációs őrizetbe helyezhető az elítélt.

Szükségtelen variációs elemzésbe bocsátkozni, elegendő azt leszögezni, hogy ebben az önmagában álló esetben nincs elrendelési akadály.

Egy másik törvényszék ehhez hasonló kérdése, hogy ha az elítélt folyamatosan tölt legalább két szabadságvesztést, előbb személy elleni erőszakos bűncselekmény miatt ítélték el, majd nem ilyen bűncselekményért, az elítélt mindkét szabadságvesztés kapcsán ki van-e zárva a reintegrációs őrizetből vagy sem.

⁴⁰ Dr. Lőrinczy Attila előanyagából: A bv. bírónak – az objektív tényeken alapuló törvényi és technikai feltételek fennállása esetén is – mérlegelnie kell, hogy a reintegrációs őrizet alkalmazásával elérhető-e a szabadságvesztés céljai. E körben az elítélt személyiségét, befogadó környezetét, kapcsolatrendszerét, a reintegrációs őrizet során megvalósítandó, visszailleszkedését célzó terveit vizsgálja és értékeli, támaszkodva a bv. pártfogó felügyelő által készített kockázatelemzés és kockázatértékelés eredményére, valamint a feltételes szabadságra bocsátásokról történt döntések során megszerzett szakmai rutinjára. A bv. bíró az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazásáról [Bv.tv. 104 § (1) bekezdés], az eggyel enyhébb végrehajtási fokozat kijelöléséről [Bv. tv. 115 § (1) bekezdés] és a feltételes szabadságra bocsátásról [Bv.tv. 188 § (1) bekezdés a) pont] történő döntése során az elítéltnak a büntetés végrehajtása alatt a bv. intézetben tanúsított magatartásából is következtetéseket vonhat le arra vonatkozóan, hogy a szabadságvesztés céljai az előbbieken írt kedvezmények alkalmazása esetén elérhetőek-e. Ezzel szemben a normaszöveg a reintegrációs őrizet elrendelését nem teszi függővé a szabadságvesztés végrehajtása során tanúsított magatartástól, tehát elvileg a bv. intézetben fegyelemsértést megvalósító elítéltek sincsenek kizárva a reintegrációs őrizet lehetőségéből, azonban a bv. bírónak vizsgálnia kell az elítélt személyiségét, a jogi- és társadalmi normákhoz, illetőleg a bv. intézet rendjéhez való viszonyulását is, ezekből következtethet az elítéltnak a reintegrációs őrizet tartama alatt várható viselkedésére, jövőbeni magatartására. Ezért a törvényi tilalom hiányában is nehezen képzelhető el az elítélt számára pozitív irányú bv. birói döntés abban az esetben, ha a bv. intézetben súlyos fegyelemsértést valósított meg.

A válasz: az első kapcsán kizárt mint személy elleni erőszakos bűncselekményt elkövető [Bv.tv. 187/A. § (1) bekezdés a) pont] és azért is, mert vele szemben további szabadságvesztést kell végrehajtani [Bv.tv. 187/C. § a) pont]; a második kapcsán kizárt mint akit nem első ízben ítélték végrehajtandó szabadságvesztésre [Bv.tv. 187/A. § (1) bekezdés b) pont].

Az előzőek ismertetése után megállapítható, hogy a reintegrációs őrizet elrendelésének feltételei és akadályai mindig az aktuálisan végrehajtott szabadságvesztésre vetítve vizsgálandóak. Vagyis szabadságvesztésenként in concreto hozandó a döntés. Azért is, mert a helyzet idővel változhat.

A BvOP e körben is észlelt egyes ellentétes bv. bírói határozatokat. Véleménye szerint a végrehajtásában felfüggesztve kiszabott szabadságvesztés utólagos elrendelésével nincs „klasszikus” szabadságvesztés, ezért nem látja benne a reintegrációs őrizet elrendelésének akadályát.

A már kifejtettek alapján megismételjük: ez tényleges akadály.

Az egyik törvényszék a b) pont kapcsán (első ízben ítélték végrehajtandó szabadságvesztésre vagy visszaesőnek nem minősülő bűnismétlő) úgy döntött, hogy „olyan szabadságvesztés büntetések is figyelembe jönnek, amelyek esetében az elítélt már mentesült a büntetett előéletéhez fűződő hátrányok alól, mivel a Bv.tv. e rendelkezése olyan eltérő szabályozás, amely beleillik a Btk. 98. §-ban meghatározott követelmény keretei közé”.

Nem értünk egyet. Fogalmi tévedés. A törvényszék figyelmét elkerülte, hogy a Btk. 98. § (3) bekezdése „újabb bűncselekmény” elkövetésére és az amiatt „e törvény” szerinti „büntetőjogi” jogkövetkezményekre alkalmazható.

A BvOP a visszaeső és a vissza nem eső fogalmát kívánja körülírni, és szerinte megoldást jelentene, ha az ítéletben rögzítésre kerül az elítélt „visszaesési foka”.

Válasz. A visszaesésre a Btk. 459. § (1) bekezdés 31. pontjának értelmező rendelkezése vonatkozik. Aki pedig bűnismétlő, de nem visszaeső, reintegrációs őrizete elrendelhető.

Egyebekben a Be. 258. § (2) bekezdése alapján az ítélet és az ügydöntő végzés rendelkező része tartalmazza f) az egyéb rendelkezéseket. A 2018. július 1-től hatályos új Be. 561. § (2) bekezdése alapján az ügydöntő határozat rendelkező része tartalmazza d) az egyéb rendelkezéseket. A visszaesés (összes alakzatának) megjelölése jelenleg is rendelkezés. Az ítélezési gyakorlatban pedig vitán felül áll, hogy a visszaesést az ügydöntő határozat rendelkező részében fel kell tüntetni.

Egyébiránt a Btk. 459. (1) bekezdés 31.b) pontja a többszörös visszaesés megállapíthatóságának feltételül szabja a megelőzően visszaesőként végrehajtandó szabadságvesztésre ítéletet. Ez azonban értelemszerűen vonatkozik minden visszaesői alakzatra.

Ha tehát az ügydöntő határozat a visszaesői minőséget nem, vagy tévesen tartalmazza, a bv. bírónak intézkednie kell. Ennek korrekciója 2018. június 30-ig csak a legfőbb ügyész által indítványozható törvényességi jogorvoslat keretében lehetséges. Ellenben az új Be. 671. §-a előírja, hogy egyszerűsített felülvizsgálati eljárás lefolytatásának van helye, ha a bíróság az alapügyben a törvény kötelező rendelkezése ellenére nem rendelkezett, vagy nem a törvénynek megfelelően rendelkezett a következő kérdésekről: 16. az elítélt visszaesői minőségéről.

A jelentések alapján az utalt döntések nem rendelték el a reintegrációs őrizetet:

– Személy elleni erőszakos bűncselekmény miatt végrehajtásában felfüggesztve kiszabott

szabadságvesztésre ítélet.

Egyetértünk: a törvény nem differenciál felfüggesztett vagy végrehajtandó szabadságvesztésre ítéletre.

– A szabadságvesztés céljára utalással a bűnismétlés veszélye.

Nem értünk egyet: egy ilyen merev értelmezéssel oda is eljuthatunk, hogy aki bűncselekményt követett el, annál fennáll a bűnismétlés veszélye, viszont helytálló is lehet, de nem a büntetőeljárásra fenntartott bűnismétlés veszélyére hivatkozással, hanem akkor, ha az elítélt már többször követett el olyan bűncselekményt, amely nem zárja ki a reintegrációs őrizet elrendelését, és ekkor a szabadságvesztés céljai közül az egyéni megelőzésre kell utalni.

– A többszörösen büntetett előélet.

Egyetértünk, ha ez nem azonos a visszaeséssel, mert az önmagában elrendelési feltétel-hiány.

– A végrehajtás során tanúsított kifogásolható magatartás.

Egyetértünk azzal, hogy a kifogásolható magatartás nem lehet súlytalan, és így az nem azonos a „kifogástalan” magatartással.

– Csupán az előírt kötelezettségeit teljesítő magatartás.

Nem értünk egyet. Felettébb merev szempont, hiszen aki mindenekben aláveti magát a végrehajtás rendjének, az nem eshet el az elrendeléstől, vagyis a reintegrációs őrizet nem szoros értelemben vett „jutalmazási” jogintézmény.

– Fegyelmi fenytés hatálya alatt állás.

Egyetértünk, ha a fenytés mögött álló magatartás nem súlytalan.

A jelentések vegyítették a feltétel-hiányt és az akadályokat, s esetkört jelöltek további konkrétumok nélkül. Általánosan megfogalmazhatóan gondos mérlegelésre van szükség. Ezt tükrözték is a reagálások.

Az egyik esetben másodfokon kifejtett álláspont szerint az el nem rendelés indoka: „az elítélt kedvezményekben való korábbi részesítésére tekintettel további kedvezmények adása már a büntetési célok megvalósulását veszélyeztetné”.

Ezzel nem lehet egyetérteni. Azt üzeni, hogy a végrehajtás során tanúsított kifogástalan magatartás egy bizonyos ponton már nem nyerhet értékelést, ráadásul a nagyobb kedvezménytől üti el az elítéltet.

Az elrendelés feltételeiből ki kell még emelni, hogy az elítéltnek a szabadságvesztést töltenie kell („tölt”), továbbá meghatározott tartam letöltöttsége is szükséges az elrendeléshez [Bv.tv. 187/C. § d) pont]. Ennek az „ésszerű” időnek kell eltelnie ahhoz, hogy az elítélt magatartását (stb.) értékelve a bv. intézet megalapozott előterjesztéssel élhessen. Az elrendelés akkor is lehetséges, amennyiben a reintegrációs őrizet maximális tartama nem tölthető ki.

Az elrendelési feltételek konjunktívák (egyidejűleg érvényesülők), ezért akármelyik feltétel hiányában elesik az elrendelhetőség. A jelentésekből nem is tűnt ki ellentétes gyakorlat.

A reintegrációs őrizet – nyilvánvalóan a bv. intézet előterjesztésére induló eljárásban – csakis akkor rendelhető el, következésképpen az előterjesztésre is csak akkor kerülhet sor, amennyiben azt az elítélt vállalja. Az elítélt nem-vállalásának indoka közömbös, önmagában akasztja meg az eljárást. Ezért is kell a bv. intézetnek – ha az eljárás nem kérelemre indul – előzetesen nyilatkoznia az elítélttel. Efelől nem lehet kétség. A terhelt a vállalását természetesen utóbb is visszavonhatja, mindaddig, amíg a bv. bíró nem hoz döntést. Kérdéses viszont, hogy ebben az esetben az elutasítás vagy az eljárás megszüntetése a helyes döntés. Nyilvánvalóan az eljárás megszüntetése, mert a bv. bíró az eljárást megszünteti, ha az előterjesztést vagy a kérelmet visszavonták [Bv.tv. 50. § (1) bekezdés g) pont]. Ez a kérelem visszavonása esetében kézenfekvő, míg abban a hipotetikus esetben, ha a bv. intézet mégsem vonná vissza az előterjesztést, akkor már kényszerűen az elutasítás a megfelelő döntés.

Az egyik törvényszék jelezte, hogy nem értenek egyet a reintegrációs őrizet alkalmazási lehetőségét a nem első alkalommal végrehajtandó szabadságvesztésre ítélt, visszaesőnek nem minősülő bűnismétlőkre is kiterjesztésével. Az egyik ítélőtábla másként látja, szerinte „talán a visszaesővel szemben is alkalmazni lehetne a reintegrációs őrizetet” azzal, hogy a feltételes szabadságból kizárt elítélt esetében már nem lenne alkalmazható.

Nem támogatjuk. A szándékosan elkövettséghez kötött és ismételt szabadságvesztés kiszabásához vezető visszaesés általában ellentmond a sikeres reintegráció lehetőségének. Egyébként pedig ami a megszorítást illeti, a feltételes szabadságból kizárás mellett is alkalmazható a reintegrációs őrizet.

Egy másik törvényszék részéről volt ennél szigorúbb megközelítés: „A reintegrációs őrizettel kapcsolatosan megállapítható, hogy az a jelenlegi szabályozás és gyakorlat mellett szinte kizárólagosan a bv. intézet telítettségének csökkentésének egyik eszköze, ugyanakkor a hatékonysága, a sikeres társadalmi visszailleszkedés elősegítése már az esetleges e tárgyban közreműködő segítő szervek hiányában vagy korlátozott részvétele miatt megkérdőjelezhető.”

Egy harmadik törvényszék viszont ellenkezően látta: „valamennyi elítélt vonatkozásában meg lehetett állapítani, hogy a reintegrációs őrizet szabályait nem sértették meg (...) a reintegrációs őrizet a kitűzött céloknak megfelelt, elősegítette az elítéltek visszailleszkedését a civil életbe.” Egy negyedik törvényszék is kizárólag eredményes reintegrációs őrizetről számolt be. Az egyik ítélőtábla „élő, működő” jogintézménynek nevezte a reintegrációs őrizetet.

A jelentések összessége alapján megállapítható, hogy a bíróságok döntő arányban még részben sem vonták kétségbe a reintegrációs őrizet jogintézményét. Ez a lényeg. Működő és működtethető jogintézményről van szó, bár nem állítható, hogy a jelenlegi helyzetben nincsenek – nem fizikai értelemben vett – alkalmazási problémák.

54. Az elrendelés akadályai

Az elítélt nem helyezhető reintegrációs őrizetbe, ha a) az elítélttel szemben további szabadságvesztést kell végrehajtani, b) az elítélttel szemben folyamatban lévő büntetőügyben elrendelt előzetes letartóztatását (2018. július 1-től: letartóztatását) a szabadságvesztés végrehajtásának idejére megszakították, c) a fogvatartása során engedélyezett reintegrációs őrizetet az elítéltnak felróható okból megszüntették, d) az egy évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztésből legalább három, egy évet meghaladó tartamú szabadságvesztésből legalább hat hónapot nem töltött le, e) a megjelölt lakás az elektronikus távfelügyeleti eszköz elhelyezésére alkalmatlan és 2018. január 1-től: f) a bíróság a kiutasításáról rendelkezett]. (Bv.tv. 187/C. §)

A BvOP a korábbi helyzetben fogalmazta meg – mivel ebben ellentétesek voltak a bv. bírói döntések és jellemzően az egyik országrészben engedélyezték a bv. bírók a kiutasítás hatálya alatt

álló elítélt reintegrációs őrizetének az elrendelését – általában negáló (a letelepedési szándék nélküli, magyarországi lakóhellyel, családi, gazdasági kötődéssel nem rendelkező elítélt reintegrációs őrizetének elrendelése kockázati tényezőket foglal magában) szemléletét. A jelenleg már hatályos szabályozás megoldotta a kétségtelenül fennállt problémát.

Az egyik ítélet az a) pont kapcsán tett „elvi élű” megjegyzése szerint „előfordulhat olyan eset, hogy az elítélttel szemben valamely külső körülmény miatt összbüntetési eljárás lefolytatására nem került sor, bár ha az eljárást lefolytatták volna, akkor a reintegrációs őrizet alapját az egyszeri (pl. több felfüggesztett s utóbb végrehajtásban elrendelt szabadságvesztés összbüntetésbe foglalása) szabadságvesztés megteremtene.” Nem támogatjuk. A példabeli eset eleve ellentétben áll a hatályos büntető anyagi joggal, amely már korábban határozott irányt vett az összbüntetés körének szűkítése felé. A szükségképpen végrehajtandó szabadságvesztések összbüntetésbe foglalásának elmaradása pedig a reintegrációs őrizet szempontjából közömbös tényező, hiszen a tévesen elmaradt összbüntetésbe foglalás sem teszi valamely összbüntetésbe nem foglalt, de továbbiként végrehajtásra váró szabadságvesztést nem létezővé.

A Legfőbb Ügyészség álláspontja szerint az a) pontbeli esetben a pénzbüntetés vagy közérdekű munka helyébe lépő további szabadságvesztés nem akadály (kizáró ok). Érvelésének lényege értelmében a pénzbüntetés vagy közérdekű munka „büntetés neme nem, csupán a végrehajtás módja változik meg”. Utal rá, hogy végrehajthatóságuk elévülése is a pénzbüntetés és a közérdekű munka általános szabályai szerint következik be (a pénzbüntetés helyébe lépő szabadságvesztés tekintetében 5/2008. BJE határozat). Formális érve továbbá, hogy a Bv.tv. külön (X.) fejezetben rendelkezik a pénzbüntetés és a közérdekű munka helyébe lépő szabadságvesztés végrehajtásáról. Nincs tudomása ezzel ellentétes bv. bírói döntésről.

A BvOP e kérdésben ellentétes bv. bírói döntéseket is észlelt, ugyanakkor úgy látta, hogy ez nem „klasszikus” szabadságvesztés, és nem elrendelési akadály.

Az egyik a törvényszék sem lát kizáró okot („úgy tűnik nem kizárt”). Egy másik törvényszék ugyanezen a véleményen van, és jelezte, hogy ekkor a bv. bíró „az átváltoztatott szabadságvesztés büntetés végrehajtását követő időpontban határozza meg a reintegrációs őrizet kezdő időpontját”.

Az idézőjelbe tett szövegrész ellentétben áll azzal, hogy a konkrét szabadságvesztés kapcsán kell dönten. Továbbá a törvény – bár itt más vonatkozásban és részben – a Bv.tv. 187/B. § (5) bekezdésében, de félreérthetetlenül akadálynak (kizáró okoknak) tekinti mindazokat az okokat, amelyek a „nem helyezhető reintegrációs őrizetbe” (Bv.tv. 187/C. §) szövegrész alatt szerepelnek. Ezek közül nem vehető ki az átváltoztatásból adódó szabadságvesztés sem, azért mert a törvény ilyen differenciálást nem tartalmaz. Egyszerűbben fogalmazva, szó szerint értelmezendő „az elítélttel szemben további szabadságvesztést kell végrehajtani” szöveg, vagyis közömbös, hogy adott esetben átváltoztatásból adódó szabadságvesztésről van szó.

Minderre figyelemmel nem helyes a reintegrációs őrizet elrendelése az átváltoztatásból adódó szabadságvesztés végrehajtását követő időpontban való meghatározással sem. Nincs is értelme az e szabadságvesztés végrehajtásának megkezdése előtti döntésnek, mert – újfent hangsúlyozva – a körülmények időközben változhatnak (pl. az elítélt súlyosan kifogásolható magatartást tanúsít a végrehajtása alatt). Az nem volna szerencsés, ha a foganatba sem vett reintegrációs őrizetet kellene megszüntetni.

Az viszont elfogadható értelmezés, hogy a pénzbüntetés és a közérdekű munka helyébe lépő szabadságvesztés sajátossága miatt ez a szabadságvesztés a végrehajtását követően lehetővé teszi a reintegrációs őrizet elrendelését. Ilyenkor (is) új előterjesztés benyújtására kerülhet sor. A kérelmezhetőség egyszerűsége miatt csakis ez jöhet szóba. Hangsúlyozni kell, a megközelítés elvi, mert a pénzbüntetés vagy közérdekű munka helyébe lépő szabadságvesztés akár többszörösen is

halmozódhat, és ezáltal már aggályossá teheti az elrendelést, illetőleg tartama akár el is enyésztheti azt.

Az egyik törvényszék szerint a b) pontbeli eset egyértelmű azzal, hogy az előzetes letartóztatás megszüntetése után lehetőséget lát a reintegrációs őrizet elrendelésére. A Legfőbb Ügyészség is így látja, hozzátéve, hogy nyelvtani értelmezéssel kizáró ok lenne. Egyetértünk. Egy másik törvényszék utalt döntése is efelé mutat, melyben a helyzet annyiban volt sajátos, hogy a bv. bíró a megszakítás tényét abszolútizálta, s tovább nem vizsgálódva mellőzte⁴¹ a reintegrációs őrizet elrendelését, míg a a másodfokú tanács azért rendelte el a reintegrációs őrizetet, mert az előzetes letartóztatást időközben ismételten nem rendelte el⁴² a másik ügyben eljáró bíróság.

A 10/2015. (III. 30.) BM rendelet tartalmazza az elektronikus távfelügyeleti eszköz működését biztosító rendszer létesítésének és üzemeltetésének, az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazásának, továbbá a bv. szervezet, valamint a rendőri szerv ezzel kapcsolatos feladatának részletes szabályait.

E rendelet 4. §-a szerint az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazhatóságának feltétele, hogy a reintegrációs őrizet végrehajtására kijelölt ingatlan rendelkezzen a) elektromos hálózattal és folyamatos tápellátással, b) az elektronikus távfelügyeleti eszközök adatforgalmazásához szükséges hálózati lefedettséggel és jelerősséggel. Az elektronikus távfelügyeleti eszközöket a szabadon bocsátó bv. intézetben a parancsnok által kijelölt, erre kiképzett személy helyezi fel [5. § (3) bekezdés] és az elítéltet az elektronikus távfelügyeleti eszközök sikeres aktiválása után lehet szabadon bocsátani [5. § (4) bekezdés].

Abból, hogy az engedélyezett reintegrációs őrizetet az elítéltnak „felróható” okból szüntették meg, következik: a „fel nem róható” ok esetében lehetséges az ismételt elrendelhetőség, még ha annak kérelmezhetősége formálisan egyszeri is, de ekkor (is) megoldás a bv. intézet ismételt előterjesztése. Azonban ez nem méltányossági kérdés, hanem annak átgondolása, hogy vétkesség nélkül nincs helye semmiféle szankcionálásnak (pl. a megjelölt lakáson technikai okból eleve nem lehetséges, vagy időközben válik lehetetlenné az távellenőrzés).

Hasonlóság: BH 2002.126. Az elítéltre kiszabott közérdekű munkának szabadságvesztésre átváltoztatására nem kerülhet sor, ha az elítélt önhibáján kívül nem kezdte meg a büntetés letöltését, mivel a bv. bíró nem jelölt ki számára munkahelyet.

Az elítéltnak az egy évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztésből legalább három, egy évet meghaladó tartamú szabadságvesztésből legalább hat hónapot kell letöltenie ahhoz, hogy reintegrációs őrizetbe kerülhessen.

A kisebbségi érvelés lehetséges fogódzkodói. A minimum tartam független attól, hogy a beszámítással mennyi idő van hátra az elítélt feltételes szabadságra bocsáthatóságáig, illetve a szabadságvesztés teljes kitöltéséig. Közömbös, hogy a törvény a minimum tartam kapcsán miért nem rendelkezett az előzetes fogvatartás (stb.) ebbe történő betudásáról. Másutt előírta a betudást, így az enyhébb végrehajtási szabályok [Bv.tv. 104. § (2) bekezdés a) pont], az enyhébb végrehajtási fokozat [Bv.tv. 115. § (2) bekezdés a)-b) pont] meghatározása esetében. A bv. intézet az esedékesség előtt három hónappal kezdi meg a reintegrációs őrizettel kapcsolatos vizsgálódását, ami az egy évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztéshez rendelt három hónapos minimum megfelelője. A minimum tartam ahhoz kell, hogy az elítélt magatartását (stb.) értékelhesse a bv. intézet az előterjesztés megalapozása érdekében.

⁴¹ Megismételjük: elrendelés vagy elutasítás.

⁴² Helyesebben: megszüntette.

Ismert dilemmáról van szó.⁴³ A kollégiumvezetők 2016. november 28-29. napján tartott országos értekezletén azonban egyhangú álláspont álláspontra szült a betudás mellett.⁴⁴

A Legfőbb Ügyészség – annak jelzése mellett, hogy nem tud be nem számító bv. bírói döntésről – ugyancsak a betudást támogatók között van. Érvelése figyelemre méltó. A szabadságvesztésbe a Btk. 92. § (1) bekezdése alapján már be kell számítani az előzetes fogvatartást (stb.), s ennek megfelelően alakul a kitöltött tartam. A Bv. tv. 104. § (2) bekezdés b) pontja, valamint 115. § (2) bekezdés c) pontja (EVF és SZVSZ) esetében más a helyzet, e rendelkezések ugyanis nem azt írják elő, hogy a szabadságvesztésből, hanem azt, hogy az egyes végrehajtási fokozatokban mennyi időt kell letölteni az elítéltnak (s a törvény expressis verbis sem mondja ki, hogy ebbe be kell számítani az előzetes letartóztatás vagy a házi őrizet időtartamát).

A bv. bírói gyakorlat majdnem egységes. Az egyik ítélőtáblához tartozó négyből három törvényszék nem látja betudhatónak az előzetes fogvatartás (stb.) idejét, míg egy ellenkezőleg látja. Egy másik ítélőtábla e kérdésre nem tért ki. Egy harmadik ítélőtáblához tartozó törvényszékek közül csak kettő közölte a betudás melletti véleményét. Egy negyedik ítélőtáblához tartozó törvényszékek közül csak egy nyilatkozott, és pedig a betudás mellett. Ez az ítélőtábla az egyetlen, amelyik a saját véleményét is közölte, és a betudást támogatta.

A gyakorlat tehát – láthatóan – többségi véleménnyel áll amellett, hogy ha a beszámított előzetes fogvatartás (stb.) elérte a kitöltendő minimális tartamot, akkor nincs akadálya a reintegrációs őrizet elrendelésének.

A stabilizálódott többségi gyakorlatot tartjuk követendőnek. Kérdéses, hogy vonatkozó – fel sem tételezett – szabályozás hiányában a szabadlábon lévő elítéltnak be kell-e vonulnia a bv. intézetbe. A jelenlegi szabályozás mellett ez nem mellőzhető. Következésképpen kizárt, hogy a terhelt szabadlábról kerüljön reintegrációs őrizetbe. Különben a bv. intézet sem végezhetné el az egyébként az esedékességet három hónappal megelőző időre előírt teendőit.

Az elrendelés akadályai nem konjunktívak, hanem vagylagos jellegűek és kimerítően (taxatív) meghatározottak, körük nem tágítható. A negatív megfogalmazás természetesen átfordítható pozitívvá is, de így is világosan értelmezhető.

Az egyik ítélőtábla egyedi bv. bírói megközelítést tárt föl az egyik törvényszék gyakorlatából. Az elemzett ügyek között voltak olyan döntések, amelyek a reintegrációs őrizet elrendelésének lehetőségét – egyfajta fokozatosság elvét alkalmazva – az EVSZ-re vonatkozó kritériumok teljesülésével hozzák összefüggésbe. Az ítélőtábla álláspontja szerint ezzel szemben a másodfokú

⁴³ Dr. Lőrinczy Attila előanyagából: A bv. bírói gyakorlat hosszú ideig megosztott volt abban a kérdésben, hogy a szabadságvesztésből – a reintegrációs őrizet törvényi feltételeként előírt – letöltendő tartamba [Bv. tv. 187/C. § d) pont] be kell-e számítani az elítélt által előzetes fogvatartásban töltött időt. A jogértelmezési problémát az okozta, hogy a reintegrációs őrizetre vonatkozó normaszöveg [Bv.tv. 187/C. § d) pont] nem tartalmaz a beszámítási kötelezettségre vonatkozó konkrét előírást, szemben az enyhébb végrehajtási fokozat kijelölésére vonatkozó rendelkezéssel [Bv.tv. 115. § (2) bekezdés a) pont], amely kifejezetten nevesíti, hogy az előzetes fogvatartás (őrizet, előzetes letartóztatás) és a házi őrizet tartama beszámít a letöltendő szabadságvesztés kötelezően előírt tartamába. A törvényalkotó szándéka azonban levezethető a Bv.tv. 187/A. § (1) bekezdéséből, az elítélt a feltételes szabadságra bocsátás esetének, illetve ennek kizárása vagy kizártsága esetén a szabadulása előtt 10 hónappal (egy évvel) helyezhető reintegrációs őrizetbe, márpedig a feltételes szabadsághoz szükséges letöltendő tartamba és a szabadságvesztés tartamába beleszámít az előzetes fogvatartásban és a házi őrizetben töltött idő.

⁴⁴ A kollégiumvezetők 2016. november 28-29. napján tartott országos értekezletének emlékeztetője szerint egyhangú álláspont alakult ki a betudás mellett. Ekként: A Bv.tv. 187/A. § (1) bekezdése szerint a feltételes szabadságra bocsátás esedékessége, illetve ennek kizárása vagy kizártsága esetén a szabadulás várható időpontja előtt legfeljebb hat hónappal történhet az elítélt reintegrációs őrizetbe helyezése. Mivel a feltételes szabadságra bocsátás esedékességébe, illetőleg annak kizártsága esetén a szabadulás várható időpontjának számításába az előzetes fogvatartás tartama beszámít, a reintegrációs őrizet lehetséges tartamának megállapításánál figyelembe kell venni ezt az időt.

tanács eltérő tartalmú állásfoglalása a követendő, miszerint: „Bár a reintegrációs őrizet valóban nagyobb fokú kedvezménynek tartható, mint az EVSZ, a két jogintézmény nem ugyanannak a kedvezménynek különböző fokozatát jelenti, hanem jellegükben eltérőek; másrészt az EVSZ nem előfeltétele az őrizet alkalmazásának. Ezért, ha a bírói gyakorlatban a kizáró okoknak az EVSZ-nél olvasható felsorolása jó orientációt is jelent az értékeléshez, az semmiképpen nem abszolútizálható, és az sem tévesztendő szem elől, hogy ezen szabályoknak az őrizetnél való figyelembevételét tételes jogi norma nem írja elő.”

Egyetértünk a felülbíráló tanács álláspontjával.

A fentiekből látszik a dilemma, hogy ha megfelel az elítélt a reintegrációs őrizet elrendelése feltételeinek, akkor az akadályok időlegesek, avagy véglegesek. Az akadályok természete különböző, és a kérdésre a gyakorlat már – nem a pusztán nyelvtani értelmezését követve – megadta a választ.

Végleges akadály, ha a) pont: az elítélttel szemben további – de nem pénzbüntetés vagy közérdekű munka helyébe lépő – szabadságvesztést kell végrehajtani, c) pont: a fogvatartása során engedélyezett reintegrációs őrizetet az elítéltnak felrható okból megszüntették és f) pont: a bíróság a kiutasításáról rendelkezett.

Ellenben időleges akadály, ha a) pont: további pénzbüntetés vagy közérdekű munka helyébe lépő szabadságvesztést kell végrehajtani, b) pont: az elítélttel szemben folyamatban lévő büntetőügyben elrendelt letartóztatását a szabadságvesztés végrehajtásának idejére megszakították, d) pont: az egy évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztésből legalább három, egy évet meghaladó tartamú szabadságvesztésből legalább hat hónapot nem töltött le és e) pont: a megjelölt lakás az elektronikus távfelügyeleti eszköz elhelyezésére alkalmatlan.

55. Az elrendelés foganatosítása

A reintegrációs őrizet elrendeléséről szóló bv. bírói határozat beérkezését követően a bv. intézet a határozatba foglalt határnapra figyelemmel előkészíti az elítélt szabadon bocsátását [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/C. § (1) bekezdés].

Ha a reintegrációs őrizet végrehajtási helyeként kijelölt lakás nem a fogva tartó bv. intézet illetékességi területén van, az elítéltet át kell szállítani a kijelölt lakás helye szerint illetékes bv. intézetbe és a szabadítását ott kell elvégezni. Ha az elítélttel összefüggő egyedi körülmények indokolják, a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka ettől eltérően dönthet [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/C. § (2) bekezdés].

Az elítéltet az elektronikus távfelügyeleti eszközök beüzemelése után - a szabadításra vonatkozó általános szabályok szerint - lehet szabadon bocsátani azzal, hogy a bv. intézet az elítélt számára nem szabaduló igazolást állít ki, hanem a bv. intézeten kívüli jogszerű tartózkodásról szóló igazolást [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/C. § (3) bekezdés].

Az elektronikus távfelügyeleti eszköz felhelyezését megelőzően az elítéltet tájékoztatni kell a használat szabályairól, kiemelten az elektronikus távfelügyeleti eszköz működőképességének fenntartása érdekében elvégzendő feladatairól, együttműködési kötelezettsége tartalmáról, a reintegrációs őrizet végrehajtását érintő esemény bekövetkezésekor a bv. intézettel vagy a bv. pártfogó felügyelővel való kapcsolatfelvétel módjáról, az elérhetőségi adatok megadásával, továbbá kártérítési felelősségéről [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/C. § (4) bekezdés].

Az elektronikus távfelügyeleti eszközöket az elítélt jegyzőkönyv felvétele mellett köteles átvenni, egyben aláírásával igazolni a (4) bekezdés szerinti tájékoztatás megtörténtét [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/C. § (5) bekezdés].

A reintegrációs őrizet elrendeléséről szóló határozatot az előterjesztést tevő bv. intézet továbbítja a szabadon bocsátó bv. intézetnek, ha az elítéltet már átszállították, továbbá megküldi a reintegrációs őrizet végrehajtási helyként kijelölt lakás helye szerint illetékes megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányságnak [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/C. § (6) bekezdés].

56. A kijelölt lakás elhagyása

A reintegrációs őrizet elrendelése esetén a bv. bíró jelöli ki az elítélt tartózkodási helyéül szolgáló lakást. A végzésben meghatározza, hogy a kijelölt lakás és a hozzá tartozó bekerített hely milyen - elsősorban a mindennapi élet szokásos szükségleteinek biztosítását szolgáló, munkavégzési vagy gyógykezelési - célból és milyen időtartamban hagyható el [Bv.tv. 61/A. § (3) bekezdés].

Reintegrációs őrizet elrendelése esetén a bv. bíró által kijelölt lakást és az ahhoz tartozó bekerített helyet az elítélt csak az elrendelő határozatában meghatározott célból, különösen a) a mindennapi élet szokásos szükségleteinek biztosítása, b) munkavégzés, c) oktatásban, képzésben való részvétel vagy d) gyógykezelés céljából, az ott meghatározott időben és az úti cél meghatározása mellett hagyhatja el [Bv.tv. 187/A. § (4) bekezdés].

Kérdéses, hogy miért van erre egymást nem egy az egyben fedő ikerszabály, de az utóbbi törvényhely alapján mégsem vonható kétségbe, hogy egyrészt az oktatásban, képzésben való részvétel is a kijelölt lakás elhagyásának engedélyezhető célja, másrészt az „úti” cél rögzítése folytán az engedélyező végzésben meghatározandó egy ésszerű útvonal is (ehhez elégségesnek látjuk annak előírását, hogy az engedélyezett cél helyét oda-vissza a „lehető legrövidebb útvonalon köteles megközelíteni”). A jelentésekben helyenként felbukkant – nem konkretizált, ezért ha az: úti – „zóna” meghatározása felettébb merevnek és általában szükségtelennek tűnik. Továbbá: a szempontrendszer elvileg nyitott, amit világosan mutat – az egyebekben biztonsággal nem értelmezhető árnyalatbeli különbséggel megfogalmazott – „elsősorban” és „különösen” kitétel. Mégis úgy látjuk, hogy a kifejezőbb „elsősorban” kitétel azt üzeni, hogy ami ezen belül van, az legyen az általános alkalmazási kör, s ez a kör kellő óvatossággal kerüljön esetenkénti tágításra. Ez az értelmezés megfér a „különösen” kitételrel is, de ami fontosabb: jól szolgálhatja a joggyakorlat egységét.

A BvOP javaslata: „Több elítélt azért nem helyezhető ki reintegrációs őrizetbe, mert hozzátartozó, kapcsolattartó hiányában nem tud kijelölhető ingatlant megjelölni. Éppen ezért megfontolandó, hogy abban az esetben, ha az elítélt jogosult a reintegrációs őrizetre, de nem rendelkezik családi-baráti kapcsolatokkal, olyan közösségi ingatlan megjelölése is támogatható legyen, amelyet egyházak, egészségügyi intézmények vagy civil szervezetek működtetnek.”

Nem ellenezzük.

A BvOP szerint egyes törvényszékeken „csak a kötelező megjelenéseket szabja meg a bv. bíró és a többi esetre otthon tartózkodást vagy szabadidőt ír elő, addig más megyében teljesen részletekbe menő magatartási, mozgási és tartózkodási szabályokat kell követnie az elítéltnek (és figyelemmel kísérnie a bv. intézetnek).”

Az egyik törvényszék engedélyezett célként rendszerint a normaszöveget veszi be a végzés rendelkező részébe. Az egyik ítéletábra pedig csak kérdezte, hogy a mindennapi élet szokásos szükségleteinek biztosítása szöveg végzésbe foglalása elegendő-e, vagy további részletezés szükséges.

A kérdés újdonságot nem jelenthet. A házi őrizet helye elhagyásának nevesített szabályait a 2002. évi I. törvény 83. §-a építette be az 1998. évi Be.-be az „így különösen a mindennapi élet szokásos szükségleteinek biztosítása vagy gyógykezelés céljából” tartalommal. Az ezzel kapcsolatos ítélkezési gyakorlat ismeretében mindennemű részletezés nélkül is elegendőnek tartjuk a törvényszöveg beemelését a végzésbe. Ez ugyanis a rugalmasabb megoldás, hiszen az elítélt utóbb is szorulhat pl. gyógykezelésre.

Az egyik törvényszék már az elrendelés körében dönt például az elítélt kiskorú gyermekeinek oktatási intézményekbe történő kísérése, egyházi intézmény látogatása, sportolás, családi vagy kulturális eseményeken való részvétel engedélyezéséről. Érdekes a megközelítés: „Azon túlmenően, hogy a jogintézmény kifejezetten a társadalomba visszailleszkedés segítségét célozza, döntésüket arra is alapították, hogy a szabadságvesztés végrehajtása során a bv. intézetben is lehetővé kell tenni az elítélt művelődését, sportolását és vallásgyakorlását, továbbá elő kell segíteni az elítélt számára a családi- és egyéb kapcsolatainak fenntartását, fejlesztését [Bv. tv. 164. §].

Ez a gyakorlat részben (egyházi intézmény látogatása, sportolás) túlzónak tűnő engedékenységgel, és figyelmen kívül hagyja, hogy a bv. intézet oldásként, zárt rendszerében, felügyelet alatt biztosítja mind a vallás intézményes gyakorlását (de nem az egyházi intézmény látogatását), mind a sportolást. Annyiban mégis egyetértünk, hogy e két cél engedélyezése lehetséges, de a lakás elhagyására meghatározott napokon és meghatározott időtartamon belül.

Az egyik ítélőtábla jelezte, hogy az utalt döntés elutasította az elítélt sporttevékenység folytatásának engedélyezésére vonatkozó kérelmét. Erre is az előbbi válasz adható, és hozzátesszük: amennyiben hivatásszerű sporttevékenységről volna szó, az egy tekintet alá vonható az egyébként engedélyezhető munkavégzéssel, s így az annak folytatásától való elütés már aggályossá tehető. Az adott döntésben nem volt ilyen helyzet.

A kijelölt lakás elhagyása örvén felvethető, hogy a napok hetenkénti száma és a naponkénti időtartam általánosságban limitálható-e. Ilyen tartalmú megszorításra nincs szükség. Általánosságban adható csak válasz: a reintegrációs őrizet rugalmasan, az adott élethelyzethez és főként az igazolt munkavégzéshez igazítandó.

A munkavégzés lehetősége a reintegrációs őrizet lényege. A BvOP is határozottan a munkavégzés biztosítása mellett áll ki. Ez szolgálja elsődlegesen a társadalomba való visszailleszkedést, mert felelősségteljes életvitelt alakít ki, és legális jövedelmet biztosít az elítélt (és családja) részére. Ezért általában nem lehet az elítéltet elzárni a különféle ütemezésű (pl. váltott műszak, huszonnégy óra munka, huszonnégy óra pihenés) munkavégzéstől sem.

Az egyik törvényszék helytelenítette, hogy a bv. bírák általános magatartási szabályként határozzák meg, hogy az elítéltet a hozzátartozókon kívül más személyek nem látogathatják. Ez az egyéniesítést figyelmen kívül hagyó rendelkezés, egyrészt ellentétes a jogintézmény céljával, másrészt nem veszi figyelembe, hogy az elítélt számára az eredményes reintegráció érdekében a szabadságvesztés végrehajtása során is biztosítani kell, amit a törvény a tényleges fogvatartás során is megad: hozzátartozóival és más személyekkel a kapcsolatát fenntarthassa, fejleszthesse, s amit korlátozni csak akkor kell, ha a kapcsolat a büntetés céljával, valamint az intézet rendjével és biztonságával ellentétes [Bv.tv. 83. § (6) bekezdés, 164. § (6) bekezdés, 172. § (1) bekezdés].

Nincs ellenvetésünk, és felhívjuk a figyelmet arra, hogy a reintegrációs őrizet általában semmiben sem korlátozhatja az elítélt kijelölt lakáson belüli magánéletét. A magánélet érinthetlensége azonban nem azonosítható pl. a bűnkapcsolat felvételével, amikor már helye lehet a beavatkozásnak, aminek elejét is kell venni (pl. bizonyos személyek fogadásának tilalmával).

A reintegrációs őrizet elrendelése iránti előterjesztés tárgyában a bv. bíró az iratok alapján is meghozhatja a döntést; az elítélt vagy a védő által benyújtott kérelem tárgyában - az (5) bekezdésben meghatározott esetek, azaz a kötelező elutasítás kivételével kötelezően - meghallgatást tart [Bv.tv. 61/A. § (4) bekezdés].

Másként fogalmazva: Amennyiben a bv. intézet a reintegrációs őrizet elrendelésére tesz előterjesztést, általában – bár csak elvileg, és nyilvánvalóan attól is függően, hogy a bv. intézet teljes körűen megalapozta-e az előterjesztését – szükségtelen az elítélt meghallgatása, a bv. bíró – ha elrendeli feltétel-hiányt vagy akadályt nem észlel – az iratok alapján hozhat elrendelő végzést.

Feltehető a kérdés, hogy ekkor van-e helye fellebbezésnek. Természetesen van, mert az elrendelés ellenére támadhatóak az egyéb rendelkezések, különösen a kijelölt lakás elhagyásának az előírt szabályai, de az sem zárható ki, hogy téves rendelkezéssel az esetlegesen felmerült bűnügyi költség megfizetésére kötelezik az elítéltet. Ezt meghaladóan utalni kell rá, hogy fellebbezést kizáró rendelkezést sem ír elő a törvény, továbbá – a korábban már kifejtettek alapján – támadható önmagában az indokolás (stb.) is.

Az egyik törvényszék utalt döntése szerint „a reintegrációs őrizet egészségügyi okokra hivatkozással nem kérhető, mivel az egészségügyi ellátást a bv. intézet keretei között is biztosítani kell”.

A gyógykezelés a kijelölt lakás elhagyhatóságának kiemelt céljai közé tartozik. Amennyiben arról van szó, hogy az elítélt tartósan fekvőbeteg, már egyetértünk, mert az nem kijelölt lakáshoz kötött.

A jelentésekből kirajzolódik, hogy elutasított igény az egész megyére kiterjedő munkavégzés (amit adott esetben azonos ítéletábrához tartozó másik törvényszék már engedélyezett). Elfogadott igény pl. a munkavégzés, az oktatásban, képzésben részvétel, általában a település közigazgatási határán belül, ha azt előzetesen igazolták (munkáltatói szándéknyilatkozattal vagy munkaszerződéssel, mindkét esetben megjelölve a munkavégzés jellegét, helyét és időtartamát), vallásgyakorlás, megyehatárra tekintet nélkül súlyosan beteg közeli hozzátartozó látogatása, közeli hozzátartozó temetése, esküvője, bíróság idézésére megjelenés. Általában helyes a település és a megye közigazgatási határában gondolkodás, ám e határok nem értelmezhetőek merev zárókó gyanánt, hiszen a távellenőrzés számára közömbös ezek átlépése, ami adott esetben jelentéktelen távolságot is jelenthet.

57. Az esedékesség és a lejárat napja

Az egyik törvényszék szerint a kezdőnapról nincs szabályozás, míg az utolsó napról van rendelkezés, és mindkét napot a bv. bírónak kell meghatározni. Más jelentésekben is felvetették a kezdőnap kérdését, mint amit a bv. bíró határoz meg. Egy másik – ugyanahhoz az ítéletábrához tartozó – törvényszék már azt közölte, hogy a bv. bíró meghatározza mind a kezdő, mind a befejező napot, kezdőnapként „a lehetséges legkorábbi időpontot”. A kezdőnap meghatározásához más törvényszék a végrehajtásért felelős szerv (magyarul: bv. intézet) nyilatkozatát igényli, vagy egyszerűen egyeztet.

A bv. intézet a határozatba(n) foglalt határnapra figyelemmel készíti elő az elítélt szabadon bocsátását [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/C. § (1) bekezdés]. A reintegrációs őrizet elrendeléséről szóló határozatban a bv. bíró megjelöli a reintegrációs őrizet lejártának napját is [11/2014. (XII. 13.) IM rendelet 46/A. § (1) bekezdés].

E szabályokból az következik, hogy a bv. bírónak az elrendelő végzésben meg kell jelölnie a reintegrációs őrizet kezdőnapját és lejártának a napját.

Az egyik ítéletábra jelentésének lényege részben eltérő: területükön a bv. bírói végzések rendelkező része tartalmazza – tehát ez a gyakorlat – a kezdő időpontot. Az ítéletábra ezt a gyakorlatot nem tartja kifogásolhatónak, bár nem tekinti kötelezőnek, mert szerinte csak a lejárati napját kell jelölni, s a BvOP és a bv. intézetek kifejezett kérésével magyarázza a kezdőnap meghatározását, ami rendszerint azonos a meghallgatáson a bv. intézet képviselője által közölt várható szabadítási időponttal.

A kötelező jelleg hiányával nem értünk egyet. Ezen a véleményen van a Legfőbb Ügyészség is, jelezve, hogy egyetlen kezdőnapot nem jelölő törvényszékről van csak tudomása.

Az egyik ítéletábra közölte, hogy rendszerint öt munkanap szükséges a technikai feltételek kialakításához. Egy másik ítéletábra az átszállításos esetekben hat-nyolc napot közöl. Az ebben autentikus BvOP – arra is utalva, hogy a megváltoztatás és az eseti engedélyezés körében is méltánylandó az időbeli rátartás – úgy látta, hogy „átlagosan 5-8 munkanapos felkészülési idő biztosítása közel ideális feltételeket teremtene a bv. intézetek számára”.

Javasoljuk a gyakorlat számára: az esedékesség előtti döntéskor az esedékesség napja, míg az esedékesség utáni döntéskor a végzés meghozatalát követő nyolcadik nap kezdőnapként történő meghatározását. Ehhez elengedhetetlenül szükséges a végzés gyors írásba foglalása és megküldése a bv. intézet részére.

A szabadságvesztés és az elzárás kezdő és utolsó napjának megállapításáról szóló 9/2014. (XII. 12.) IM rendelet 1. § (1) bekezdés b) pontja alapján a bv. intézet állapítja meg a reintegrációs őrizet esedékességének napját és lejárati napját, melyek számítási módját e rendelet 9/A. § (1)-(2) bekezdése határozza meg. Az esedékesség napja nem azonos a tényleges kezdőnappal, bár ideális esetben egybeeshetnek.

A lejárati napja pedig az alábbiak alapján nem kérdéses. A reintegrációs őrizet lejárati napja a feltételes szabadságra bocsátás esedékessége napját megelőző nap [9/2014. (XII. 12.) IM rendelet 9/A. § (2) bekezdés]. A reintegrációs őrizet megszűnik a feltételes szabadságra bocsátás esetén az azt elrendelő határozatban megjelölt napon [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/F. § (1) bekezdés c) pont]. Célszerű, hogy a végzés – feltételes szabadságra bocsátás esetén – ezt a jogszabályszoveget tartalmazza. Eltérés esetén úgyis a jogszabály szerinti előírás érvényesül.

Az egyik törvényszék tért ki rá, hogy a lejárati napján az elítéltek a bv. intézetbe be kell mennie, s a távfelügyeleti eszköz eltávolításától kezdve az elítéltek – írja – már nem áll reintegrációs őrizet alatt, és még nem áll feltételes szabadság alatt. Javaslat, hogy a reintegrációs őrizet lejárati napja a feltételes szabadságra bocsátás napjával egyezzen meg. E helyzetről más is beszámolt.⁴⁵

Nem látunk problémát. A „már nem áll reintegrációs őrizet alatt, és még nem áll feltételes szabadság alatt” helyzet nem áll elő: a feltételes szabadságra bocsátást megelőző nap 24.00 órájáig tart a reintegrációs őrizet (amit nem a távfelügyeleti eszköz levétele határoz meg), és a feltételes

⁴⁵ Dr. Lőrinczy Attila előanyagából: Amennyiben az elítéltek a feltételes szabadságra bocsátásból nincs kizárva, és azt az esedékessé válásakor a büntetés-végrehajtási bíró – a bv. intézet előterjesztése alapján – engedélyezi, a feltételes szabadságra bocsátást elrendelő határozatban megjelölt napon a reintegrációs őrizet megszűnik. Ez esetben a reintegrációs őrizet lejárati napja a feltételes szabadságra bocsátás esedékessége napját megelőző nap, amely viszont problémákat vethet fel, ugyanis a reintegrációs őrizet megszűnésekor a távfelügyeleti eszközt le kell venni az elítéltről, az addig szabadon lévő és a következő naptól már feltételes szabadságra bocsátott elítéltek bv. intézeti befogadására viszont értelemszerűen nem kerül sor. Így van egy átmeneti időtartam (néhány óra), ami alatt az elítéltek – a bv. szervek felügyelete nélkül – szabadon van (már nincs reintegrációs őrizetben, de még nem áll feltételes szabadság hatálya alatt), noha ez az időtartam a szabadságvesztésbe beszámít.

szabadságra bocsátás napja 00.00 órától kezdődik. Azaz nincs lefedetlen átmenet.

Megjegyezzük: ha az elítélt nem jelenik meg a bv. intézetben, attól még a reintegrációs őrizet megszűnik.⁴⁶

58. A tartam

A reintegrációs őrizet időtartama a) legfeljebb egy év, ha az elítéltet gondatlan bűncselekmény elkövetése miatt ítélték szabadságvesztésre, b) az a) pontban meghatározottakon kívül legfeljebb tíz hónap [Bv.tv. 187/A. § (1a) bekezdés]. A reintegrációs őrizetben töltött időtartam a szabadságvesztésbe beszámít [Bv.tv. 187/A. § (6) bekezdés].

Mivel az elítélt reintegrációs őrizetbe a feltételes szabadságra bocsátás esedékessége, illetve ennek kizárása vagy kizártsága esetén a szabadulás várható időpontja előtt helyezhető [Bv.tv. 187/A. § (1) bekezdés], a lehetséges időtartamot ehhez kell igazítani. A „legfeljebb” kitétel miatt, akkor is elrendelhető a reintegrációs őrizet, ha a maximális időtartamnál kevesebb van hátra. A lényeg az, hogy az elítélt – eredményes kitöltés esetén – véglegesen vagy feltételes szabadságra bocsátással „azonnal” szabadulhasson.

Az egyik ítéletábra jelentése szerint az egyik törvényszék „késleltetett elrendelést” alkalmaz, vagyis a maximális tartamot lerövidíthetőnek tekinti azzal, hogy a kezdőnapot a lehetségesnél későbbre teszi.⁴⁷ Az ítéletábra sajnos nem foglalt állást.

Nem értünk egyet. Nem állítjuk, hogy nem lehetséges egy ilyen értelmezés, de ez egy abszolúte unikális, ráadásul törvényszükítő megoldás, más jelentésekben ilyen értelmezésének nyoma sincs. A tartam kapcsán a „legfeljebb” megszorításon mindössze azt kell érteni, hogy az elrendelésnek nem akadálya, ha a maximális tartamnál kevesebb idő van hátra, de kizárólag a döntés idejéhez kötöten alakulhat a kezdőnap meghatározása. A bv. bíró nem jogosult a lehetséges tartam lerövidítésére. A kezdőnap meghatározására tett javaslat ezt eliminálja.

59. A biztosíték

A reintegrációs őrizet az elektronikus távfelügyeleti eszközök alkalmazása mellett biztosítható [Bv.tv. 187/A. § (5) bekezdés].

Vagyis: az elektronikus távfelügyeleti eszközök alkalmazása nélkül nem kerülhet sor a reintegrációs őrizet elrendelésére, valamint annak alkalmazhatatlansága esetén nem folytatható (meg kell szüntetni).

60. Az ellenőrzés

A reintegrációs őrizetre vonatkozó szabályok megtartását a bv. szervezet az elektronikus távfelügyeleti eszközön keresztül az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervvel együttműködve ellenőrzi. A bv. intézet jogosult a reintegrációs őrizet szabályainak megtartására vonatkozó adatok megismerésére. [Bv.tv. 187/D. § (1) bekezdés]

⁴⁶ Lásd: 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 137/F. § (3)-(6) bekezdés. Lényeg: a bv.intézet intézkedik a távfelügyeleti eszköz eltávolításáról, valamint a szabadulás irományait az elítélt részére megküldi.

⁴⁷ Az egyik végzés indokolása: „A bv. bíró a reintegrációs őrizet kezdő időpontját és ennek megfelelően annak konkrét tartamát – a Bv.tv. 187/A. § (1) bekezdésében írt legfeljebb hat hónapos időtartam figyelembe vételével – úgy határozta meg, hogy az elítélttel szemben e kedvezmény alkalmazása mellett is kellően érvényesüljön a szabadságvesztés végrehajtásának egyik célja, az ítéletben meghatározott joghátrány érvényesítése. Így a konkrét tartam meghatározásakor figyelemmel volt az elítélt által elkövetett bűncselekményre, illetőleg döntően a szabadságvesztésből az elítélt által eddig börtön fokozatban letöltött tartamra is.” A döntés korábbi, ezért hivatkozik az akkor még egységes hat hónapra.

A reintegrációs őrizet hatálya alatt álló elítélt magatartását, a bv. bíró által meghatározott magatartási szabályoknak és az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazási szabályainak a betartását, valamint a társadalmi reintegrációs folyamat előrehaladását a reintegrációs őrizet végrehajtására kijelölt lakás elhelyezkedése szerint illetékes bv. pártfogó felügyelő ellenőrzi [Bv.tv. 187/D. § (2) bekezdés].

Magatartási szabályok alatt elsősorban a kijelölt lakás elhagyásának engedélyezési körét kell érteni, amit némileg lehet tágítani, de az szorítkozzék a szükségre (pl. már említve a bűnkapcsolat felvételének megakadályozását).

Javasoljuk, hogy a törvény rendezze: mit ért magatartási szabályok alatt, s ha a kijelölt lakás elhagyásának engedélyezési körét érti alatta, direkt rendelkezéssel adjon engedélyt „további” magatartási szabályok elrendelésére.

61. Az elrendelés egyes rendelkezéseinek megváltoztatása és az eseti engedélyezés

Az elítélt vagy a védő kérelmére a bv. bíró a reintegrációs őrizet elrendeléséről szóló határozatnak a lakás kijelölésére, valamint a kijelölt lakás és az ahhoz tartozó bekerített hely elhagyásának feltételeire vonatkozó részét megváltoztathatja vagy eseti jelleggel engedélyezheti az elítélt meghatározott célból történő eltávozását. A bv. bíró a kérelemről öt napon belül, sürgős szükség esetén soron kívül - az iratok alapján - határoz. Az eljárást a reintegrációs őrizet végrehajtására kijelölt lakás elhelyezkedése szerint illetékes bv. bíró folytatja le. [Bv.tv. 61/A. § (6) bekezdés]

Az egyik ítéletábra állította, hogy a kérelmezésre jogosultak köre túl szűk. Javaslata szerint módosítással kellene biztosítani a végrehajtásban részt vevő szervek (BvOP, bv. intézet, bv. pártfogó felügyelő) és egyéb hatóságok (bíró, ügyész, rendőrség) „kezdemenyezési” (ezen feltehetően kérelmezést ért, mert a kezdeményezés bv. bírói hivatalból való döntési jogot feltételez, ami nincs) jogát. Ezt terhelti vagy tanúkenti kihallgatásokkal és sürgős kórházi gyógykezeléssel indokolta.

Nem támogatjuk. A korrigálási ok kifejezetten az elítélt érdekkörébe tartozik. Ezért tőle (vagy védőjétől) várható el a kérelem benyújtása. Így van ez pl. a szabadságvesztés, az elzárás, a közérdekű munka, a pénzbüntetés, a javítóintézeti nevelés, a kiutasítás, a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának elhalasztása eseteiben is. Ezért nincs megfelelő indoka a kérelmezésre jogosultak köre tágításának.

Az egyik jelentés szerint az öt nap sok esetben nem tartható, főleg azért, mert „újabb és újabb” kérelmeket terjesztenek elő. Másik jelentés szerint általában képesek tartani a határidőt, de másik lakás kijelölése esetében nem lehetséges. Ehhez kötötten az ítéletábra javaslata módosítással kíván hosszabb határidőhöz jutni.

Ez szükségtelen. Az öt napos határidő általában előírt jellegű, mert annak túllépéséhez jogkövetkezményt a törvény nem is fűz. Ez persze nem adhat általános felhatalmazást a megszabott határidő indokolatlan túllépésére.

Az elrendelő határozat megváltoztatása tárgyában alakszerű és a fellebbezési jogot biztosító határozat hozandó, amely tartalmában lehet: megváltoztató és valamely eltérő rendelkezést előíró, avagy a megváltoztatásra irányuló kérelmet elutasító.

A jelentések egy része szerint az utólagos kérelmekből okulva döntöttek arról, hogy minden ügyben – tehát akkor is, ha nem kérelemre indult az eljárás – meghallgatást tartanak az elítélt életviszonyainak előzetes tisztázása érdekében. Ez közvetve azt is jelentheti, hogy – bár a jelentések nem mondták ki – nem mindig kifogástalanok a bv. intézeti előterjesztések (bv. pártfogó felügyelői

környezettanulmányok). Az egyik törvényszék a bv. intézeti előterjesztések megfelelőbb alátámasztását várja el.⁴⁸ Az egyik törvényszéken az engedélyezést és a módosítást – fajsúlyos döntésekre hivatkozással – akkor sem engedik át bírósági titkárnak, amikor volna rá jogköre.

Az eseti engedély tárgyában hozandó döntés tartalmában: engedélyező és valamely eltérő rendelkezést előíró, avagy a kérelmet elutasító.

A bv. bírói gyakorlatban kérdésessé vált, hogy van-e helye az eseti engedély tárgyában hozott végzés elleni fellebbezésnek.

Nincs helye fellebbezésnek. Ugyanis az engedély természetében intézkedés, márpedig a bíróság – a határozattal szemben, s így a határozattól elkülönített – intézkedése ellen nincs helye jogorvoslatnak [Be. 3. § (3) bekezdés]. A 2018. július 1. napján hatályba lépő új büntetőeljárási törvény nevesíti, hogy a bíróság az eljárása során határozati formát nem igénylő bírói intézkedéssel dönt [új Be. 449. § (1) bekezdés c) pont], továbbá kimondja, hogy (1) nem kell indokolni a határozati formát nem igénylő bírói intézkedést [új Be. 451. § (9) bekezdés 2. fordulat] és azt, hogy (2) nincs helye fellebbezésnek a határozati formát nem igénylő bírói intézkedéssel szemben [új Be. 580. § (1) bekezdés e) pont]. Ebből következően az eseti engedély 2018. július 1. napjától továbbra is intézkedés, amellyel szemben fellebbezésnek nincs helye. Az pedig, hogy a bv. bíró eljárása során hozott végzés ellen - e törvény eltérő rendelkezése hiányában - fellebbezésnek van helye [Bv.tv. 50. § (1) bekezdés f) pont] oly módon értelmezendő, hogy fellebbezésnek csakis a határozati tartalmú végzés ellen van helye, míg a határozati tartalom nélküli intézkedéssel szemben nincs helye.

Egyetértünk tehát az egyik ítélőtábla által bemutatott – a kifejtettekkel megfelelésben álló – gyakorlattal, miszerint az eseti engedélyezés tárgyában – sürgős esetben az ügyészi indítvány bevétele nélkül – jogorvoslattal nem támadható végzéssel döntenek. Ez old azon a helyzeten is, amikor az utólagos kérelmek elárasztják a bv. bírakat.

Egy másik ítélőtábla egyfelől jelezte, hogy területén a törvényszékek – szerinte helyesen – alakszerű és fellebbezési jogot is biztosító határozattal döntenek, másfelől egyes (nem nevesített, így nem tudni hány) más törvényszékek ellenkező gyakorlatát jelzi azzal, hogy az eseti engedélyről is „határoz” [Bv.tv. 61/A. § (6) bekezdés] a bv. bíró.

A határozati formával egyetértünk, ez meg is felel a törvénynek, ám ebből – intézkedésről lévén szó – nem következik a jogorvoslat joga. Egy másik ítélőtáblához tartozó törvényszék a fellebbezési joggal támadhatóságot fájlván javasolja e tárgyban a jogorvoslati jog kizárását. Nincs rá szükség.

A teljességgel egyértelmű helyzet azonban a törvényben is kialakítható, miáltal értelmezésre már nem volna szükség.

Javasoljuk a törvény módosítását: Bv.tv. 61/A. § (6) (...) A bv. bíró a kérelemről öt napon belül, sürgős szükség esetén soron kívül - az iratok alapján – *a megváltoztatás tárgyában* határoz, *illetőleg az eseti engedély tárgyában rendelkezik* (...)

Az egyik ítélőtábla számolt be arról, hogy két ügyben a bv. intézet vagy a bv. pártfogó felügyelő tájékoztatása szerint az elítélt sürgős kórházi ápolása vált szükségessé, és „ezekben az esetekben a bírósági titkárok utólag alakszerű határozattal engedélyezték a lakás eseti jelleggel történő

⁴⁸ „a bv. intézet által készített előterjesztés mellékletei között szerepeljenek a szükséges okiratok, nyilatkozatok, munkaszerződés, munkaköri leírás, (az elítélt pontos tartózkodási helyének, mozgásterének, a <zóna> meghatározásának, illetőleg az ezzel kapcsolatos akadályok feltárása érdekében), orvosi dokumentáció, a várható kezelések időpontjai és helyszínek megjelölésével, valamint oktatással, egyéb tevékenységgel kapcsolatosan ugyanígy, így ezen adatok felderítése, beszerzése nem növelné a bv. bírói eljárás időtartamát, továbbá nem kellene újabb eljárást lefolytatni bv. pártfogói közreműködéssel, amennyiben az engedélyező végzéstől eltérően az elítélt utólag módosításokat kér.”

elhagyását”.

A lényegét illetően megnyugtató az ítélőtábla véleménye: „utólagos engedélyezése a bíróság részéről szükségtelen”. Azzal már nem értünk egyet, hogy ez szükségtelenségi kérdés. Utólagos engedélyezésnek csak akkor van helye, ha azt ideiglenes engedélyezés előzi meg. Voltaképpen jogon kívüli helyzetről (vis maior) van szó, amit le lehet tudni tudomásulvétellel (vagy legfeljebb egy – az indokoltságot rögzítő – feljegyzéssel).

Az egyik ítélőtábla jelentése szerint a BvOP sem látja szükségét az utólagos legalizálásnak. A BvOP úgy fogalmazott, hogy „mindkét álláspontot elfogadhatónak” tartja, de ebben is egységes bv. bírói gyakorlatot kért.

Négy törvényszék – az egyik a „bv. bírói kar” központi képzésen kinyilvánított akaratára hivatkozva – javasolta, hogy a végrehajtásért felelős szerv hatáskörébe utalják az eseti engedély tárgyában való döntést (engedélyezés, elutasítás).

Nem értünk egyet. Egyszerűen azért, mert a Bv.tv. az elrendeléstől a megszüntetésig minden alakító jellegű döntést a bv. bíróhoz rendel, ami alól nem lehet kivonni a kérelem tárgyában való döntést, hiszen ezáltal külső tényező írhatná felül az alapdöntésben megjelenő bírói akaratot.

E helyütt ugyancsak megnyugtató, hogy az egyik ítélőtábla állást foglalva a javaslatot „garanciális okok” miatt nem támogatta. Ezen ítélőtábla szerint a BvOP elfogadhatónak tartja az eseti engedélyezés bv. intézet parancsnokához telepítését, de csak azzal, hogy döntése ellen jogorvoslatnak legyen helye a bv. bíróhoz.

A kijelölt lakás elhagyási céljai általában egybeesnek az azok utólagos korrekciójának (állandó jelleggel megváltoztatás, eseti eltérés engedélyezése) céljaival. Ezért ami az egyik vonatkozásban helytálló, az a másik vonatkozásban is az. Az elrendelés „elsősorban” és „különösen” kitételekkel kiemelt általános alkalmazási körhöz képest az eseti engedélyeket látjuk rugalmasabban alkalmazhatónak.

Az egyik ítélőtábla kérdezte: „az elítélt társadalmi visszailleszkedésének elősegítése miatt indokolt-e, hogy a kérelemben foglaltakat a bv. bíró a reintegrációs őrizet szabályainak megváltoztatásával minden esetben engedélyezze”.

A nem várt kérdésre egyszerű a válasz: természetesen nem. A bv. bírónak ekkor is döntési szabadsága van. Korábban is ő döntött, annak és a kérelemben megjelölt új körülmény függvényében hozza meg aktuális döntését.

Az egyik ítélőtábla bemutatásában a megváltoztatással engedélyezett célok: nagyszülők gondozása; hozzátartozó meglátogatása; a munkavégzés helyszínének megváltozása; a közmunka; a falun lakó elítélt munkakeresése a közeli városban; üzleti tárgyaláson való részvétel; vezetői engedély megszerzése érdekében tanfolyamon, vizsgán való részvétel; a közúti járművezetéstől eltiltott elítélt utánpótlásos képzésen való részvétele; az elítélt és közeli hozzátartozójának gyógykezelése; az elítéltnél különélő gyermekkel történő kapcsolattartása; esküvőn, diplomaosztó, szalagavató ünnepségen, szülők-nevelők bálján történő részvétel; karácsonyi családlátogatás három napra; október végén, november elején sírgondozás, temetőlátogatás; polgári perben tárgyaláson való részvétel.

A nem engedélyezett célok: másik lakás kijelölése egy rokon ingatlanán; élettárs meglátogatása a bv. intézetben; utazással együtt a munkavégzés tizenkét óra; a munkavégzés helyszínének kiterjesztése több megyére; bőrgyógyászati okból kempingben napozás; üdülőhelyi továbbképzés; nem otthoni kertészkedés; szüreten, disznóvágáson, horgászversenyen, fesztiválon történő részvétel.

A lehetséges általánosítás: ha nincs méltányolható szükség az elítélt személyes részvételére, közreműködésére. Ez olvasható ki az egyik ítéletábra jelentéséből.

Az egyik ítéletábra szerint – egyébként a munkavégzés lehetőségét kifejezetten üdvözölve – a munkavégzés helye és módja bizonyos esetekben összeegyeztethetetlen a reintegrációs őrizet céljával. Így egyetértett az elítélt mozgó (változó helyű) munkavégzésének (sofőr) engedélyezésére irányuló kérelmét elutasító adott döntéssel.

Az elutasítás szemlélete merev, önmagában a járművezetői munka engedélyezhető (az egyéb kimunkált szempontokkal együtt).

A további árnyalást nem tudtuk elvégezni, mert a jelentések – ebből a szempontból – nem tettek különbséget megváltoztatás és eseti eltérés engedélyezése között.

Célszerű lehet ezen kérdések elbírálása kapcsán figyelemmel lenni a házi őrizet időleges feloldása kapcsán kialakult gyakorlatra, amely legalábbis egy ideig segítséget nyújthat a bv. bírák számára. A házi őrizet tekintetében alakította ki az ítélkezési gyakorlat azt is, hogy a kijelölt hely elhagyásának eseti engedélyezése intézkedés, ami fellebbezéssel nem támadható.

Az egyik törvényszék kérdezte, hogy megváltoztatási ok lehet-e a külföldi munkavégzésre kiküldetés.

A válasz: nem engedélyezhető. A reintegrációs őrizet alatt az elítélt nem is távozhat külföldre, melynek indokai nagyjából egybeesnek a „külföldi” feltételes szabadság kapcsán írtakkal. A reintegrációs őrizet is a szabadságvesztés része, és külön rendelkezéssel nem utazhat külföldre, akit végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték, az ítélet jogerőre emelkedésétől a szabadságvesztés végrehajtásának utolsó napjáig, vagy a szabadságvesztés büntetés végrehajthatóságának megszűnéséig [a külföldre utazásról szóló 1998. évi XII. törvény 16. § (1) bekezdés c) pont ca)-cb) alpont].

A válasz úgy is megfogalmazható, ahogy az egyik jelentés utal egy bv. bíró „némileg szigorúbb” álláspontjára, aki határozatai indokolásában minden alkalommal rögzítette, hogy a reintegrációs őrizet tulajdonképpen szabadságvesztés, annak célja az elítélt társadalomba történő visszailleszkedésének elősegítése, de csak meghatározott keretek között alkalmazható. Ez az álláspont legfeljebb annyiban szorul pontosításra, hogy a reintegrációs őrizet a szabadságvesztés tartama alatt a bv. intézetén kívüli jogszerű tartózkodás [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/C. § (3) bekezdés], márpedig az elítélt köteles magát a büntetés végrehajtásának alávetni, ennek megtagadása esetén vele szemben a törvényben meghatározott jogkövetkezmények állnak be, illetve kényszer alkalmazható [Bv.tv. 8. § (1) bekezdés]. Ebből következően pl. az eseti engedélyezést sem lehet quasi jutalmazásként és ésszerűtlen gyakorisággal alkalmazni. Ezért helyes a pl. szüreten, horgászversenyen, fesztiválon történő részvétel iránti kérelmek elutasítása.

A belföldi munkavégzés engedélyezése nem vonható kétségbe, de általában az adott település közigazgatási határán belül legyen engedélyezett, s csak kivételesen azon kívül, és „ésszerű” távolságon belül. A reintegrációs őrizet ellenőrzésének ugyanis nem egyetlen eszköze a távfelügyelet.

62. A feltételes szabadságra bocsátás

Ha a reintegrációs őrizet alatt az elítélt feltételes szabadságra bocsátásáról kell döntenet, és a bv. intézet az előterjesztésben a feltételes szabadságra bocsátás engedélyezésére tesz javaslatot, a bv. bíró az elítélt meghallgatását mellőzheti [Bv.tv. 61/B. § (1) bekezdés].

Ha a bv. bíróság az elítélt feltételes szabadságra bocsátását rendelte el, de a bv. intézet a feltételes szabadságra bocsátás esedékességének napjáig arról értesíti, hogy az elítélt a reintegrációs őrizet magatartási, illetve az elektronikus távfelügyeleti eszköz vállalt alkalmazási szabályait megszegte, az elektronikus távfelügyeleti eszközt megrongálta vagy használhatatlanná tette, a bv. bíróság a feltételes szabadságra bocsátást újból megvizsgálja, és ennek alapján a végzését hatályon kívül helyezheti [Bv.tv. 61/B. § (2) bekezdés].

A törvény kifejezetten nem mondja ki, hogy az elítélt – amikor a reintegrációs őrizet megszüntetése önhibájának a következménye – nem bocsátható feltételes szabadságra, de aligha tehető kérdésessé, hogy önhibája kiemelten vizsgálendő szempont. Az önhibát megvalósító elítélt ezáltal a reintegrációs őrizet kötelező megszüntetésén túl eleshet a feltételes szabadságra bocsáthatóságtól is.

Ha a bv. bíróság az elítélt feltételes szabadságra bocsátását mellőzte, a reintegrációs őrizetet megszünteti és megteszi a szükséges intézkedéseket a szabadságvesztés fennmaradó részének a letöltése érdekében [Bv.tv. 61/B. § (3) bekezdés].

Az eljárást a reintegrációs őrizet végrehajtására kijelölt lakás elhelyezkedése szerint illetékes bv. bíróság folytatja le. A bv. bíróság eljárására egyebekben az 57-59. §-t kell alkalmazni. [Bv.tv. 61/B. § (4) bekezdés]

Ha az elítélt feltételes szabadságra bocsátható, az a bv. intézet, amely az elítéltet szabadította annak esedékessége előtt legalább három hónappal megkeresi a reintegrációs őrizet ellenőrzésében közreműködő bv. pártfogó felügyelőt, hogy a reintegrációs őrizet végrehajtásáról készítse el az összefoglaló jelentést [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/E. § (1) bekezdés].

A bv. intézet a feltételes szabadságra bocsátás esedékessége előtt legalább két hónappal megteszi az előterjesztést a reintegrációs őrizet végrehajtására kijelölt lakás elhelyezkedése szerint illetékes bv. bírónak, amelyhez az összefoglaló jelentést csatolni kell [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/E. § (2) bekezdés].

E körben mindössze visszautalunk a reintegrációs őrizet megszüntetése napjának és a feltételes szabadság bocsátás napjának egybeérése kapcsán írtakra.

63. A megszüntetés

Ha a bv. intézet parancsnoka a Bv. tv. 187/E. § (1) bekezdésében meghatározott ok bekövetkezéséről szerez tudomást a rendőrség értesítése vagy a reintegrációs őrizet ellenőrzésében közreműködő bv. pártfogó felügyelő jelentése alapján, vagy újabb szabadságvesztés vagy előzetes letartóztatás végrehajtására érkezik értesítőlap, illetve az elítélttel szemben újabb büntetőeljárás megindulásáról értesül, haladéktalanul előterjesztést tesz a lakás elhelyezkedése szerint illetékes bv. bírósághoz a reintegrációs őrizet megszüntetése érdekében [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/D. § (1) bekezdés].

Az előterjesztéshez csatolni kell a rendőri, illetve a bv. pártfogó felügyelői jelentést. Az előterjesztésben meg kell jelölni azt az időpontot, amikortól a távfelügyeleti eszköz jelzése alapján az elítélt a reintegrációs őrizet végrehajtása alól kivonta magát, továbbá ha az elítélt nem lelhető fel, kezdeményezni kell elfogatóparancs kibocsátását [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/D. § (2) bekezdés].

2018. január 1-től: Ha a bv. intézet parancsnoka az ügyésznél a szabadságvesztés ideiglenes foganatba vételét kezdeményezi, annak megalapozása érdekében csatolja a rendőri, illetve a bv. pártfogó felügyelői jelentést [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/D. § (2a) bekezdés].

Ha a reintegrációs őrizet végrehajtására kijelölt lakás utóbb válik alkalmatlanná az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazására, vagy ha a befogadó nyilatkozatot tevő a nyilatkozatát utóbb visszavonja, és az elítélt ezzel egyidejűleg a reintegrációs őrizet végrehajtására alkalmas másik lakást jelöl meg, a bv. intézet - az alkalmasság felmérését követően - haladéktalanul előterjesztést tesz a bv. bírónak a reintegrációs őrizet végrehajtási helyének megváltoztatására. Ellenkező esetben a bv. intézet parancsnoka a Bv. tv. 187/E. § (1) bekezdés c) pontjában foglaltak szerint jár el. [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/D. § (3) bekezdés]

2018. január 1-től: Ha a bv. bíró a reintegrációs őrizetet nem szünteti meg vagy a reintegrációs őrizet megszüntetését a másodfokú bíróság mellőzi, a határozat beérkezését követően a bv. intézet előkészíti az elítélt szabadon bocsátását [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/D. § (4) bekezdés].

A Bv.tv. vonatkozó rendelkezései:

A bv. szerv vezetője a reintegrációs őrizet megszüntetéséről haladéktalanul előterjesztést tesz a bv. bírónál, ha annak tartama alatt a) végrehajtandó szabadságvesztésről, új büntetőügyről érkezik értesítés, b) az elítélt a magatartási, illetve az elektronikus távfelügyeleti eszköz vállalt alkalmazási szabályait megszegi, az elektronikus távfelügyeleti eszközt megrongálja vagy használhatatlanná teszi, c) a kijelölt lakás az elektronikus távfelügyeleti eszköz elhelyezésére alkalmatlanná vált, vagy a befogadó nyilatkozatot tevő a nyilatkozatát visszavonta, és az elítélt nem tud megjelölni másik olyan lakást, amely a reintegrációs őrizet végrehajtási helyeként kijelölhető lenne [Bv.tv. 187/E. § (1) bekezdés].

A bv. „szerv vezetője” kitétel zavaró, de alatta a fogvatartó bv. intézet parancsnokát kell érteni [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/D. § (1) bekezdés]. Ily módon tehát az – egyazon, de a tényleges fogvatartást szüneteltető – fogvatartó bv. intézet parancsnoka tesz előterjesztést a reintegrációs őrizet megszüntetésére (és nem: megszüntetéséről), vagy másként fogalmazva: megszüntetése érdekében [16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/D. § (1) bekezdés].

Az egyik ítéletábra közölte, hogy megszüntetést von maga után az is, amikor utólag derül ki, hogy már az elrendelésnek sem volt meg valamely feltétele (pl. korábbi végrehajtandó szabadságvesztésre ítélet). Egyetértünk.

Az egyik törvényszék – bár csak az a) pont második fordulata kapcsán – azt kérdezte, hogy a bv. bírónak van-e mérlegelési lehetősége vagy kötelezően megszüntető döntést kell hoznia, mert ebben a törvény „nem ad egyértelmű eligazítást”.

A Bv.tv. kellően értelmezhető. Más az előterjesztés és más a megszüntetés. Az előterjesztés önmagában csak a vizsgálódás kötelezettségét rója a bv. bíróra, de hangsúlyozandó, hogy miként az elrendelésre, úgy általában a megszüntetésre sem köteles. A Bv.tv. megszüntetésre csak akkor kötelezi („megszünteti”) a bv. bírót, ha az elítélt feltételes szabadságra bocsátását mellőzte [Bv.tv. 61/B. § (3) bekezdés]. Szóval a Bv.tv. 187/E. § (1) bekezdése szerinti előterjesztés nem von maga után automatikus megszüntetési kötelezettséget.

Az a) pont esetében az új büntetőügyről érkező értesítés akkor vezethet megszüntetéshez, amennyiben a reintegrációs őrizet elrendeléséhez képest új a büntetőügy, vagyis az elítélt által a reintegrációs őrizet hatálya alatt elkövetett újabb bűncselekményről van szó.

A reintegrációs őrizet megszüntetés tárgyában kétféle tartalmú határozat hozható: a reintegrációs őrizet megszüntetése vagy a bv. intézet parancsnoka előterjesztésének elutasítása. Mindkettőnek alakszerűnek és a fellebbezési jogot biztosítónak kell lennie.

A jelentésekben utalt döntésekkel elutasításra került a megszüntetés iránti előterjesztés, mert: a kábítószer birtoklása miatt kiszabott szabadságvesztés ténye önmagában a bűncselekmény jellegére tekintettel nem elégséges ok; az elítélt csupán „szűk fél órán belül” sértett zónát és mulasztotta el a telefon felvételét.

Az egyik ítélőtábla helytállóan észlelte, hogy a bv. bíraskodásban egyébiránt kivételes tárgyalás szerepet kaphat a megszüntetésben való döntésnél, mert bizonyítás felvételét indokolhatja a magatartási, távfelügyeleti eszköz alkalmazási szabályainak megszegése, a távfelügyeleti eszköz megrongálása vagy használhatatlanná tétele, a kijelölt lakás távfelügyeleti eszköz elhelyezésére alkalmatlanná válása kapcsán felmerült kérdések tisztázása.

A BvOP igényli, hogy az elsőfokú és a másodfokú döntés közötti – esetileg akár több heti – idő a minimálisra csökkenjen, és kerüljön kiiktatásra az a helyzet, hogy közben az elsőfokú megszüntetés ellenére is reintegrációs őrizetben marad az elítélt, ami pl. fogolyszökési kockázatot jelent a számukra. A BvOP javaslata időközben (2018. január 1-től) a szabadságvesztés ideiglenes fogvatartásba vételének biztosításával tárgytalanná vált.

A Bv.tv. értelmében a reintegrációs őrizetet a bv. bíró szüntetheti meg. Ennek ellenére – és gondot nem okozva – az a végrehajtási rendelet szabályozásában a megszűnési okok között szerepel.

16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 136/F. § (1) A reintegrációs őrizet megszűnik a) a reintegrációs őrizet elrendeléséről szóló határozatban megjelölt napon, külön rendelkezés hiányában a Bv. tv. 187/A. § (1a) bekezdésében meghatározott tartam elteltével, – a további pontok esetében egyaránt 2018. január 1-től – b) az elítélt halálával, egyéb végrehajtást kizáró ok bekövetkezése esetén a bv. intézetnek az erről való hivatalos tudomásszerzése napjával, c) feltételes szabadságra bocsátás esetén az azt elrendelő határozatban megjelölt napon, ha az eltér az a) pontban meghatározott időponttól, d) az elítélt ismeretlen helyre távozásával a reintegrációs őrizet megszüntetéséről rendelkező határozatban megjelölt napon, e) a reintegrációs őrizet bv. bíró általi megszüntetésének napjával.

(2) Az elektronikus távfelügyeletet a reintegrációs őrizet megszűnése napján meg kell szüntetni, 2018. január 1-től: Az elektronikus távfelügyeletet a) a reintegrációs őrizet megszűnése napján, vagy b) a reintegrációs őrizet megszüntetése esetén a bv. intézetbe történő befogadás napján meg kell szüntetni.

(3) Az elítélt a reintegrációs őrizet utolsó napján köteles megjelenni abban a bv. intézetben, amelyből szabadult, az elektronikus távfelügyeleti eszközök leadása és a szabaduló igazolás átvétele céljából. Az átvételkor jegyzőkönyvet kell felvenni az elektronikus távfelügyeleti eszközök hiánytalan meglétéről, állapotáról, az esetleges károkozásról.

(4) A bv. intézet ezt követően elvégzi az elítélt szabadításával kapcsolatosan előírt tájékoztatási kötelezettségeit és kiállítja a szabaduló igazolást.

(5) Ha az elítélt a megjelenési kötelezettségének nem tesz eleget, a bv. intézet megkeresi a reintegrációs őrizet ellenőrzésében közreműködő bv. pártfogó felügyelőt, hogy az elítéltet keresse fel az elektronikus távfelügyeleti eszköz eltávolítása és átvétele céljából. Ha ez nem vezet eredményre, a bv. intézet értesíti a kijelölt lakás helye szerint az illetékes megyei (fővárosi) rendőrfőkapitányságot az elektronikus távfelügyeleti eszköz eltávolításában történő közreműködés érdekében.

(6) Ha az elítélt megjelenési kötelezettségének nem tett eleget, a szabaduló igazolást és a szabadítással kapcsolatos írásbeli tájékoztatást a lakcímeire postai úton kell megküldeni.

A megszüntetésén felül e körben a bv. bírónak nincs teendője.

64. Az ideiglenes foganatba vétel

2018. január 1-től, majd azt is módosítva 2018. július 1-től (ügyész helyett: ügyészség):

A bv. szerv vezetője a 187/E. § (1) bekezdés a) és b) pontja esetében - kivéve, ha az elítélt ismeretlen helyre távozott - az előterjesztés megküldésével egyidejűleg haladéktalanul kezdeményezi az ügyészségnél a szabadságvesztés ideiglenes foganatba vételének elrendelését. Ez esetben az előterjesztésben utalni kell arra, hogy a szabadságvesztés ideiglenes foganatba vételét kezdeményezte a bv. szerv vezetője az ügyészségnél [Bv.tv. 61/C. § (1a) bekezdés].

Az ügyészség a szabadságvesztés ideiglenes foganatba vételét soron kívül elrendeli, ha a) a végrehajtásra váró újabb szabadságvesztés tartamára tekintettel alaposan feltehető, hogy az elítélt szökésével vagy elrejtőzésével a büntetés végrehajtása alól kivonná magát, b) alappal tartani lehet attól, hogy az elítélt szabadságvesztéssel fenyegetett újabb bűncselekményt vagy szabálysértési elzárással is sújtható szabálysértést követne el, illetve a megkezdett cselekményt folytatná, vagy c) az elítélt a magatartási szabályokat, illetve az elektronikus távfelügyeleti eszköz vállalt alkalmazási szabályait súlyosan megszegte [Bv.tv. 61/C. § (1b) bekezdés].

Az ideiglenes foganatba vétel a bv. bírónak a reintegrációs őrizet megszüntetéséről való döntése meghozataláig, de legfeljebb a még letöltendő szabadságvesztés tartamáig terjedhet. Az ügyészség határozata ellen a Be. szerinti panasznak van helye. Az ideiglenes foganatba vétel végrehajtása érdekében az ügyészség a rendőrség útján intézkedik. Az ügyészség a határozatát haladéktalanul megküldi a bv. bírónak. [Bv.tv. 61/C. § (1c) bekezdés]

65. Az ismeretlen helyre távozás

Ha az elítélt ismeretlen helyre távozik, a bv. bíró a reintegrációs őrizet megszüntetéséről szóló határozat meghozatalával egyidejűleg elfogatóparancsot bocsát ki [Bv.tv. 61/C. § (2) bekezdés].

Mivel a megszüntetésről mindenekben ő dönt, az elfogatóparancs kibocsátására is a kijelölt lakás elhelyezkedése szerint illetékes bv. bíró jogosult.

Abban az esetben, amikor a megszüntetéssel egyidejűleg elfogatóparancs kerül kibocsátásra, kérdéses, hogy miként alakul az elítélt fellebbezési joga a megszüntetés tárgyában. A Bv.tv.-ben hirdetményi kézbesítésről nincs szó, de kizárásra sem került, ennél fogva a Be. 70. § (5) bekezdés a) pontja alkalmazandó, miszerint hirdetményi úton kell kézbesíteni a hivatalos iratot az ismeretlen helyen tartózkodó terhelt részére. Majd ennek függvényében alakul a jogerő kérdése.

66. A beszámítás

A reintegrációs őrizet alkalmazásának megszüntetését kimondó határozatban megjelölt időpont és a bv. intézetbe történő előállítás napja között eltelt idő a szabadságvesztésbe nem számít bele [Bv.tv. 187/E. § (3) bekezdés].

Értelemszerűen ez akkor alkalmazandó szabály, amennyiben a reintegrációs őrizet jogerős határozattal kerül megszüntetésre, hiszen ellenkező esetben a megjelölt időtartam is a reintegrációs őrizet része, és az folytatandó.

67. A bűnügyi költség

A reintegrációs őrizet elrendelésével kapcsolatos eljárás bűnügyi költségét az állam viseli [Bv.tv. 61/A. § (7) bekezdés].

A bünygyi költség főszabály szerint az elítéltet terheli [Bv.tv. 50. § (5) bekezdés]. Ettől eltérő rendelkezésről – akad bőven – van itt is szó. Ugyanakkor az elrendelés nyilvánvalóan nem azonos a megszüntetéssel, ezért a megszüntetéssel kapcsolatos bünygyi költség tekintetében a főszabály érvényesül, tehát e költség megfizetésre már az elítéltet kell kötelezni.

68. A bírósági titkár

E cím alkalmazásával – ideértve a feltételes szabadságra bocsátásról az elítélt meghallgatásának mellőzésével – lefolytatott eljárásokban a 61/A. § (5) és (6) bekezdésében foglalt kivétellel bírósági titkár nem járhat el (Bv.tv. 61/D. §).

Vagyis: A bírósági titkár – egyaránt az iratok alapján – az elrendelés iránti, de törvényben kizárt kérelmet elutasíthatja [Bv.tv. 61/A. § (5) bekezdés], megváltoztató határozatot hozhat vagy eseti engedélyt adhat a kijelölt lakás elhagyására [Bv.tv. 61/A. § (6) bekezdés].

V. Összegzés

69. A törvényszékek bv. bírói ügyérkezése/befejezése nagyságrendben 2012-2016 között hozzávetőlegesen stabil, de 2017-ben az ügyérkezés már extrém növekedést mutat, ezt a befejezés nem képes tartani, amit mutat, hogy 16.918 a befejezetlen ügyek száma.

2012: 34.329/32.036; 2013: 30.726/35.760; 2014: 29.627/29.769; 2015: 29.016/29.378; 2016: 32.471/31.798; 2017: 67.005/60.795.⁴⁹

Ezen belül 2017-ben

- reintegrációs őrizet érkezés/befejezés: 2.975/2.876 (elrendelés: 1795/1744.; megszüntetés: 73/71.; megváltoztatás: 1.107/1.061)

- kártalanítás érkezés/befejezés: 7730/2.301.

A reintegrációs őrizet eredményességére utal, hogy 2017-ben mindössze 73 ügy érkezett megszüntetés tárgyában.

70. A vizsgálat mindösszesen 3.522 bv. bírói ügyet ölelt fel. Ez kellő merítés, feltétlenül reprezentatív minta, alkalmas annak megállapítására, hogy miként tekinthetünk a bv. bírászkodásra.

Nem állítható, hogy a bv. bírászkodás mindenekben egységes. Az viszont megállapítható, hogy a tradicionális jogintézmények (pl. feltételes szabadságra bocsátás, végrehajtási fokozat megváltoztatása, enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazása) alapkérdései tekintetében nincs széttartó gyakorlat, s az esetleges eltérések felszámolhatóak az uralkodó többségi megoldások követésével.

Az új jogintézmények (reintegrációs őrizet, kártalanítás) szükségszerűen vetnek fel normaértelmezési problémákat, de e körben a gyakorlat már kiforróban van, várhatóan belátható időn belül képes lesz a kívánatos jogegység biztosítására. A bv. bírászkodás minőségére utal főként az, hogy a reintegrációs őrizet elrendelésének akadályait illetően túllépett a formális interpretáción, és felismerte azok valóságos jellegét, miszerint egyes akadályok véglegesnek, míg egyes akadályok időlegesnek tekintendők.

71. A joggyakorlat-elemző csoport olyan metódust követett, hogy ne csupán a gyakorlat feltárását végezze el, hanem válaszolja is meg a bv. bírák részéről felvetett akár eseti kérdéseket is. A válaszokat tartalmazza az összefoglaló vélemény. Ezekből mindenekelőtt az az értelmezés

⁴⁹ Forrás: 2012-2017 bírósági statisztikai évkönyvek.

emelendő ki, hogy a reintegrációs őrizet kapcsán – figyelemmel a házi őrizetre vonatkozóan kialakított gyakorlatra – az eseti engedélyezés intézkedés jellegét állapítottuk meg.

72. A joggyakorlat-elemző csoport javaslatai az általános bv. bírói eljárásokat érintően :

Javasoljuk: (1) a bíróság internetes honlapján a bírakkal együtt a kijelölt titkárok is kereshetőek legyenek, továbbá (2) az egyes törvényszékek saját honlapjain szerepeljenek a szervezetben szolgálatot teljesítő bírakkal együtt a kijelölt titkárok is, valamint (3) mind a bírák, mind a kijelölt titkárok kijelölésének időpontja is kerüljön feltüntetésre mindkét helyen.

A kijelölés hiánya esetén ugyanis a bíróság nincs törvényesen megalakítva. A kijelöltség kontrollja a javaslattal egyszerűsíthető.

Javasoljuk: Az ügyiratokban a kijelölésre közvetve utalva törvényszéki bíró helyett bv. bíró és bírósági titkár helyett bv. titkár megnevezés szerepeljen.

A megnevezés javaslatát nem tekintjük formalizmusnak. Aki ugyanis eljár, annak tisztában kell lennie azzal, hogy ez a kijelöltség kinyilvánítása.

Javasoljuk: A törvény mondja ki, hogy az ügyész átváltoztatási indítványa megszakítja a közérdekű munka végrehajthatóságát, s erről az ügyésznek haladéktalanul értesítenie kell a kijelölt munkáltatót.

Javasoljuk: A törvény esetleges módosításáig az ügyész az átváltoztatási indítványáról haladéktalanul értesítse a kijelölt munkáltatót azzal, hogy a közérdekű munka végrehajtását ne folytassa.

Ellenkező esetben ugyanis előállhat az összefoglaló véleményben rögzített nem kívánatos helyzet, azaz a közérdekű munkába be nem tudható tovább-foglalkoztatás.

A bv. bírói végzés elleni fellebbezésre az álláspontbeli helyzet: (1) többségi véleménnyel a fellebbezés elbírálása jó helyen van, nincs ok a változtatásra, (2) kisebbségi véleménnyel a fellebbezés elbírálását az ítéletáblákra kellene bízni, (3) a fellebbezéseket országos illetékességgel a Fővárosi Ítéletábla bírálja el, (4) a bv. bíráskodást a fellebbezés elbírálásának jelenlegi helyén hagyásával a székhelyi járásbíróságra kell telepíteni, (5) előbb a bv. intézet döntsön, mellyel szemben a bv. bíró a kizárólagos jogorvoslati fórum.

A joggyakorlat-elemző csoport a tételes jogra és az Alkotmánybíróság álláspontjára figyelemmel nem látott törvényeségi vagy alkotmányossági kételyt a hatályos törvényi megoldásban. Ennek ellenére jelzést érdemel, hogy lehetséges a bv. bíráskodás fórumrendszerének átalakítása. A bv. bíráskodás törvényszékekre „bezártsága” miatt pedig a jogegység biztosítása érdekében lehetséges megoldás a fellebbezés elbírálásának az ítéletáblákra testálása.

Javasoljuk a törvény módosítását: Bv.tv. 406. § (7) A fellebbezést az iratok hozzá érkezését követően három munkanapon belül az (5) bekezdés a) pontja esetén a nyomozási bíró, az (5) bekezdés b) pontja esetén *tanácsulésen bírálja el ba) a törvényszék másodfokú tanácsa, ha első fokon a járásbíróság határozott, bb) az ítéletábla tanácsa, ha első fokon a törvényszék első fokon eljáró tanácsa vagy a törvényszék másodfokon eljáró tanácsa, bc) a Kúria tanácsa, ha első fokon az ítéletábla másodfokon vagy harmadfokon eljáró tanácsa határozott.*

A vádemelést követő helyzetben a Bv.tv. nem ad megfelelő szabályozást az előzetes letartóztatott sajtónyilatkozata tárgyában való döntés felülbírálati fórumára. Ezt korábban a Legfelsőbb Bíróság már megoldotta, a javaslatunkat ahhoz igazítottuk.

73. A vizsgálat kiemelt tárgyköre a reintegrációs őrizet. Megállapítható, hogy erősítőleg illeszkedik a büntetés-végrehajtás általános reintegrációs tevékenységének a folyamatába, illetőleg csökkenti a bv. intézetek zsúfoltságát. A kitűzött célok elérésére alkalmas jogintézmény. Ugyanakkor bonyolítja a szabadságvesztés végrehajtásának rendjét, nem jelentéktelen terhet ró a végrehajtásban résztvevőkre, intézményi, emberi és egyéb erőforrásokat köt le és jogalkalmazási problémákat is felvet. A jogalkalmazás jelenleg biztonsággal nem tudja eldönteni, hogy miként viszonyul a szabadságvesztés tényleges letöltéséhez és a feltételes szabadsághoz.

Javasoljuk: – miután a szabadságvesztés tényleges letöltésének lerövidítését szolgálja – a bv. bíró dönthessen

(1) a feltételes szabadságra bocsáthatóságra vonatkozó perbírói rendelkezésektől eltérve a szabadságvesztés fele részének kitöltése után az elítélt feltételes szabadságra bocsáthatóságáról, és/vagy

(2) a feltételes szabadságra bocsáthatóságból kizárásra vonatkozó perbírói rendelkezésektől eltérve és a feltételes szabadságra bocsáthatóságból kizártság esetében a szabadságvesztés négyötöd részének kitöltése után az elítélt feltételes szabadságra bocsáthatóságáról.

Javasoljuk: a feltételes szabadság – részben vagy egészben – elektronikus távfelügyeleti eszközök alkalmazása mellett is – nem kötelezően, vagyis lehetőség gyanánt – biztosítható legyen.

E két javaslat ötvözésével a reintegrációs őrizet kiváltható lenne. A feltételes szabadságra bocsátás jól bejáratott jogintézmény. Az elítélt szabadságvesztés végrehajtás alatt tanúsított magatartása a legfontosabb kérdése annak, hogy a törvényben megfogalmazott célok mikorra valósulnak meg. A bv. bíró fajsúlyos kérdésekben dönthet, s döntési jogköre minden további nélkül abban is kiszélesíthető, hogy korigálhassa a saját döntését (feltételes szabadságra bocsáthatóság kizárása) és a perbírósnak a feltételes szabadságra bocsáthatóság kérdésében hozott rendelkezését. Ez – miként eddig a reintegrációs őrizet lehetősége – ugyancsak jótékonyan hathat az elítélt magatartására. Lehetséges tehát a távfelügyelet alkalmazható jellegű átemelésével kiegészítve és nem mellékesen egyszerűsítve a reintegrációs őrizet mintegy a feltételes szabadság rezsimjébe olvasztása.

74. A BvOP már az előzetes véleményében megfogalmazta, majd mindvégig hangsúlyozta, hogy a büntetés-végrehajtásban részt vevő intézmények együttműködését – a továbbiakban is – biztosítani kell kölcsönös eseti vagy rendszeres egyeztetések, megbeszélések, konferenciák, képzés és továbbképzés formájában.

Ezzel maradéktalanul egyértünk. Az egyes intézmények gyakorlatának bemutatása, megvitatása és főként a „jó gyakorlat” befogadása kellőképpen szolgálja a büntetés kifogástalan végrehajtását.

Budapest, 2018. március 7.

Dr. Feleky István
kúriai bíró, a csoport vezetője